

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Bc. Vendula Vrtělková

*Rodinná skupinová konference jako inovativní metoda sociální práce s
rodinou v České republice*

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD.

2020

Tato diplomová práce vznikla v rámci projektu IGA_CMTF_2019_007 *Inovace metod sociální práce s rodinou*.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 12. 5. 2020

Podpis:

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce **doc. PaedDr. Tatianě Matulayové, PhD.** za odborné vedení a dohled při psaní této práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině a svému příteli za psychickou podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1 Společenský kontext	8
1.1 Proměna rodiny	8
1.2 Reakce sociální práce s rodinou na proměnu společnosti	10
1.3 Vymezení sociální práce s rodinou	12
2 Transformace systému péče o ohrožené děti	15
2.1 Současná situace	15
2.2 Vize systému péče o ohrožené děti	20
2.3 Principy inovativních přístupů s rodinami	24
3 Rodinné konference	27
3.1 Charakteristika	27
3.2 Účastníci a průběh konference	32
3.3 Rodinné konference v České republice	38
Empirická část	41
4 Metodologie	41
5 Výzkumná reflexe rodinných konferencí v českém odborném diskursu	51
5.1 Závěrečné práce	51
5.2 Odborné články	78
5.3 Dokumenty organizací	86
Závěr	91
Bibliografie	93
Seznam použitých zkratk	106
Seznam tabulek	107
Seznam grafů	108

Seznam obrázků.....	109
---------------------	-----

Úvod

Rodinné konference lze vnímat jako nástroj přeměny sociální práce. Dnes se v rámci sociální práce potýkáme s tendencí rozvíjet participativní přístupy. Rodinné konference mohou být tím správným způsobem, jak princip participace zahrnout do způsobů práce s rodinami. Sociální práce s rodinou se mění, protože se mění samotná povaha rodiny.

Proměnou rodiny, reakcí sociální práce na tuto proměnu a specifikací sociální práce s rodinou se budeme zabývat v první kapitole. V dnešní době dochází k určité destabilizaci rodinných forem života, setkáváme s důrazem na autonomii jednotlivce. (Singly, 1999). Individualistické nastavení společnosti se pak nějakým způsobem promítá do činností sociální práce s rodinou. Druhá kapitola se věnuje transformaci systému péče o ohrožené děti. V úvodu této kapitoly si charakterizujeme aktuální stav systému péče o ohrožené děti a uvedeme si některé z jeho nedostatků. Výrazným nedostatkem je například roztržičnost systému mezi několika resortů nebo pasivní pozice klienta. Následuje podkapitola o transformaci systému. Uvedeme si informace o tom, jak vypadá vize systému péče o děti a jakými principy se má tento systém řídit. Charakteristice přístupu rodinných konferencí je věnována poslední kapitola v teoretické části. Rodinné konference definují autoři Horst, Joanknecht a Paqee (2010, s. 9) jako „*setkání rodinných příslušníků v širokém slova smyslu: lépe ji definují kmenové a sousedské vztahy než vztahy rodinné.*“ Rodinné konference představují „*posun ve způsobu myšlení o klientech.*“ Členové rodin jsou v tomto přístupu vnímáni jako občané, kteří mohou využít sociální službu nikoli jako klienti, kteří potřebují pomoc. (Horst, Joanknecht, Paqee, 2010). Nutno dodat, že v tématu rodinných konferencí nebyla dosud vydána žádná odborná literatura. Poznatky v textu ve třetí kapitole jsou čerpány zejména z metodik nebo příruček o rodinných konferencích.

Cílem diplomové práce je zjistit, jak jsou rodinné konference v České republice výzkumně reflektovány. Empirická část se tak věnuje výzkumné reflexi vybraných zdrojů v českém odborném prostředí. Diplomová práce je koncipována jako přehledová studie zdrojů zabývajících se rodinnými konferencemi. Jde o závěrečné práce, články a dokumenty organizací. Podrobněji se v textu věnujeme tomu, v čem je vnímán přínos rodinných konferencí a jaké překážky jsou spatřovány při realizaci tohoto přístupu. Dále se zaměřujeme na zkušenosti odborníků i rodin v procesu rodinných konferencí. Na závěr uvádíme různá doporučení od odborníků, která by mohla pomoci k šíření přístupu v České republice.

Přínos této diplomové práce sledujeme zejména v získání ucelenějšího obrazu o dostupných zdrojích v České republice a v jisté propagaci rodinných konferencí. Zvýšení

informovanosti o přístupu se zdá velmi potřebné vzhledem k tomu, že rodinné konference nejsou zatím v České republice příliš diskutovaným tématem.

Teoretická část

V teoretické části charakterizujeme společenský kontext zavádění inovací v sociální práci. Jedna z forem inovace je rodinná konference. Nejprve se zaměříme na úvodní témata práce jako proměna rodiny, sociální práce s rodinou a také reakce sociální práce na proměnu rodiny. Dále se budeme zabývat transformací systému péče o ohrožené děti, protože se k procesu transformace váže rozvoj rodinných konferencí. Podrobná charakteristika a současná situace přístupu je uvedena ve třetí kapitole.

1 Společenský kontext

V první řadě si uvedeme širší kontext tématu v podobě charakteristiky rodiny, její proměny a současné sociální práce. Rodina se začíná měnit již v průběhu minulého století. Na tuto proměnu bezesporu reaguje také sociální práce. Poslední část této kapitoly tvoří bližší vymezení sociální práce s rodinou a její konkrétní formy.

1.1 Proměna rodiny

Rodina má v procesu rodinných konferencí tu nejvýznamnější roli. Proto je potřeba si v první řadě objasnit, co je to rodina a jakými proměnami si zhruba od poloviny 20. století prošla. V nejširším významu definuje rodinu Možný (1999, s. 99) jako: *„institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti.“* Autor však dodává, že člověk *„potřebuje institucionálně pokrýt nejen reprodukci fyzickou, ale i reprodukci sociální způsobilosti.“* Užší a tradičnější vymezení rodiny uvádí Matoušek (2008, s. 177). Rodina je podle autora: *„...skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce).“*

Tématem rodiny se v teoretické části zabýváme také proto, že se ve výzkumu této práce setkáváme s názory samotných rodin na přípravu a průběh rodinných konferencí.

S myšlenkou rodinných konferencí souvisí skutečnost, že rodiny prochází aktuálně krizí. Autoři Jirásek, Martínková, Ženíšková (2015, s. 52) uvádí, že *„tento přístup je reakcí na současnou prohlubující se krizi rodiny jako instituce.“* V dnešní době má mnoho rodin oslabenou nebo blokovanou schopnost poradit si v nepříznivé situaci pomocí vlastních sil. (Jirásek, Martínková, Ženíšková, 2015). Podle Šrajera a Chocové (2013) se rodina mění, dříve představovaly manželství a rodina *„závazné“* instituce, dnes se rodiny stávají *„pružným citovým společenstvím.“* Mění se také rodinné hodnoty. Hodnoty jako věrnost, ochota řešit problémy nebo angažování se pro rodinu jsou v dnešní době mnohdy odmítány.

Vyzdvihovaná je autonomie člověka, přitažlivost, prožívání emocí. Lidé vyhledávají romantickou lásku, která je nestálá. Tento typ vztahu neumožňuje hledání kompromisů a řešení problémů. (Šrajer, 2008). Díky silné autonomii jednotlivců se dnes často setkáváme s destabilizací manželství, protože dochází ke střetu individuálních zájmů partnerů. (Singly, 1999). Rodiče jsou mnohdy zahlceni svou prací, chybí jim čas na kontakt s dětmi. Chladné jednání ze strany rodičů není dnes výjimkou, dětem se nakupují spíše hmotné dárky, než projevují city. Děti tak mohou mít sklon upínat se k materiálním věcem. (Šrajer, Chocová, 2013). Papež František doplňuje, že žijeme ve velmi rychlém tempu. Lidé jsou unavení, ve stresu. Rodiče už po práci nemají chuť s dětmi trávit čas a povídat si s nimi. (František, 2016).

Současnou rodinu nazývá Singly (1999) „vztahovou“, tzn., že se rodina zaměřuje na kvalitu vztahů, oproti tradiční rodině, kde šlo především o hospodářství a majetek. Důsledkem orientace na mezilidské vztahy, se rodina více rozpadá, dochází tak častěji k rozvodům. Rodina nemá potřebu spolu déle setrávat, když se vytrácí láska a není zde tlak vnějšího okolí. Možný (2006, s. 21 - 22) užívá tyto termíny vyjadřující povahu dnešní společnosti: „...*individualistické klima, hodnota svobodné volby, zdůrazňovaná na úkor hodnoty odpovědnosti a ztráta sociálních distancí...*“ Papež František (2016) uvádí, že v dnešní době se potýkáme s „*kulturou prozatímnosti*“. Lidé často mění své partnery. Když je vztah nenaplnuje, začnou si další. Šrajer (2008) se zmiňuje o sexualitě, která v dnešní době není prezentována jako manželský projev lásky. Sexualita je běžně prezentována v televizi nebo na internetu, sexuální potěšení pro vlastní potřebu člověka se stalo normou. Naprosto legitimním se stal předmanželský sex. (Možný, 2006). V souvislosti se sexualitou můžeme dodat, že dnes je levnější a dostupná antikoncepce. Ženy odkládají rodičovství, zvyšuje se věk prvorodiček. V současné době ženy poprvé rodí v průměru ve věku 30 let. (Kuchařová a kol., 2017).

Základními úkoly současné rodiny jsou soudržnost, prostor pro socializaci a individualizaci, péče o děti. Dále jde o reprodukci, vedení domácnosti a vzájemnou pomoc. V dnešní době **mnoho úkolů náleží institucím**, např. oblast vzdělávání nebo oblast péče o děti. (Šrajer, 2008). „*Vyvláštění*“ několika tradičních funkcí rodiny zmiňuje i Možný (2006). Instituce jako škola, sociální služby nebo nemocnice převzaly funkce, které dříve patřily pouze rodině.

Významnou proměnu rodiny zapříčinila **zaměstnanost žen**. (Singly, 1999; Možný, 2006). Ženy v 50. letech 20. století postupně opouštějí péči o děti a začínají se věnovat své kariéře. (Možný, 2006). Matoušek (2003) uvádí, že v 50. letech bylo dosaženo téměř úplné

zaměstnanosti žen v tzv. produktivním věku. V rodinách se zaměstnanost žen stávala nutností, protože domácnosti nedokázaly vyjít jen s jedním platem.

Šrajber, Musil, ed. (2008) upozorňují na jisté problémy současné rodiny. Dnešní představa rodiny stále počítá s tradiční dělbou práce uvnitř rodiny, tzn., že otec je živitel rodiny, matka obstarává převážně péči o děti a o domácnost. Nicméně paralelně s touto představou se počítá s tzv. „*dvoupříjmovým modelem rodiny*.“ Důsledkem vzniká značná přetíženost ženy v rodině a s tím související nespokojenost, rodinná disharmonie nebo komunikační problémy. Autoři dále uvádí, že příčinou současných problémů rodiny mohou být pocity bezmocnosti členů rodiny. Jedná se pocit bezmocnosti z důvodu dlouhodobých neuspokojivých vztahů v rodině nebo bezmocnost spojená s tísnivou ekonomickou situací a poměrně nepatrnou šancí se z tohoto stavu vymanit. Další problémy mohou v rodině nastat v případech, kdy rodiče nepoznali během svého dětství správný vzor chování. Rodiče neměli možnost poznat vhodné principy výchovy a může tak nastat situace, kdy budou potřebovat s výchovou svých dětí pomoc odborníků.

Demografické proměny rodiny od druhé poloviny 20. století zmiňuje Singly (1999). Autor uvádí, že se dnes rodina potýká s častějšími rozvody, zvýšením počtu nesezdaných soužití partnerů, snížením počtu sňatků. „*Česká republika se řadí z hlediska úrovně rozvodovosti na čelní místa v rámci evropských zemí.*“ (Šťastná, 2009, s. 8) Dále narůstá počet neúplných rodin s jedním rodičem a rodin znovu složených. (Singly, 1999). Neúplné rodiny jsou náchylnější k chudobě a hrozí jim sociální vyloučení. (Šťastná, 2009).

1.2 Reakce sociální práce s rodinou na proměnu společnosti

Sociální práce nějakým způsobem reaguje na proměnu společnosti. Matoušek (2005, s. 16) zmiňuje, že v sociálních službách dochází k obratu, a to „*v přenesení maxima pravomocí na klienta a v preferenci klientovy perspektivy všude tam, kde je to možné.*“ Navrátil (2005) vnímá současnou roli sociálního pracovníka jako **průvodce** při rozvoji identity a biografie člověka. S klientem se pracuje jako s „*expertem*“ na svůj život. „*Znovuzískání kontroly a vlády nad vlastním životem by mělo být výchozím cílem tohoto pojetí sociální práce.*“ V současnosti se v rámci sociální práce hovoří o participativním přístupu. Podle autorů Tolman, Brydon-Miller (2001) lze participaci vnímat jako způsob sociální práce, kdy pracovník spolupracuje s klientem. Jde o činnost, která je prováděna spolu s klientem. Klient je považován za odborníka při řešení své nepříznivé situace. Klient je v tomto přístupu ten, co dokáže najít řešení své situace.

V rámci proměny rodiny byly uvedeny některé zásadní poznatky, které mají vliv na způsob činnosti sociální práce s rodinou. Pro autory Vysloužilová, Navrátil (2019) je pro sociální práci s rodinou určující především **proces individualizace**. S individualizací společnosti souvisí skutečnost, že roste míra zaměření na samostatnost jedince a zároveň na přenesení zodpovědnosti za jeho vlastní život. Za projevy individualizace považují autoři *přenos zodpovědnosti na klienta, nejistotu, stigmatizaci, proměnu rodiny, proměnu rolí v rodině a posun v chápání v dětství*. Tyto projevy se pak nějakým způsobem promítají do realizování sociální práce s rodinou.

Intervence sociální práce se začala vlivem proměn společnosti zaměřovat na **rodinu jako na celek**. Sociální práce s rodinou by tak měla cílit nejen na matky, ale i na **otce rodin**. (Vysloužilová, Navrátil, 2019). Podle Gřundělové (2020) je však téma zapojování otců v sociální práci stále „*okrajové téma*.“ Existují bariéry na straně otců, matek, sociálních pracovníků a organizační faktory, které limitují vyšší míru zapojení otců v sociální práci s rodinami. Autorka uvádí, že rozhodujícími faktory pro míru zapojení otců jsou bariéry ze strany pracovníků a organizační faktory. Bariéry ze strany pracovníků jsou například: nedostatečné povědomí o tom, jak otce do intervence zapojit; obecně negativní vnímání otce v rodině; zacílení sociální práce více na matky. V oblasti organizačních bariér hraje roli fakt, že sociální práci poskytují většinou ženy. Autorka závěrem poukazuje na „*marginalizaci*“ otců jako všeobecně se vyskytující problém ve více zemích a doporučuje realizaci výzkumů a vzdělávání sociálních pracovníků v tomto tématu.

Současná sociální práce s rodinou klade důraz na blaho dítěte. Vyzdvihuje práva a zájmy dětí. (Vysloužilová, Navrátil, 2019). Tuto skutečnost dokládá i znění paragrafu 5 v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí: „*Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.*“ (Zákon č. 359/1999 Sb.). Dnešním trendem (nejen) v sociální práci je **participace dětí** na řešení rodinné situace. (Vysloužilová, Navrátil, 2019). Participace dětí je velmi důležitým tématem právě u rodinných konferencí. Je doporučováno, aby se dítě účastnilo všech fází konference. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Sociální práce se dále **zaměřuje na rodinu jako na systém**. Obecně lze vnímat „*posun směrem k vnímání rodiny jako celku a k zapojení všech členů do práce s rodinou.*“

(Vysloužilová, Navrátil, 2019). Tento trend v sociální práci by tak mohl „narušit“ aktuální proces individualizace ve společnosti.

1.3 Vymezení sociální práce s rodinou

Nyní si blíže specifikujeme sociální práci s rodinou. Uvedeme si cílovou skupinu a konkrétní formy práce s rodinami. Sociální práce s rodinou je v naší společnosti samostatná disciplína. Vyvinula se však z rodinné terapie, z které čerpá různé techniky práce s klientem. (Kuzníková, et al., 2011).

V sociální práci s rodinou se často setkáváme s pojmem **ohrožené rodiny**. Termín definuje Matoušek (2013) jako „*ty rodiny, ve kterých rizikové faktory nejsou dostatečně vyvažovány působením protektivních faktorů či vlivem dalších zdrojů. Potom hrozí rozpad rodiny nebo závažná jiná újma někomu z rodiny.*“ (Matoušek a kol., 2013, s. 302). *Rizikové a protektivní faktory* se posuzují při celkovém hodnocení situace rodiny. Rizikové faktory ohrožují soudržnost rodiny nebo ohrožují kteréhokoli člena rodiny. Jde např. o násilí v rodině, závislosti na návykových látkách nebo alkoholismus, nevěra, trestná činnost nebo osobní anomálie (například žárlivost). Mezi protektivní faktory patří nezdolnost rodiny, sociální inteligence, zdroje rodiny. Zdroje rodiny shledáváme v materiálních zdrojích, v širší rodině, v lidech z místní komunity, dále jde o kolegy z práce nebo odborníky ze státní i neziskové sféry. (Matoušek a kol., 2013). Pro mnohé pracovníky znamená hodnocení situace rodiny osudové rozhodování. Pokud by situace v rodině byla špatně zhodnocena, dítě by tak mohlo například skončit v ústavní péči nebo v jiné náhradní rodinné péči i přesto, že za jistých opatření by mohlo dítě vyrůstat ve své biologické rodině bez závažnějších problémů. (Matoušek, Pazlarová, 2014). Cílem vyhodnocení situace dítěte je zjištění schopnosti rodiče nebo jiné osoby pověřené výchovou dítěte naplňovat potřeby dítěte. Proces vyhodnocení se zaměřuje na oblast vývojových potřeb dítěte, kapacity rodičů či jiných pečujících osob a na oblast širšího prostředí dítěte. Podrobné vyhodnocení situace dítěte lze najít v publikaci organizace Lumos. (Mertová, 2019).

Matoušek (2013) používá dále pojem *mnohoproblémové rodiny*. Jedná se o rodiny, které mají více problémů. Problémy je potřeba nějakým způsobem seřadit, následně shrnout rizikové a protektivní faktory a další zdroje rodiny. Autor uvádí, že vhodným postupem při práci s rodinou je po celkovém zhodnocení situace sestavit plán práce s rodinou. Tento plán práce s rodinou může vzniknout v závěru procesu případové konference. Na tomto místě je nutno zmínit, že výsledkem rodinné konference je často rodinný plán, který se může stát

součástí individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD), viz text ve třetí kapitole. (Dunovská, 2012).

V některých případech je součástí činnosti sociální práce s rodinou také sociálně-právní ochrana dětí. Sociálně-právní ochranu dětí definujeme podle § 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí: „*Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen "sociálně-právní ochrana") se rozumí zejména:*

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,*
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,*
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,*
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováno ve vlastní rodině.“ (Zákon č. 359/1999 Sb.).*

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí. V literatuře i v běžné řeči se často setkáváme se zkratkou OSPOD. V České republice to jsou obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady a magistrátní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Poměrně novou formou práce s rodinou je tzv. **sanace rodiny**. Sanaci definujeme jako soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. (Bechyňová, Konvičková, 2011). Podle Matouška (2008, s. 185) se jedná o „*postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, příp. kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen.*“

Při práci s rodinou lze využít i **rodinnou mediaci**. V českém prostředí se v rámci rodinných konfliktů rozlišuje rozvodová a rodinná mediace. Rodinná mediace se zaměřuje na rozpory mezi členy rodiny pramenící ze vzájemného soužití. Zatímco rozvodová mediace se zabývá konflikty během rozvodového řízení. (Holá, 2011). V současnosti se mediace využívá převážně pro řešení sporů mezi rodiči v období rozvodu. (Vrabcová, 2014).

Jak bylo již zmíněno v úvodu podkapitoly, sociální práce s rodinou může využívat některé prvky **rodinné terapie**. Matoušek (2008, s. 178) definuje rodinnou terapii. Podle autora jde o psychoterapii rodiny zaměřenou „*na způsob interakce v rodině, v některých případech i na očekávání a motivy členů rodiny. Cílem rodinné terapie je obvykle dosáhnout*

jasného komunikování, jasné definice rolí jednotlivců a jejich odpovědnosti, jasných hranic mezi jednotlivci a jinými subsystemy.“ Představiteli rodinné terapie jsou například Virginia Satirová (2012; 1994) nebo Salvador Minuchin (2013). Cílem v psychoterapii Virginie Satirové (2012) je zvýšení lidského potenciálu a dosažení celistvosti. Ve své praxi aplikuje *Model růstu*. Autorka věří tomu, že v každé rodině je změna možná. Během své práce s rodinami Satirová (1994) zjistila, že v každé narušené rodině se vyskytovaly tyto faktory: *„sebehodnocení členů rodiny bylo nízké; komunikace byla nepřímá, nejasná a ne zcela upřímná; pravidla byla přísná, nelidská, nediskutovatelná a provždy daná; vazba rodiny na společnost byla bojácná, ponižená a obviňující.*“ (Satirová, Holubová, 1994, s. 13). Rodinná terapie v pojetí Salvadora Minuchina se nazývá strukturální. Ústředním pojmem v terapii Minuchina (2013) je struktura. Jedná se o pravidla, kterými se členové rodiny vztahují k sobě navzájem. Autor se také zabývá rodinnými subsystemy a zkoumá vazby a hranice mezi nimi. Terapeut tak pracuje s příliš propustnými nebo naopak s nepropustnými hranicemi mezi těmito subsystemy.

Rodinám je k dispozici **rodinné poradenství**. Odborníci pomáhají rodině i jednotlivcům překonávat různé obtíže. Poradenství má širší vymezení než rodinná terapie a bývá krátkodobějšího charakteru. Rodinná terapie pracuje s rodinou jako se systémem, kde se berou v potaz všechny interakce mezi jejími členy. Oproti tomu rodinné poradenství poskytuje klientovi službu reagující na konkrétní zakázku s daným cílem. (Presslerová, 2016).

Novou a poměrně málo rozšířenou metodou práce s rodinou je **rodinná konference**. Obecně lze říci, že přístup rodinných konferencí reaguje na současnou proměnu rodiny, tj., na oslabení rodinných funkcí a de-stabilitu rodinného uspořádání. (Možný, 2006). Autor uvádí, že na konci 20. století dochází k uvolňování rodinných vazeb, lidé se chtějí co nejdříve osamostatnit a být nezávislí. Rodinné konference mohou navracet funkce rodiny, které se v dnešní době vytrácí. (Smejkalová, 2017). Rodinné konference se snaží „probudit“ a oživit rodinné vazby a sílu rodinného kruhu. Přístup funguje jako „knoflík“, který si klade za úkol spojovat i vzdálené členy širší rodiny. Rodinná konference dokáže poskytnout nový pohled členům rodiny na problémovou situaci. Může nabídnout spoustu různých možností a názorů na řešení situace. (Dunovská, 2012).

2 Transformace systému péče o ohrožené děti

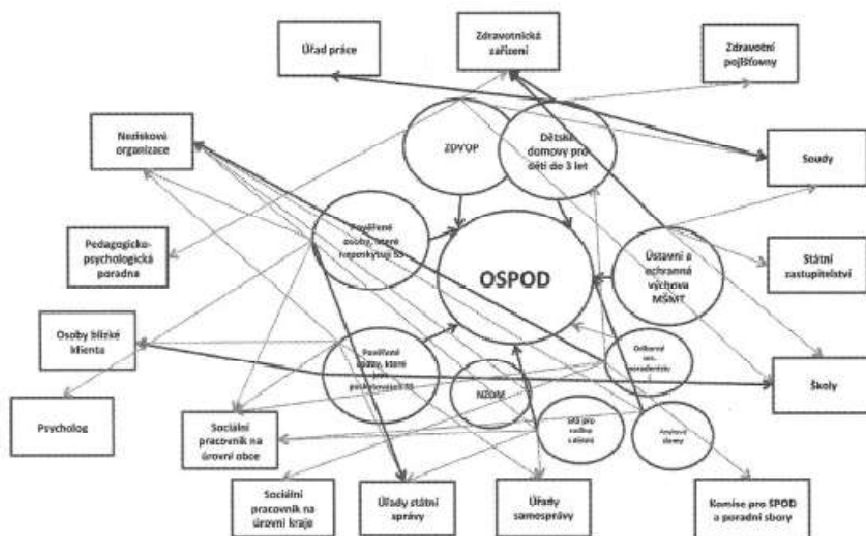
V rámci transformace systému péče o ohrožené děti se rodinné konference dostaly do povědomí české společnosti. Transformace systému péče o ohrožené děti probíhá již řadu let. V 90. letech se odehrávaly drobné změny v oblasti péče o ohrožené děti, podstatné změny přišly až s rokem 2012. V tomto roce vláda České republiky schválila **Národní strategii ochrany práv dětí („Právo na dětství“)** a **Akční plán** k jejímu naplnění. (Marksová, 2015). V této kapitole si popíšeme fungování stávajícího systému, návrh na změnu systému a inovativní principy, které vychází z návrhu transformace a postupně se zavádí do všech způsobů práce s rodinami.

2.1 Současná situace

V úvodu kapitoly je potřeba zmínit, jaké důvody vedly ke vzniku transformace. Mluví se především o nedostatcích stávajícího systému péče o ohrožené děti. Systém péče o ohrožené děti můžeme charakterizovat jako soustavu orgánů veřejné správy, neziskových a veřejných organizací se širokým záběrem aktivit. (Topinka, 2015). Obecně lze říci, že český systém ochrany dětí vyžaduje transformaci. (Shmidt, 2012). Systémem péče o ohrožené děti se zabývali autoři *Analýzy sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi* (dále jen *Analýza*), která vznikla v rámci projektu „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny.“ Z *Analýzy* vyvstaly zásadní skutečnosti, které poukazují na nevyhovující současný stav systému péče o ohrožené děti. (Topinka et al, 2014).

Ústřední role v systému péče o ohrožené děti náleží orgánu sociálně-právní ochraně dětí. Znázornění OSPOD jako hlavního aktéra systému a propojení všech subjektů zabývajících se ochranou dětí vidíme na obrázku č. 1. (Topinka, 2015).

Obrázek č. 1: Znáznornění OSPODU jako ústředního orgánu systému ochrany práv dětí (zdroj: Topinka, 2015).

V dnešní době se pracovníci OSPOD potýkají s **přílišnou byrokracií**, **nemohou se adekvátně věnovat terénní práci a preventivnímu působení na rodiny kvůli nedostatku času**. Setkáváme se s myšlenkou, že se **vytrácí ona podstata sociální práce**. (SocioFactor s. r. o., 2015). V sociální práci jde o porozumění potřebám klientů a o snahu pomáhat takovým způsobem, aby klienti neztratili svou nezávislost sami na sobě. (Matoušek, 2003). Vzhledem k nedostatku času sociálních pracovníků OSPOD zastupují terénní práci s rodinami neziskové organizace. Nicméně i tyto služby se potýkají s nadměrou administrativou. Klientelou OSPOD jsou rodiny, ve kterých se často objevuje problém jako **oslabení rodičovských rolí, naučená bezmocnost, rodiče často nedokážou přijmout odpovědnost za svou vlastní situaci**. Rodiče se mnohdy snaží přenést zodpovědnost za své děti na jiné osoby. (SocioFactor s. r. o., 2015). Z rozhovorů s pracovníky OSPOD také vyplývá, že chybí odborníci pro jednotlivé oblasti, pracovníkům trvá velmi dlouho vyřídit určité záležitosti. Pracovníci se potýkají s nemožností získat všechny potřebné informace o klientech. Problém shledáváme i na straně jiných subjektů, jenž nechtějí na jednotlivých případech s OSPOD spolupracovat. Více jak 50% pracovišť OSPOD označilo tyto skutečnosti jako problémové. (Topinka et al, 2014).

Česká republika je vázána *Úmluvou o právech dítěte*, kterou přijala roku 1990. Stát je tedy povinen chránit a uplatňovat práva dětí, nicméně Česká republika má v plnění práva dětí podstatné mezery. Aktuální výrok o plnění práv dětí v České republice vnesl Český helsinský výbor v září 2019. Na tiskové konferenci ředitelka helsinského výboru Lucie Rybová zmínila, že pokud by se plnění práv dalo známkovat jako ve škole, dostala by Česká republika spíše nedostatečnou. (České noviny, 2019). Miroslav Prokeš, předseda Aliance za dětská práva, na

tiskové konferenci uvedl, že v české společnosti je stále přístupováno k dětem jako k objektům, nikoli jako k partnerům. Preferována jsou spíše práva rodičů než práva dětí. (České noviny, 2019).

Česká republika byla kritizována za značné nedostatky v oblasti péče o ohrožené děti Výborem OSN pro práva dítěte naposledy v roce 2011. Kritika směřovala především k vysokému počtu dětí v ústavních institucích, zvláště v dětských domovech. Kritizován byl mimo jiné program „Babybox“, roztržitý systém, segregace romských dětí a dětí s postižením nebo také vnímání dítěte jako objekt nikoli jako subjekt práva. (České noviny, 2019). Výbor OSN pro práva dítěte doporučil České republice určité změny. Těmito doporučeními se nyní budeme zabývat podrobněji, protože souvisí se současnou situací systému péče o ohrožené děti.

Výbor OSN pro práva dětí (dále jen Výbor) se zmiňuje o segregaci dětí romského původu a upozorňuje na zrušení jakýchkoli forem segregace a diskriminace vůči nim. Výbor se dále zabývá důležitými aspekty v rámci práv dětí a zdůrazňuje **nejlepší zájem dítěte** a **respektování názorů dítěte**. (Výbor pro práva dítěte, 2011). Tyto důležité principy shledáváme u rodinných konferencí, které se výhradně zaměřují na zplnomocnění rodiny. Pozornost je zaměřena zejména na dítě, v průběhu rodinné konference se přihlíží k jeho názoru. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Nedostatek současného systému péče o ohrožené děti spatřujeme v tom, že v praxi **není brán ohled na názor dítěte** a to především při svěřením dítěte do péče nebo při odebrání dítěte z rodinného prostředí (Výbor pro práva dítěte, 2011). Názor dítěte se rovněž nezohledňuje v soudní praxi - při rozhodovacích procesech, děti tak často končí v ústavních zařízeních (Topinka et al, 2014).

V systému péče o ohrožené děti bývá kritizována **nedostatečná kooperace mezi ministerstvy, odbory a institucemi**, které se dotýkají práv dětí. Výbor vyzývá k vytvoření komplexní, důsledné a jednotné politiky práv dítěte. (Výbor pro práva dítěte, 2011). S tímto nedostatkem koresponduje dokument s názvem *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi*, kde výzkumníci upozorňují na hlavní překážky v oblasti poskytování služeb pro ohrožené děti, tj., „**resortismus**“ a „**parcelizace péče**“. (Topinka et al., 2014). Tyto překážky brání tomu, aby se hovořilo o „systému“ péče o ohrožené děti. *Analýza* se zabývá pojmem resortismus a uvádí, že současný systém zabývající se ochranou práv dětí je momentálně rozdělen mezi několik resortů. Resorty mezi sebou příliš nespolupracují, každý resort má svůj cíl a logiku fungování. (Topinka et al., 2014). Na roztržitost systému upozorňuje také

Macela (2012), který uvádí, že údajně „patří“ dítě do tří let resortu zdravotnictví, od tří do osmi let resortu školství. Sociální gesce se pohybuje někde mezi tím. Roztříštěnost lze spatřovat i v oblasti poskytování služeb pro děti. Pobytové služby zřizuje resort školství – jedná se o dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy. Kojenecké ústavy a dětská centra zřizuje resort zdravotnictví a do sociální oblasti spadá např. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo domovy pro osoby se zdravotním postižením. (Macela, 2012). Diverzita systému staví klienta do pasivní pozice a často opomíjí zájmy dětí a rodin. Takto resortně rozdělený systém se příliš nezabývá potřebami dětí, každý segment se zaměřuje na dílčí oblast života dítěte, např. zabývá se pouze oblastí zdraví, vzdělání atd. Celkově se dá říci, že systém péče o ohrožené děti podceňuje význam vztahů dítěte k blízkým lidem a příliš se nezaobírá důležitosti rodinného prostředí nebo náhradního rodinného prostředí pro vývoj dítěte. (Topinka et al., 2014).

V rámci tématu **rodinného prostředí** oceňuje Výbor náš stát za čtyřletou rodičovskou dovolenou, kdy se rozvíjí bazální vztah mezi dítětem a matkou. Kritizována je v tomto ohledu **neuspokojivá příprava na rodičovství a nedostatek služeb pro rodiče s malými dětmi**. Výbor České republiky doporučuje, aby zajistila finanční a sociální podporu znevýhodněným rodinám, aby tak mohly uskutečňovat rodičovskou odpovědnost a naplnit práva svých dětí. Pozornost je zaměřena také na děti, které rodinné prostředí postrádají. V tomto směru je vítána **novela sociálně-právní ochrany dětí** z roku 2012, která se zasadila o rozvoj deinstitucionalizace a upřednostňuje pěstounskou péči oproti péči ústavní. (Výbor pro práva dítěte, 2011). Novela předkládá nové nástroje sociální práce, např. podle zákona o sociálně-právní ochrany dětí je povinností obecného úřadu s rozšířenou působností:

- a. *„pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny...“*,
- b. *„zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene*
 - c) *individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje:*
 - *příčiny ohrožení dítěte,*
 - *stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny*
 - *stanoví časový plán pro provádění těchto opatření,*
 - *a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny...“*

- c. *„pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči, ...“* (Zákon č. 359, 1999 Sb.).

Novela se zaměřila i na rozvoj náhradní rodinné péče. Konkrétně zdůrazňuje kvalitnější přípravu žadatelů o pěstounství či adopci. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí uvádí, že minimální počet hodin přípravy pro žadatele pěstounské péče a pro osvojení je 48, pro pěstounství na přechodnou dobu je to 72 hodin. Příprava se týká i dětí žijících v rodině, kde jsou rodiče vhodnými uchazeči náhradní rodinné péče. Příprava dětí je prováděna úměrně jejich věku a mentální vyspělosti. Změny můžeme shledat také u práv a povinností pečujících osob a osob v evidenci. Mezi práva pečujících osob se řadí např. právo na pomoc se zajištěním péče o dítě, na odbornou pomoc, na vzdělání a na podporu při udržování styku dítěte s biologickou rodinou aj... Povinností těchto osob je sebevzdělávání, a to minimálně 24 hodin ročně. Další povinností pečujících osob je zachovávat styk dítěte s biologickou rodinou nebo umožnit pravidelné monitorování naplňování dohody. (Zákon č. 359, 1999 Sb.).

Nicméně i přes tyto vítané změny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí Výbor kriticky reaguje na **většinové akceptování ústavní péče jako první alternativy rodinné péče** a připomíná České republice *Směrnici o alternativní péči o děti* zahrnutou v usnesení Valného shromáždění z roku 2009 a vyzývá náš stát, aby vytvořil **komplexní národní politiku deinstitucionalizace péče o ohrožené děti**. Konkrétně se jedná o tyto vybrané záležitosti, kterým se má Česká republika věnovat:

- a. Výbor uvádí, že je potřeba zvýšit počet preventivních služeb pro rodiny s dětmi, vytvořit kritéria přijetí dětí do ústavní péče a strategii ke snížení počtu dětí v ústavních zařízeních. Česká republika by měla usilovat o to, aby se ústavní péče stala poslední možností ohroženého dítěte. V případě umístění dítěte do ústavní péče musí být situace dítěte pravidelně vyhodnocována a monitorována.
- b. Výbor upozorňuje na nezbytný rozvoj komunitních služeb rodinného typu a pěstounské péče. Rozvojem těchto služeb by se zabránilo umístění dětí do ústavní péče.
- c. Stát by měl vykonat určité změny v zákoně o ústavní výchově a zavést standardy, kterými by se řídily soukromé i veřejné zařízení pro děti.

- d. Česká republika by měla podporovat kontakt dítěte s jeho biologickou rodinou, pokud je umístěno v ústavní péči a usilovat o navrácení dítěte zpět do rodinného prostředí. (Výbor pro práva dítěte, 2011).

2.2 Vize systému péče o ohrožené děti

V první řadě se zaměříme na dokument, který odstartoval výraznější změny v oblasti transformace péče o ohrožené děti. **Národní strategie ochrany pro práva dětí** (dále jen Strategie) která je zmíněna na začátku kapitoly, reaguje na upozornění Výboru OSN pro práva dítěte z roku 2011 a představuje pomyslný začátek významnějších transformačních změn. Strategie se zakládá na právech dítěte a vymezuje principy ochrany práv a péče ohrožených dětí. Strategie si klade za cíl vytvořit systém, který uplatňuje následující principy. První z principů spočívá v tom, že dítě stojí v centru dění. **Dítě je prvořadým zájmem všech účastníků systému**, dítě odborníci vnímají jako partnera při řešení situace rodiny. S dítětem je potřeba komunikovat, zjišťují se jeho přání a potřeby. Ty se přiměřeně jeho věku a rozumové vyspělosti berou v potaz. Další princip odkazuje na **respektování vývojových potřeb dítěte**. Všichni účastníci systému znají tyto potřeby dětí, uvědomují si důležitost kvality péče a potencionální dopad péče na zdraví a vývoj dítěte. Všechna opatření v rámci ochrany dětí jsou přijímána v souladu s individuálním plánem pro dítě a jeho rodinu. Situace dítěte je **sledována dlouhodobě**, pokrok dítěte je pravidelně hodnocen a přezkoumáván. Systém by měl *„umožnit rovné příležitosti pro všechny děti bez ohledu na jejich pohlaví, schopnosti, rasu, etnikum, zdravotní postižení, okolnosti nebo věk“*. (MPSV, 2012). Dalším principem je **zapojení nejen dětí a rodin, ale také celého sociálního okolí rodiny**. Dítě má být chápáno v kontextu celé jeho rodiny a sociálního prostředí. Důležité je pochopit souvislost mezi potřebami dítěte a schopnostmi rodičů tyto potřeby uspokojit. Odborníci se mají snažit nabízet takové služby, které reagují na potřeby dítěte a rodiny. Pokud dítě vyrůstá mimo rodinné prostředí je posouzení potřeb a zdrojů dítěte komplexnější, než u dítěte vyrůstající ve vlastní rodině. Systém by měl dále **stavět na silných stránkách rodiny a zároveň mapovat problémová místa rodin**. Jedním ze zásadních principů je **mezioborová spolupráce všech subjektů** podílející se na řešení situace ohroženého dítěte, čili jde o integrované fungování systému. Zúčastněné subjekty mají spolupracovat od té chvíle, kdy je u rodiny shledána nutnost podpory nad rámec běžných služeb. Práce s rodinami je založena na odborném posouzení včetně důkazů a vědomostí a zkušeností pracovníka – jde o **objektivní skutečnosti**. Nicméně je potřeba zdůraznit, že tyto skutečnosti se pravidelně revidují a přihlíží se k novým informacím, které lze získat během průběžné práce s rodinou. (MPSV, 2012).

Ochrana práv dětí se zakládá na uplatňování „průřezových“ priorit. Priority se prolínají všemi cíly a principy uvedenými ve *Strategii*. Jedná se o tyto priority:

- 1) *„Participace dítěte,*
- 2) *eliminace diskriminace a nerovného přístupu vůči dětem,*
- 3) *právo na rodinnou péči,*
- 4) *zajištění kvality života pro děti a rodiny.“* (MPSV, 2012).

První prioritou zakotvenou nejen ve *Strategii* je **participace dítěte**. Priorita je založena na svobodném vyjádření názoru dítěte ve všech záležitostech, které se jej dotýkají. Názoru dítěte je třeba věnovat značnou pozornost, přičemž se přihlíží k věku a mentální úrovni dítěte. Další prioritou, která je rovněž principem systému ochrany práv dětí, je **odstranění diskriminace a nerovného přístupu k dětem a mladým lidem**. *„Práva dítěte jsou zaručena každému dítěti bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.“* (MPSV, 2012). Každé dítě má **právo na péči v rodinném kruhu**. Rodina je pro dítě přirozeným prostředím pro jeho zdravý vývoj a růst. Rodinu je tak potřeba chránit ze strany státu i společnosti. (MPSV, 2012). Matoušek (1993) uvádí, že pro dítě je rodina prvním a velmi podstatným modelem společnosti, se kterým se setkává. Rodina utváří osobnost dítěte, formuje jeho postoj k jiným lidem. Model rodiny stále vykazuje stabilitu, i přes určité změny během 20. století týkající formy rodinného uspořádání. Poslední priorita upozorňuje na **zaručení kvality života dětí a rodin**. Blaho dítěte je zajištěno kvalitní péčí a ochranou. Pozornost systému se vztahuje také na práva a povinnosti rodičů, zákonných zástupců nebo jiných právně odpovědných osob. (MPSV, 2012).

V roce 2012, kdy vláda schválila Národní strategii ochrany práv dětí, vznikl projekt Ministerstva práce a sociálních věcí, který podpořil zavádění všech změn v rámci transformace péče o ohrožené děti. Jedná se o projekt s názvem **„Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny“**. V rámci projektu se mimo jiné pilotně ověřovala metoda rodinných konferencí, proto se jím budeme dále zabývat. Během projektu výzkumníci zpracovali řadu analýz, např. *Analýzu sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi*, zmíněnou v předchozí podkapitole. (Právo na dětství, 2013).

Souhrnným dokumentem všech uvedených aktivit projektu je *Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti*. (dále jen *Návrh optimalizace*). Dokument předkládá vizi systému péče o ohrožené děti, tzn., jak by měl do budoucna tento systém vypadat, aby se důsledně chránily zájmy a práva dětí. (SocioFactor s. r. o., 2015). *Návrh optimalizace* se věnuje především sjednocení systému ochrany práv dětí. Sjednocení systému je ústřední téma v rámci transformace péče o ohrožené děti, protože reaguje na největší nedostatek současné péče, tj. roztržitost systému. Další neméně důležitá témata v *Návrhu optimalizace* jsou určení rolí a kompetencí určitých stupňů veřejné správy, řeší se vazba mezi potřebami dětí a rodinou, službami pro ohrožené děti a rodiny a náhradní rodinnou péčí. Veškeré lidské, materiální a finanční zdroje stávajícího systému jsou přeměřovány pro využití optimalizovaného systému. Doporučují se provést legislativní opatření a jiné strategické počiny vycházející z aktuálního právního vymezení rodinného práva, které je obsaženo v novém občanském zákoníku, s účinností od roku 2014. *Návrh optimalizace* představuje čtyři základní témata:

- a. „Sjednocení řízení a financování orgánů sociálně-právní ochrany dětí,
- b. organizace a financování sítě služeb,
- c. organizace a financování náhradní rodinné péče,
- d. řízení kvality a efektivity práce kontrolních mechanismů.“ (SocioFactor s. r. o., 2015).

U prvního tématu věnující se orgánu sociálně-právní ochrany dětí je zásadní, aby se jasně vymezily role a pozice OSPOD, které se uplatní v optimalizovaném systému ochrany dětí. Úzké vymezení „sociálně-právní ochrana dětí“, které bylo charakterizováno v předchozí kapitole, je třeba v rámci transformace modifikovat ve sjednocený „**systém ochrany dětí**“. (SocioFactor s. r. o., 2015). V souvislosti se změnou je v první řadě potřeba zaměřit pozornost na definici nároků dětí a rodin. V naší zemi jsou nároky rodin na sociální pomoc a péči upraveny několika právními předpisy. Jedná se především o **zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochrany dětí, zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi nebo také zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře**. Při uplatňování nároků rodin se právní předpisy setkávají v praxi s řadou limitů. Problém nalezneme v oblasti financování. Systémově jsou finančně zajištěny činnosti OSPOD vymezené v zákonu č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochrany dětí, nicméně preventivní aktivity nikoli. Preventivní činnosti se řeší dotačním řízením ministerstva práce a sociální věci v rámci rodinné politiky. Shrnutím lze konstatovat, že právní předpisy nevytváří podmínky

pro to, aby se nároky rodin mohly reálně uplatňovat. Limitujícím faktorem při práci s ohroženými dětmi je věkové vymezení cílové skupiny. OSPOD se zabývá dětmi do věku 18 let, výjimku tvoří sociální kuratela pro děti a mládež. Sociální kuratela má však dočasnou působnost a dosahuje jen na určité skupiny mladistvých. Dalším limitem je například nejasnost vzájemného působení veřejného a nestátního sektoru v rámci podpory rodin nebo nerovnoměrné rozložení služeb pro rodiny s dětmi (příkladem lze uvést sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi, které jsou pro některé regiony značně nedostupné). (SocioFactor, s. r. o., 2015).

Oblast sociálně-právní ochrany dětí se v systému transformuje následovně. Optimalizovaný systém v legislativě **exaktněji vymezuje nároky neboli práva cílové skupiny systému ochrany dětí**. Jde o právo na poskytování informací o různých možnostech pomoci, právo na odborné služby, právo rodičů na pomoc a podporu při odebrání dítěte z rodiny a participační práva, tzn. především spoluúčast všech rodinných členů na řešení situace dítěte. (SocioFactor s. r. o., 2015). S těmito právy neboli nároky rodiny koresponduje prioritou zaručení kvality života rodin, kterou nalezneme ve *Strategii*, odstavec viz výše. Pozornost se zaměřuje nejen na práva dítěte, ale i práva rodičů nebo zákonných zástupců. (MPSV, 2012). Cílová skupina se rozšiřuje v systému na každé dítě, které je ohroženo na svých právech a každou rodinu, která o pomoc požádá. Podpora a pomoc je poskytována **n nejen nezletilým dětem do 18 let, ale i mladým lidem až do 26 let**. Jedná se především o jedince spadající do působení sociální kurately pro děti a mládež, osoby se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním či osoby opouštějící ústavní zařízení. (SocioFactor s. r. o., 2015). Matoušek a kol. (2005) se zmiňuje o negativních důsledcích ústavní výchovy u dětí a mladistvých (především jde o psychickou deprivaci) a rovněž uvádí, že jakmile mladí lidé opustí ústavní zařízení, obtížně pak shání bydlení a zaměstnání. Existuje velká pravděpodobnost, že se v krátkodobém časovém horizontu dostanou do rozporu se zákonem. Autor se vyjadřuje k nutnosti systémových změn v oblasti ohrožených dětí. Změny se mají týkat snížení počtu ústavních zařízení a zaměření systému na jiné formy péče o děti. (Matoušek a kol., 2005). Další oblastí je podpora a služby rodinám. Služby jsou poskytovány ve spolupráci veřejné správy a nestátních organizací. Inovaci sledujeme v **zásadě subsidiarity veřejné správy**, tzn., že pokud je služba rodině zajišťována nestátním subjektem, veřejná správa stejnou činnost nezřizuje, pouze ji finančně dotuje. Novinkou systému je i **poskytování širšího spektra služeb většímu počtu klientů**. (SocioFactor s. r. o., 2015).

Základní principy systému jsou následující. Práce s rodinou je založena na individuálním plánu pomoci, který je zpracován za participace dítěte i rodiny; systém užívá moderní metody práce; uplatňuje se princip „gatekeepingu“, tzn., že se přednostně užívá řešení vhodnější pro dítě; legislativně je stanovena hranice věku dítěte, před jejíž dosažení není možné umístit dítě do kolektivního zařízení. Hranice je stanovena v první fázi na věk tří let, cílový stav je mezi 10-12 lety. (SocioFactor s. r. o., 2015). Nutno dodat, že v roce 2017 vytvořilo ministerstvo práce a sociálních věcí záměr právní úpravy ohledně sjednocení služeb pro ohrožené děti a rodiny pod svůj resort a stanovení hranice věku dítěte pro nařízení ústavní výchovy. (Zápis ze zasedání Výboru pro práva dítěte, 2017). Nabytí účinnosti této právní úpravy se předpokládá v roce 2021. (Koubová M., 2017). Shrnutím lze doplnit, že za systém ochrany dětí je gesčně odpovědné ministerstvo práce a sociálních věcí. V systému zastává MPSV především metodickou a kontrolní roli. (SocioFactor s. r. o., 2015).

V systému je pro každý region naší republiky vždy k dispozici **minimální síť služeb**. Tato síť se přizpůsobuje potřebám cílové skupiny a potřeby je nutné pravidelně vyhodnocovat a revidovat. Zakázku službě určuje vždy klient, tzn. rodina i dítě, přičemž se přihlíží k rozumové vyspělosti dítěte. Všechny služby v systému ochrany dětí spadají do sociální oblasti, dochází navíc k převodu školských zařízení (jde o dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy) do působnosti ministerstva práce a sociálních věcí. Dále se vyvíjejí nové typy služeb, které reagují na aktuální potřeby rodin a jsou vytvořeny v rámci mezioborové kooperace. (SocioFactor s. r. o., 2015).

2.3 Principy inovativních přístupů s rodinami

Z dosavadních poznatků zkompletujeme principy inovativních přístupů s ohroženými rodinami a dětmi. Principy se prolínají všemi přístupy či metodami práce s rodinami, jedná se tak o principy průřezové.

Slovo *inovace* podle *Nového akademického slovníku cizích slov* znamená: „zavádění, zavedení něčeho nového“... (Kraus a kol., 2011). Inovaci v kontextu služeb pro rodiny s dětmi lze chápat jako tzv. neformální aktivitu neboli soukromoprávní činnost. Inovace je činnost, která není pojímána jako služba. Jedná se o terénní činnost reagující na aktuální potřeby rodin s dětmi. Shrnutím lze říci, že jde o zcela nový způsob práce s rodinami, který překonává současný problém systému péče o ohrožené děti a rodiny, tj., roztříštěnost systému. (Institut projektového řízení, 2017).

Průřezové principy inovativních přístupů s rodinami navazují na *Analýzu inovativních postupů a služeb pro rodiny s dětmi v ČR*. (Institut projektového řízení, 2017). Principy mají být součástí nejen inovativních postupů a služeb pro rodiny s dětmi, ale rovněž je potřeba implementovat principy do služeb stávajících. (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, edd., 2019). Prvním principem je **„koordinovaná podpora dítěte a rodiny jako základní princip sítě služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny.“** (Jůzová Kotalová, Poláková, Houška, edd., 2019). Tento princip lze též označit jako „gatekeeping“, který uvádí dokument *Návrh optimalizace* (SocioFactor s. r. o., 2015) v textu viz výše. **„Koordinovanou podporu chápeme jako proces uvažování nad možnostmi podpory dítěte v rámci celého systému péče o ohrožené děti.“** (Jůzová Kotalová, 2019). Hlavním cílem je dítěti a jeho rodině poskytnout v každém okamžiku života takovou funkční podporu a pomoc, jenž vychází z potřeb dítěte. Koordinovaná podpora dále spočívá v respektu kompetencí dítěte a rodičů, autonomie a soukromí rodiny a ve využívání přirozených zdrojů komunity a širší rodiny. **„Koordinovaná podpora dítěte a rodiny tak vyjadřuje právo dítěte na přiměřenou pomoc ve správný okamžik.“** (Jůzová Kotalová, 2019). V konkrétní podobě vymezujeme koordinovanou podporu jako možnost preventivní podpory, intervence nebo přijetí určitého opatření. Vždy záleží na vyhodnocení daného okamžiku. Zabýváme se tím, zda stačí preventivní činnost v podobě poradenství a konzultace nebo zda je potřeba zasáhnout či vstoupit do života rodiny formou podpůrných služeb anebo v poslední fázi přijmout opatření, tj. zasáhnout do rodičovských práv.

„Ověření dopadu služby na klienta“ čili evaluace je dalším principem inovativních přístupů s ohroženými rodinami. Pomoc poskytovaná službou je subjektivně vnímána jinak ze strany klientů, jinak ze strany zaměstnanců a také odlišně ze strany zadavatelů služeb. Na základě různých pohledů na činnost služby shledáváme nutnost zjištění, zda služba plní svůj účel ve všech rovinách. U tohoto principu je zásadní, aby se v rámci služeb kontinuálně ověřoval dopad služby na klienta, přičemž ve stejné míře je třeba evaluovat celkové fungování služby. (Houška, 2019) Jeden ze způsobů evaluace v sociální práci je supervize. Supervizi definuje Matoušek (2008) jako **„kvalifikovaný dohled nad průběhem programu nebo projektu zaměřený na kvalitu činnosti pracovníků (profesionálů či dobrovolníků).“** Supervizi nalezneme ve Standardech kvality sociálních služeb, konkrétně ve standardu č. 10 v kritériu e) **„Poskytovatel zajišťuje pro zaměstnance, kteří vykonávají přímou práci s osobami, kterým je poskytována sociální služba, podporu nezávislého kvalifikovaného odborníka“**. (Standards kvality sociálních služeb). Supervize se objevuje v sociální práci

především kvůli změnám a individuálnějšímu přístupu ke klientům. Klienty je potřeba posouvat, zvyšovat jejich nezávislost a zplnomocňovat je. Tyto nesnadné úkoly pro zaměstnance služeb jsou důvodem k realizaci supervizí. (Smékalová, 2008).

Participace dětí je významným principem při sociální práci s rodinami. Děti mají právo podílet se na všech záležitostech, které se jich týkají. (MPSV, 2012). Dítě se má stát partnerem, nikoli objektem při rozhodování významných skutečností. V rámci projektu „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí Ministerstva práce a sociálních věcí“ se mladí lidé podíleli na výzkumu. Vyplynula z něj řada doporučení. Děti a mladiství tvrdí, že jim chybí partnerský dialog s dospělými, přáli by si větší zájem a individuální přístup. Rodiče i děti uvádí, že by uvítali vnímavější sociální pracovníky, kteří jsou přesvědčeni o změně k lepšímu. Děti chtějí být součástí dialogů mezi rodiči a sociálními pracovníky, rádi by věděly plány do budoucna a očekávání vůči nim. Děti touží znát pravdu a informace, které se k nim vztahují. (Hanzlíková, 2019). Legislativním základem pro participaci dětí je *Úmluva o právech dítěte*, kde je jasně vymezeno, že děti mají právo na účast při záležitostech, které se jich týkají. Článek 12 uvádí: „*Pokud dospělí dělají rozhodnutí, které ovlivňují životy dětí, mají děti právo se k tomuto rozhodnutí vyjádřit a k jejich názoru by mělo být přihlíženo.*“ (Úmluva o právech dítěte). Pojem dětská práva najdeme u Kovaříka (2001, s. 164), který zmiňuje, že „*dětská práva – podobně jako všeobecná lidská práva – jsou určitou artikulací, určitou specifickou formulací, základních lidských potřeb. Potřeb, které vyjadřují lidskou přirozenost – to, jak člověk na světě je.... Práva jsou naše reflektované základní potřeby...*“

3 Rodinné konference

„Rodinné konference jsou jedinečné právě tím, že tvoří most mezi systémovým, úřednickým světem a živým, rodinným světem.“ (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015, s. 27).

„V současnosti je zvykem mluvit o západní společnosti jako o společnosti individualizované, atomizované. RSK ukazují, že rodina a blízcí lidé jsou na jednotlivce nejen „napojeni“, ale představují významný a obecně zatím málo využívaný zdroj při řešení problémů.“ (Matoušek a kol., 2013, s. 305).

Kapitola se věnuje podrobnějšímu vymezení pojmu rodinné konference. Zabýváme se charakteristikou přístupu, jeho principy, cílem i původem. Dále se zaměříme na detailní popis jednotlivých aktérů a na celkový popis průběhu rodinné konference. Rodinnou konferenci je třeba zmínit v kontextu projektu MPSV s názvem „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny“ z roku 2015. Na závěr popíšeme, jaká je situace rodinných konferencí v České republice.

Základními teoretickými východisky rodinných konferencí jsou koncepty **zplnomocnění, krátká terapie zaměřená na řešení, vlastní zdroje rodiny, participativní přístup (participace dětí), rodinná soudržnost, síťování, systémové teorie.**

3.1 Charakteristika

Rodinnou konferenci lze definovat jako *„setkání rodiny a dalších osob okolo rodiny (příbuzní, sousedé, přátelé, zástupci komunity atd.) s cílem společně najít řešení problému v rodině tak, aby bylo zajištěno bezpečí dítěte a posílily se kompetence samotných členů rodiny.“* (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015, s. 9). Pavlíková (2018) se zmiňuje o termínu *rodinné konference* a uvádí, že sociální pracovníci tento termín příliš nepoužívají, mluví spíše o *rodinné radě* či *rodinném setkání*. Podstatným rysem rodinných konferencí je upřednostňování potenciálu samotné rodiny před schopnostmi profesionála - experta. Rodinné konference respektují právo rodiny na řešení situaci vlastní silou. (Matoušek, Pazlarová, 2014). Jinými slovy rodinné konference přináší postupy, které celou rodinu a všechny její členy **zplnomocňuje**. Jde o to, aby si rodina dokázala pomoci sama prostřednictvím svých **vlastních možností a zdrojů**. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). V rodinné konferenci se ponechává odpovědnost za problém samotné rodině. Obecně jde o pravomoc převzít veškerou zodpovědnost za svůj život. (Van Alphen, 2013). Rodinné konference

zasahují do oblasti práva a přináší rodinám svobodu volby. Lidé se v rámci tohoto přístupu mohou rozhodnout dříve, než za ně rozhodne někdo zvenčí. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015, s. 12). Mirsky (2003) se domnívá, že u samotných rodin existuje vyšší pravděpodobnost, než u odborníků, že najdou řešení, která aktivně zapojí všechny členy rodiny. Péči o dítě tak nemusí přebírat stát a dítě může nadále zůstat ve svém přirozeném prostředí.

Autoři Meijer, Schout & Abma (2019) charakterizují rodinné konference jako rozhodovací model, kde se rodina a jejich blízcí setkávají, aby vyřešili problémovou situaci. Rodinné konference působí preventivně a snižují určitý tlak odborníků. Zabraňují izolaci a vyloučení jedince. V rodinné konferenci je velmi důležité, aby se při řešení situace dítěte sešlo co nejvíce lidí. Čím více osob, tím více názorů, pohledů a nápadů na možnou pomoc. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Rodinné konference vychází z hodnot rodinné soudržnosti (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015) a „*vychází z předpokladu, že právě dítě a rodina jsou nejlepšími znalci své situace, svých problémů, svých silných i slabých stránek.*“ (Právo na dětství). Tento model vnímáme jako značný posun ve způsobu nazírání na klienty. Rodinné konference kladou velký důraz na individuální přístup k rodinám s dětmi a vhodně tak doplňují současný systém péče o děti. (Právo na dětství). **Cílem** rodinné konference je rozšíření vnitřních zdrojů existujících v okolí každého jedince a rozšíření počtu osob, kteří by mohli participovat na řešení situace dítěte. (MPSV, 2015). Cíl dále shledáváme v nalezení vhodného řešení pro dítě. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Původ rodinných konferencí nacházíme na Novém Zélandu. Rodinné konference vychází z tradic Maorů, tj. původních obyvatel Nového Zélandu. Národ Maorů zapojoval do řešení problémových situací jednotlivců a nukleární rodiny i širší příbuzné. (Matoušek, Pazlarová, 2014). Maor vnímá celý kmen jako svou rodinu. Kmen Maorů může zahrnovat až sta i tisíce členů, kteří se vzájemně znají a disponují pevnými vazbami mezi sebou. Problémy se řeší na místě, které je zvláště k tomu určené. (Neumannová, 2011, cit. dle Matoušek, Pazlarová, 2014). Rodinné konference se poprvé legislativně ukotvily na Novém Zélandu v roce 1989 v rámci Zákona o dětech, mládeži a rodinách. Rodinné konference se tak od roku 1989 staly trvalou součástí péče o ohrožené děti na Novém Zélandu. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Principy rodinných konferencí sumarizují autoři Burford a Hudson (2000; cit. dle Matoušek, Pazlarová, 2014) následovně. Autoři uvádí *právo na sebeurčení*, kdy rodina o sobě

rozhoduje sama a svobodně si volí způsoby řešení nepříznivé situace. Rodinné konference vyzdvihují *podporu rodiny jako přirozené prostředí pro dítě*. Rodinné konference zaměřují svou pozornost na širší rodinu, když nukleární rodina není schopna se o dítě postarat. Významným principem, jenž je uveden v textu výše, je *zplnomocňování* čili posílení kompetencí jednotlivých členů rodiny, což vede k posílení rodiny jako celku. Podstatným principem je *bezpečnost dětí a všech členů rodiny*. Někteří členové rodiny nejsou z důvodu bezpečnosti na rodinnou konferenci přizváni. *Respekt vůči různosti jednotlivých členů rodiny* zahrnující respekt ke kulturní, etnické a náboženské různorodosti a *respekt k situaci a různým pohledům jednotlivých účastníků konference* jsou dalšími principy tohoto přístupu. Každý má právo na svůj názor a na své osobité vnímání situace. Podmínkou pro úspěšnost rodinných konferencí je mnohdy *spolupráce s formálními a neformálními zdroji podpory*. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 180-181). *Metodika rodinných konferencí* (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015) předkládá další principy tohoto přístupu. Autoři uvádí, že rodinné konference se soustřeďují především na **nejlepší zájem dítěte**. Důležitý je také názor a pohled dítěte, který má stejnou váhu jako názor dospělých. Nutno ještě dodat, že setkání podléhá mlčenlivosti všech účastníků konference, informace se nesmí dostat ven, pokud rodina nepodepíše souhlas se zveřejněním informací. **Přínos** rodinné konference shledáváme v udržení dítěte v rodině, v zapojení dítěte do řešení situace, v předcházení soudního vyjednávání. Rodinné konference posilují soudržnost rodiny a zaměřují se na silné stránky rodiny. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Rodinnou konferenci můžeme svolat v situaci, kdy je dítě v rodině jakýmkoli způsobem ohroženo nebo má rodina problémy, které dítě negativně ovlivňují. Rodinnou konferenci lze uspořádat pouze v případě, pokud je rodina ochotna se zapojit a spolupracovat na řešení problému. (Dunovská, 2012). Na tomto tvrzení shledáváme, že rodinná konference má velmi široké využití, nicméně pro bližší specifikaci si vyjmenujeme konkrétní situace, při kterých je vhodné rodinnou konferenci uspořádat. Svolat rodinnou konferenci lze v případě, kdy hrozí odebrání dítěte mimo domov, dítě je odebráno od rodiny na základě předběžného opatření nebo má dítě nařízenou ústavní výchovu. Rodinnou konferenci můžeme uspořádat v situaci, kdy je zapotřebí dítě předat do péče jiné osoby z důvodu nemoci rodiče, z důvodu zanedbávání nebo týrání dítěte. Rodinnou konferenci můžeme zorganizovat, pokud se vyskytují v rodině porozvodové problémy, rodina se potýká s ekonomickými a bytovými obtížemi, objevují se problémy dítěte ve škole nebo se vyskytují výchovné obtíže dítěte včetně trestné činnosti. Dále se může jednat o situaci, kdy se odstěhuje jeden z rodičů, a

upravují se poměry nezletilého dítěte nebo jde o záležitosti spojené s náhradní rodinnou péčí. (Dunovská, 2012).

Je potřeba se zmínit o možných **rizicích** rodinné konference. V rámci konference se mohou vyskytovat zranitelní jedinci, kteří mají strach se setkání účastnit. Zranitelný jedinec se může např. za něco stydět. Koordinátor hledá řešení, aby zajistil bezpečí členů rodiny. Zranitelný účastník může na konferenci přijít spolu se svou podpůrnou osobou, která mu poskytne podporu. Pokud se v rodině objevují neshody a názorové střety, koordinátor členy rodiny neustále informuje o tom, že jde především o bezpečí a zájem dítěte nikoli o vyřešení sporů dospělých. Pro koordinátora je náročné hledat nestranné jedince po rozvodu rodičů. V této situaci existuje velké napětí, členové rodiny vytváří dvě protistrany. Úkolem koordinátora je opět klást důraz na sledování společného cíle všech a to zlepšení situace dítěte. (Horst, Joanknecht, Paqee, 2010). Pokud se v rodině objevuje násilí, je potřeba zvážit, zda rodinnou konferenci vůbec uspořádat. Pokud by se setkání uskutečnilo, důraz je kladen na zajištění bezpečí členů rodiny během všech fází rodinné konference včetně situace po jejím ukončení. Během konference se může vyskytnout riziko, že rodina nedostatečně vytvoří plán. Pokud by měl pracovník vážnější obavy o vhodnosti plánu, je potřeba rodině podrobně vysvětlit proč se tak domnívá. S rodinou lze plán mírně upravit či dopracovat. Po ukončení konference se může stát, že rodina plán neplní. Za monitoring situace po konferenci je zodpovědný zadavatel, který dohlíží na plnění úkolů zahrnutých v plánu. V rámci přípravy rodinné konference se může stát, že rodině není jasně vysvětleno, o co v této metodě jde. Rodina tak potřebuje mít dostatečné informace o záměru rodinné konference. Dalším rizikem je předčasné ukončení rodinné konference. Nové setkání je koordinátorem svoláno pouze v případě, že zde existuje naděje na vytvoření plánu. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Na tomto místě je nutné doplnit, že výčet rizik není zcela vyčerpávající. Obecně v této práci vycházíme především z dostupných zdrojů o tomto přístupu, tzn. z metodik nebo příruček rodinných konferencí.

U zahraničních autorů se setkáváme s pojmem *Family group conferencing*, což v překladu znamená *rodinná skupinová konference*. V českém prostředí se však vyskytují dva pojmy - **rodinná skupinová konference** a **rodinná konference**. Autoři Urbanová, Rusinková, Holas (2017) uvádí: „V souvislosti se dvěma rovinami využívání konferencí stojí za zmínku možnost terminologického zmatení vyvolaného faktem, že v anglickém jazyce je pojem *family group conference* užíván jednotně pro trestní i netrestní variantu. Čeština oproti tomu rozlišuje mezi rodinnými skupinovými konferencemi v trestněprávní oblasti a rodinnými

konferencemi v oblasti civilní.“ Rodinná skupinová konference se odlišuje zejména absencí soukromého času rodiny. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Zatímco rodinnou konferenci lze zařadit do oblasti sociálně-právní ochrany dětí, rodinné skupinové konference se využívají v restorativním přístupu v oblasti kriminality a sociálně-patologických jevů. (Smejkalová, 2016). Rodinné skupinové konference se účastní oběť, pachatel a jeho okolí. Dunovská (2012) doplňuje, že oproti rodinné konferenci je v celém průběhu rodinné skupinové konference přítomen facilitátor. Rozdílnost vnímáme také u cílů obou metod. Cílem rodinné konference je najít pro dítě přijatelné řešení a vymyslet individuální plán (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015), zatímco u rodinných skupinových konferencí není cílem vymyslet konkrétní plán řešení. Cíl shledáváme v tom, aby si pachatel uvědomil důsledky svého konání a oběť se mohla k činu vyjádřit. (Smejkalová, 2016). Podle Matouška (2019) rodinné konference vychází z několika teoretických konceptů a jeden z nich je právě restorativní přístup. Autor uvádí, že hlavním cílem tohoto přístupu je „*napravit vzniklou škodu.*“

Rodinné konference jsou mnohdy nazývány **metodou** sociální práce s rodinou. Termín *metody sociální práce* definuje Matoušek (2008) jako „*specifické postupy sociálních pracovníků definované cílem nebo cílovou skupinou...*“ V literatuře se dočítáme, že rodinné konference nejsou jen určité způsoby činnosti sociálních pracovníků, ale spíše inovativní myšlenka založená na zcela odlišném vnímání klienta, tj. rodiny. „*O rodinných konferencích mluvíme jako o **přístupu**, nejde pouze o metodu sociální práce, ale o jiný přístup k rodinám.*“ (Kolektiv autorů, 2015, s. 4). Také Matoušek a kol. (2013, s. 305) uvádí, že rodinná skupinová konference není jen metoda, nýbrž přístup, „*který podporuje kompetence občanů řešit své problémy vlastními silami.*“ V rodinných konferencích jde především o zcela jiný postoj k rodinám a k řešení jejich problémové situace. Proto se jedná o inovativní způsob práce s rodinami. Sociální pracovníci nechávají řešení situace na samotných rodinách a stávají se podporou nikoli kontrolou nebo autoritativní silou. Rodina se v rámci tohoto přístupu stává odborníkem na svůj život. (Dunovská, 2012).

Legislativně jsou rodinné konference ukotveny pouze okrajově a to v rámci zákona o sociálně-právní ochraně dětí podle § 10 odst. 3. Jednou z povinností obecního úřadu s rozšířenou působností je „*zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte...*“ (zákon č. 359/1999 Sb.). Obecní úřad s rozšířenou působností má povinnost pořádat případové konference, které se však od rodinných konferencí liší především přístupem k rodinám. Případová konference je založena

na setkání odborníků a rodiny, popř. jiných aktérů, nicméně rozhodují zde spíše odborníci než jednotlivé rodiny. Rodinná konference je více neformální a založená na rozhodnutí samotné rodiny. V rodinné konferenci jde především o hledání odpovědí na danou otázku, která se stanovuje v úvodu konference. Problém se nemusí pojmenovávat, zásadní je nalezení konkrétních postupů vedoucí k obnovení rovnováhy v rodině. (Skoupilová, 2017).

3.2 Účastníci a průběh konference

V úvodu podkapitoly je potřeba zdůraznit, že níže zmíněné informace jsou získávány převážně z metodik rodinných konferencí. Odborná literatura ohledně tohoto tématu není k dispozici.

Nyní se zaměříme na hlavní aktéry v rámci rodinných konferencí. Jedná se o **rodinu a dítě, podpůrnou osobu dítěte, zadavatele, administrátora, koordinátora a odborníky**. Pojmem *rodina* se myslí členové rodiny v co nejširším slova smyslu, tzn. dítě, rodiče, sourozenci, širší rodina, blízké osoby (například přátelé, sousedé, duchovní, aj...). Úkolem rodiny je sestavení rodinného plánu, kterému předchází formulace základní otázky rodinné konference. V rámci *soukromého času rodiny*, který patří pouze rodině, se tento plán vypracovává. Rodina má možnost konzultace s odborníky před samotnou poradou, kde získává poznatky a dostává nabídky, např. různých služeb. (Dunovská, 2012). Rodinná konference patří především **dítěti**, jeho **účast na setkání je samozřejmostí**. Dětem je potřeba jasně vysvětlit, co je podstata rodinné konference, tolerovat jejich prvotní ostych a nadále s nimi pracovat. (Horst, Joanknecht, Paqee, 2010). Dunovská (2012) uvádí, že podle všech dostupných zahraničních zdrojů je žádoucí, aby se dítě účastnilo všech fází rodinné konference s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost. Děti mohou participovat na výběru místa, účastníků, občerstvení nebo hudby, mají právo podílet se na rozhodování a plánování všech záležitostí, které se jich týkají. Dítě přináší samotnému setkání shovívavější atmosféru, při které se účastníci zdržují negativních hodnocení vůči sobě i dítěti. Klidnější průběh konference se však nesmí stát primárním účelem přítomnosti dítěte. Pokud dítě odmítne svou účast na konferenci, koordinátor je povinen respektovat jeho rozhodnutí a obeznámit účastníky s jeho názory a stanoviskem k dané situaci. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Dunovská (2012) poukazuje na skutečnost, že zapojování dětí do rozhodovacích záležitostí je v naší zemi velmi málo praktikováno. Můžeme se tak často setkat s tím, že odborníci často pochybují o přítomnosti dítěte na konferenci. Důležitou součástí přípravy rodinné konference je najít vhodnou podpůrnou osobu dítěte, viz text níže. Dítě potřebuje také vědět, že může z místnosti rodinného setkání kdykoli odejít. Může mít strach, že se rodiče

budou hádat, nebo vůbec nepřijdou. Dítě dokáže díky rodinné konferenci porozumět situaci, se kterou se rodina potýká a uvědomit si, že členové rodiny jsou ochotni mu pomoci. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Dalším aktérem je **podpůrná osoba dítěte** neboli obhájce dítěte. Podpůrná osoba je blízká osoba dítěte, která má za úkol dítě chránit, jednat v jeho zájmu, umožnit dítěti vyjádřit jeho názor a vysvětlovat mu nesrozumitelné informace. Tato osoba pomáhá dítěti ke snadnějšímu odchodu ze soukromé porady rodiny, když už by nechtělo déle na setkání setrvávat. Podpůrná osoba představuje člověka, kterého dítě dobře zná. Jedná se většinou o někoho z rodiny nebo z přátel. Pokud si dítě vybere jako podpůrnou osobu někoho z přátel, musí být zajištěn souhlas jeho rodiny. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Dunovská (2012) se zmiňuje o tom, že podpůrnou osobou může být v krajním případě i odborník, ke kterému dítě cítí důvěru. Pavlíková, Martínková, Ženíšková (2015) uvádí, že v praxi se občas setkávají se situacemi, kdy si dítě žádnou podpůrnou osobu nevybere. V tomto případě se může role podpůrné osoby nabídnout jedinci, o kterém dítě s důvěrou hovoří během přípravy rodinné konference. Nutno ještě dodat, že komunikace s dítětem probíhá bez používání termínu *podpůrná osoba*, spíše se ptáme: „*Kdo je pro tebe důležitý?*“. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015, s. 18).

Dále se budeme věnovat pojmu **zadavatel rodinné konference**. Zadavatelem je většinou pracovník OSPOD, který vykonává sociálně-právní ochranu dětí. Role zadavatele se může ujmout i kurátor pro mládež, pracovník sociální služby pro rodiny nebo i sama rodina. Rodina se stává zadavatelem pouze v případě, že není v evidenci sociálního odboru. Činnost zadavatele zahrnuje identifikaci ohrožení dítěte a určení důvodu ke svolání rodinné konference. Zadavatel dále společně s koordinátorem připravuje rodinu na realizaci konference, rodinu motivují a vysvětlují cíl a důvod setkání. Zadavatel schvaluje rodinný plán a dopomáhá rodině k jeho realizaci, tj. nejtěžší úkol zadavatele. Důležitým úkolem zadavatele je také formulace základní otázky rodinné konference. Základní otázka se orientuje především na dítě, zaměřuje se na cílový stav a je otevřená. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Gabriela Pavlíková (2015) působící v neziskové organizaci Amalthea, z. s. se vyjadřuje ke spolupráci s pracovníky OSPOD. Autorka uvádí, že zaměstnanci OSPOD často odmítají roli klíčového pracovníka rodiny. Důvodem se jeví skutečnost, že rodinná konference není v České republice legislativně ukotvena, tudíž není povinností pracovníků OSPOD metodu organizovat nebo se jí účastnit. Sociální pracovníci příliš nedůvěřují samostatnosti rodin, mohou také pochybovat o efektivnosti nového přístupu. Pracovníci OSPOD se navíc potýkají

se slabou podporou svých nadřízených. Důvodem nízké poptávky rodinných konferencí může být i problémový vztah mezi rodinou a pracovníkem OSPODU. V takovém případě rodina sociálnímu pracovníkovi nevěří, že může být rodinná konference vhodným nástrojem k řešení jejich problémů.

Odborníkem v oblasti sociálně-právní ochraně dětí, nikoli zaměstnancem OSPOD je **administrátor rodinné konference**. Administrátorem může být státní zaměstnanec, například pracovník krajského úřadu nebo jedinec působící v neziskové organizaci. Jde o nestranného člověka, který nezasahuje do obsahu rodinného plánu ani neovlivňuje způsoby řešení situace. Administrátor působí jako spojka mezi pracovištěm sociálně-právní ochrany dětí, tj. zadavatelem rodinné konference a koordinátorem rodinné konference. Vedle toho, že se administrátor zabývá propojováním zmíněných aktérů, vybírá administrátor vhodného koordinátora a metodicky jej vede. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Administrátor poskytuje podporu a pomoc koordinátorovi při přípravě i realizaci rodinné konference, aktéři jsou tak v pravidelném kontaktu. Důležitým posláním administrátora je zavádění rodinných konferencí v daném regionu, tzn., snaha o jejich rozvoj. (Horst, Joanknecht, Paqee, 2010). Administrátor spolupracuje také s pracovníkem OSPOD při projednávání možností svolání rodinné konference pro konkrétní rodinu. Dále pomáhá pracovníkovi OSPOD při sepsání žádosti nebo při stanovení základní otázky rodinné konference. Administrátor je zodpovědný za to, aby rodina rozuměla zadání rodinné konference, odpovídá také za správnost všech materiálů a pracovních výkazů koordinátorů. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Koordinátor rodinné konference je nezávislý jedinec a není zaměstnancem organizace poskytující sociálně-právní ochranu dětí. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Koordinátor neposkytuje žádné rady, nenabízí řešení v rámci rodinné konference. Jsou to lidé s organizačními schopnostmi, kreativní, flexibilní a věří v sílu rodiny. Koordinátor především konferenci organizuje a zajišťuje. Poskytuje informace všem účastníkům ohledně silných a slabých stránek rodinné konference. Koordinátor se snaží zajistit na konferenci co nejširší síť lidí kolem rodiny. Koordinátor je dále zodpovědný za přípravu všech účastníků. Probíhá osobní setkání s každým účastníkem, při kterém koordinátor vysvětlí podstatu, průběh a přínos rodinné konference. (Horst, Joanknecht, Paqee, 2010). „*Úkolem koordinátora není ukončit starý spor, ale i přes všechny rozdíly přimět zúčastněné k vypracování plánu a učinění rozhodnutí*“ (Horst, Joanknecht, Paqee, 2010, s. 25). Během přípravy je koordinátor v úzkém kontaktu s administrátorem, konzultuje s ním všechny záležitosti. Vytváří spolu s ním a rodinou seznam odborníků, kteří budou pozváni na rodinnou konferenci. Zajišťuje

podpůrnou osobu dítěte. Při samotném rodinném setkání je v dosahu, aby jej mohla rodina kdykoli požádat o pomoc. V případě potřeby upřesňuje spolu s rodinou individuální plán dítěte a následně schválený plán rozesílá všem účastníkům. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Posledními aktéry jsou **odborníci**. Odborníci poskytují rodině informace o možnostech řešení jejich situace, o různých službách nebo intervencích. Na rodinnou konferenci může dorazit učitel, lékař, psycholog, dluhový poradce apod. Odborníci se většinou účastní pouze úvodního setkání, nicméně můžou dodat následně informace prostřednictvím telefonu, e-mailu nebo dopisu. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Další část textu věnujeme popisu jednotlivých **fází rodinné konference**. Podle Pavlíkové (2019) se rodinná konference skládá ze tří hlavních fází. V první fázi je podána **žádost** o rodinnou konferenci. V 95% podává tuto žádost OSPOD. Dunovská (2012) uvádí, že většinou svolává rodinnou konferenci klíčový pracovník konkrétní rodiny. Požádat o rodinnou konferenci může sama rodina nebo kterýkoli blízký člověk rodiny. Klíčový pracovník nejdříve vyhodnotí, zda je rodinná konference pro danou rodinu vhodná. Pracovník rodině konferenci nabídne, a pokud rodina souhlasí, klíčový pracovník rodině popíše průběh a přínos rodinné konference. Je potřeba se zmínit o nárocích na rodinu v rámci rodinné konference a o požadavku vypracovat individuální plán dítěte. Pavlíková, Martínková, Ženíšková (2015) uvádí, že na začátku spolupráce mohou rodiny tento nový přístup odmítat, potýkají se s obavami. V praxi se autorkám osvědčuje rodinám opakovaně tento nástroj nabízet, často rodiny motivovat a trpělivě jim vysvětlovat přínos rodinných konferencí.

V rámci první fáze probíhá **příprava rodinné konference**. V přípravě figuruje především postava koordinátora. Přípravná fáze trvá cca šest týdnů. (Pavlíková, 2019). Dunovská (2012) uvádí, že přípravná fáze je časově náročná, nicméně pro úspěch rodinné konference klíčová. Koordinátor navštěvuje všechny členy rodiny a znova každému vysvětluje princip a průběh rodinné konference. Úkolem koordinátora je zajistit co nejširší okruh lidí na konferenci. Koordinátor by měl členům rodiny co nejlépe přiblížit hlavní princip rodinné konference, tzn., že problémy si rodina řeší sama, nikoli odborníci. Koordinátor členy rodiny motivuje a snaží se zdůrazňovat silné stránky a přínosy metody. Mezi účastníky konference si koordinátor potřebuje vybudovat důvěru, Pavlíková, Martínková, Ženíšková (2015, s. 27) uvádí příklady otázek pro koordinátora zaměřené na rodinu: „*Na jakém místě byste chtěli konferenci uspořádat? Co potřebujete během příprav?*“

Jaké informace považujete za důležité? Jaký druh občerstvení chcete na konferenci mít...?“ Takových otázek může být mnoho, zásadním pravidlem pro koordinátora je: „*Zeptejte se rodiny, jak to chce zařídit.*“ (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015, s. 27). Koordinátor se zabývá také výběrem místa a termínem konference. Rodinná konference se většinou koná o víkendu či v pátek odpoledne kvůli dosažení vyššího počtu účastníků. Tato skutečnost však nepříznivě ovlivňuje účast pracovníků OSPOD a dalších odborníků. I přesto, že pracovník OSPOD se konference zúčastnit chce i mimo svou pracovní dobu, nenachází podporu od svých nadřízených, viz i text výše. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

V rámci této fáze probíhá **příprava dítěte, příprava obhájce a příprava odborníků**. Příprava dítěte je nejdůležitější částí této fáze, protože rodinné konference se zaměřují především na zájem dítěte. Dítě má právo si zvolit, koho by na rodinné konferenci chtělo mít, co se má na konferenci řešit a co by chtělo ostatním členům rodiny sdělit. Koordinátor společně s dítětem diskutuje o těchto tématech a společně vytváří seznam lidí pozvaných na konferenci. (Dunovská, 2012). Ke snadnější představě o tom, koho je možné na konferenci pozvat, je dobré vytvořit rodokmen. Koordinátor může vytvořit rodokmen i za pomoci dítěte. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Koordinátor dále společně s dítětem plánuje, kdo bude jeho obhájcem. (Dunovská, 2012). Pavlíková, Martínková, Ženíšková (2015) zmiňují spíše pojem podpůrná osoba. Dítě si vybírá podpůrnou osobu samo z řad členů rodiny nebo kamarádů. Obhájce neboli podpůrná osoba dítěte nesmí na žádné rodinné konferenci chybět. Dítě může obhájce výslovně odmítnout, koordinátor jeho rozhodnutí respektuje. Koordinátor si však musí být jistý, že dítě rozumělo významu role obhájce na konferenci. Obhájce dítěti pomáhá zejména v soukromé části konference tím, že mu dopomáhá formulovat jeho přání a řeší nenadálé situace. Koordinátor společně s dítětem projednává témata, která by měly na konferenci podle něj zaznít. Součástí přípravné fáze je vytvoření pozvánky pro všechny potenciální účastníky konference. Koordinátor dále připravuje na rodinnou konferenci obhájce dítěte. Obhájci sděluje, že na konferenci hájí především zájmy dítěte, nikoli své vlastní. Obhájce je přítomen na rodinné soukromé poradě proto, aby se dítě cítilo bezpečně a mohlo se v případě nesnázi, na obhájce obrátit. Obhájce zajišťuje snadný odchod dítěte z porady, v případě únavy nebo přetížení dítěte. Koordinátor navštěvuje také rodinou vybrané odborníky, kterým vysvětlí jejich roli a přiblíží jim seznam okruhů témat, jež mohou na konferenci zaznít. (Dunovská, 2012).

Další fází je **realizace rodinné konference**, která má tři části. Jedná se o část pro odborníky, která trvá přibližně 45-60 minut, část pro soukromou rodinnou poradou (časové

vymezení je zhruba 60 minut) a v poslední části se projednává individuální plán dítěte s odborníky a samotnou rodinou (Pavlíková, 2019). Na úvod samotného setkání promluví koordinátor, který všechny účastníky přivítá a vyzve přítomné, aby se představili a přiblížili svůj vztah k dítěti. Koordinátor všem poděkuje, že si udělali čas a pobídne účastníky k usazení se do kruhu. Koordinátor sděluje základní informace organizační povahy, např. časový plán rodinné konference nebo umístění WC a poprosí všechny účastníky o podpis na prezenční listině s prohlášením o mlčenlivosti. (Dunovská, 2012). Dalším krokem je vysvětlení pravidel rodinné konference, kterými se řídí všichni účastníci setkání. Z praxe vyplývá, že je vhodné tato pravidla napsat na viditelné místo, aby je měli účastníci na očích. Jedná se o pravidla: *„Děláme všechno proto, abychom pomohli dítěti; informace jsou důvěrné; respektujeme názory ostatních a každý má právo mluvit.“* (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015, s. 30). Koordinátor popíše rodinnou situaci a představí důvody, které vedly ke zrealizování rodinné konference. Slova se ujímá také zadavatel, který oceňuje rodinu za to, že se sešla a vyzdvihuje její silné stránky. Koordinátor nyní zaznamená základní otázku rodinné konference, případně i jiné otázky, které vyslovili účastníci během přípravy na tabuli nebo flipchart v místnosti. Dochází k diskusi o řešení situace, čas je věnován získáváním informací, nabídkám služeb od odborníků, zodpovídání otázek... Koordinátor vše reflektuje a udržuje přijatelnou hranici, kdy se diskuze zatím nezabývá samotným řešením situace. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). V rámci úvodní fáze realizace rodinné konference se opakovaně zdůrazňuje, že setkání je svoláno kvůli dítěti a celkový charakter konference určuje sama rodina. (Dunovská, 2012). Na závěr této části pro odborníky požádá koordinátor rodinu o sestavení rodinného plánu v rámci jejich soukromého času. **Soukromý čas rodiny** je nejdůležitější fází setkání. Soukromý čas je určen pouze rodině a lidem z jejího blízkého okolí. V jiné místnosti zůstává koordinátor se zadavatelem (většinou se jedná o pracovníka OSPOD). Oba aktéři jsou rodině k dispozici po celou dobu soukromého jednání. Koordinátor se neustále drží své role, rodině neradí ani nevyjadřuje své názory. Nutno dodat, že zadavatel ani koordinátor nesmí vstoupit bez vyzvání do místnosti, kde probíhá rodinné setkání. Ze zkušeností vyplývá, že na rodinnou konferenci je vhodné zajistit hračky pro děti, případně zaopatrřit osobu na hlídání. Děti totiž často opouští místnost, protože jsou pro ně diskuze příliš zdlouhavé nebo se už jednání nechtějí účastnit. Ve většině případů vzniká při jednání rodinný plán, může se však stát, že rodina plán vůbec nevypracuje. Při absenci rodinného plánu nelze hovořit o neúspěchu konference, pro mnohé rodiny je úspěch samotné setkání. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Další částí realizace rodinné konference je **projednávání rodinného plánu** společně s odborníky a rodinou. Koordinátor spolu s rodinou prochází detailně rodinný plán. Znění ani obsah plánu koordinátor nemění, pouze rodině pomáhá v upřesnění a doplnění úkolů. Konkrétní úkoly jsou součástí rodinného plánu. (Dunovská, 2012). Pokud je rodina v evidenci OSPOD, je přizván i sociální pracovník, aby tento plán schválil. Předem domluvenou podmínkou je, aby zadavatel plán bezvýhradně přijal tak, jak jej rodina vytvořila. Plán však nesmí žádným způsobem dítě ohrozit nebo odporovat zákonům. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). *„Ze zkušeností vyplývá, že i plán přijatelný pouze rámcově je vhodné schválit, přestože různé detaily je nutné dopracovat a domyslet. Rodina je tak povzbuzena svým úspěchem.“* (Family Group Conferences in child protection NSPCC factsheet August 2009, cit. dle Dunovská, 2012, s. 32). Plán je potřeba přepsat a následně spolu s kopií původního plánu rozeslat všem (i těm nepřítomným) účastníkům rodinné konference. Rodinný plán se může stát také součástí individuálního plánu ochrany dítěte, zkráceně IPOD. Na závěr této fáze proběhne zhodnocení rodinného plánu. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Poslední fází je **hodnocení rodinné konference** neboli servis (Pavlíková, 2019). Jedná se především o poděkování ze strany koordinátora a vyplnění hodnotícího dotazníku od všech účastníků rodinné konference. V ideálním případě jej účastníci vyplní na místě, mohou však dotazník vyplnit doma a poslat poštou. Cena poštovného je hrazena příjemcem. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015). Následuje **plnění plánu**, popřípadě **přehodnocení plánu**. Plnění plánu je příhodné zahájit ihned po konferenci, koordinátor rodině pomáhá realizovat konkrétní kroky. (Dunovská, 2012).

3.3 Rodinné konference v České republice

Pilotní ověření rodinných konferencí v České republice se váže k projektu ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV) s názvem „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny,“ který probíhal v letech 2012 až 2015. Hlavním cílem projektu byla *„komplexní systémová změna zajišťování péče o rodiny a děti ohrožené sociálním vyloučením, sociálně vyloučené, nebo ty, na něž se zaměřuje sociálně-právní ochrana“*. (Právo na dětství, 2013). Tato komplexní změna má umožnit zapojení dětí a rodin do všech sfér života společnosti a zvýšit jejich uplatnitelnost na trhu práce. Změna zahrnuje optimalizaci řízení a financování systému péče o ohrožené děti a rodiny, standardizaci systému a sjednocení způsobu práce s ohroženými rodinami. Aby systémová změna mohla proběhnout, bylo potřeba zvýšit profesní úroveň pracovníků. Mezi aktivity projektu řadíme

komplexní analýzu systému, jde například o analýzu služeb pro rodiny nebo analýzu náhradní rodinné péče aj... Dalším výstupem projektu je návrh systému řízení a financování systému, z kterého jsme čerpali především v první kapitole a také povinné postupy pracovníků OSPOD nebo poskytovatelů sociálních služeb. (Právo na dětství, 2013).

V rámci tohoto projektu se v letech 2014 až 2015 pilotovala metoda rodinných konferencí v České republice podle nizozemského modelu Eigen Kracht (doslova „Vlastní silou“). (Právo na dětství, 2013). Nutno doplnit, že termín Eigen Kracht je používán v Nizozemsku pro pojmenování rodinných konferencí. Zdůrazněna je odpovědnost i schopnost rodiny vyřešit svou situaci vlastními silami. (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015).

Pilotního projektu se zúčastnilo osm krajů a to Jihomoravský, Královehradecký, Moravskoslezský, Olomoucký, Pardubický, Středočeský, Ústecký a kraj Vysočina. Spolupráce probíhala s 35 orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD), vyškoleny bylo 57 pracovníků OSPOD. Dále bylo proškoleny 47 koordinátorů a sedm administrátorů. Do října 2015 se uskutečnilo 26 rodinných konferencí. (Jirásek, Martínková, Ženíšková, 2015).

Po ukončení projektu vydalo MPSV *Metodiku rodinných konferencí* (Pavlíková, Martínková, Ženíšková, 2015) a vznikla *Evaluační analýza pilotního projektu rodinných konferencí* (dále jen *Evaluační analýza*). (Jirásek, Martínková, Ženíšková, 2015).

Evaluační analýza hodnotila zavádění rodinných konferencí do české společnosti v rámci pilotního projektu. Tento dokument představuje první hlubší analýzu rodinných konferencí v České republice. Autoři doporučují, aby byl tento přístup zhodnocen znovu s časovým odstupem asi tří až pěti let se zaměřením na užitečnost a dopad rodinných konferencí. Z výsledků této analýzy vyplývá, že děti se účastnily 92% rodinných konferencí, tzn., že u 24 konferencí z 26 byly děti přítomny. Důležitým zjištěním je skutečnost, že u všech účastníků rodinných konferencí panovala poměrně vysoká spokojenost s průběhem konference. Pro rodiny byl proces rodinných konferencí přínosný především pro obnovení komunikace v rodině, více se tímto tématem budeme zabývat v praktické části diplomové práce. Aktéři rodinných konferencí zmiňovali, že ve velké většině případů jsou rodiče schopni nést zodpovědnost za svou situaci. Z výzkumu vyvstává poznání, že řešení situace samotnou rodinou se ukazuje jako velmi efektivní alternativa k běžným postupům sociální práce. Mezi nedostatky při implementaci rodinných konferencí v rámci pilotního projektu řadíme

nedostatečnou informovanost o rodinných konferencích, nejasné vymezení kompetencí jednotlivých aktérů v procesu konference a také nízký počet navržených případů ze strany OSPOD pro rodinnou konferenci. Je potřeba více sdílet zkušenosti dobré praxe, pravidelné setkávání odborníků a častější supervize. (Jirásek, Martínková, Ženíšková, 2015).

V současné době nejsou v České republice rodinné konference příliš rozšířeny. Z tohoto důvodu slouží tato diplomová práce jako forma propagace přístupu a zároveň zobrazuje aktuální obraz rodinných konferencí v České republice. O rozvoj rodinných konferencí v České republice usiluje organizace **Amalthea, z. s.** z Pardubického kraje. Amalthea, z. s. stála u zrodu rodinných konferencí v České republice, vydala v roce 2012 metodiku rodinných konferencí a uspořádala už kolem 70 rodinných konferencí (Pavlíková, 2018). Vzhledem k velkému počtu aktivit, které pořádá Amalthea, z. s. v rámci rodinných konferencí, zřídila tato instituce ve spolupráci s organizací energia, o. p. s - **RK centrum**. RK centrum vzniklo za účelem šíření a podpory rodinných konferencí v České republice. Cílem RK centra je „*propagovat myšlenku a vizi rodinných konferencí a usilovat o rozvoj tohoto přístupu v celé ČR*“. (RK centrum). V České republice dále realizují rodinné konference například spolek **Náruč dětem, z. s.** nebo nezisková organizace **Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú.** V roce 2016 vznikla společnost **Asociace rodinných konferencí, z. ú.** Úkolem této společnosti je šířit vizi a myšlenku rodinných konferencí, sdružovat koordinátory a neziskové organizace. (Jandová, 2016). Více o organizacích v empirické části diplomové práce.

Empirická část

V empirické části si představíme metodologii výzkumu a výzkumnou reflexi zdrojů zabývajících se rodinnými konferencemi. Ve výzkumné reflexi se zaměříme na přínosy a překážky tohoto přístupu. Dále jsou reflektovány konkrétní zkušenosti a doporučení odborníků pro rozvoj rodinných konferencí v České republice.

4 Metodologie

Výzkumným dizajnem této diplomové práce je **přehledová studie** vybraných českých zdrojů zabývajících se rodinnými konferencemi. Zdroje jsou rozděleny na závěrečné práce, odborné články a dokumenty organizací v České republice. Šanderová (2005, s. 76) zmiňuje, že v přehledové studii je zapotřebí: *„publikace, o nichž pojednává, nějakým způsobem uspořádat, klasifikovat – na základě nějakých kritérií je porovnat a zhodnotit.“* Přehledovým studiím se v České republice věnuje především Mareš (2013). Autor uvádí jednotlivé typy přehledových studií a představuje doporučený postup při psaní přehledových studií. Ze zahraničních autorů věnující se přehledovým studiím zmiňujeme například autory J. J. Randoplh (2009) nebo Cooper (1984). Při zpracování zdrojů použijeme metodu **obsahové analýzy**. Podle Reichela (2009) spočívá podstata práce s dokumenty v hledání určitých znaků či prvků a vztahů mezi nimi, které se srovnávají s dalšími dokumenty. Nicméně autor podotýká, že každý dokument má svou specifickou podobu, tudíž neexistuje obecný neboli *„univerzální“* postup při práci s dokumenty. Obsahovou analýzu chápe Miovský (2006, s. 238) ve shodě s Plichtovou (1996) jako *„velmi široké spektrum dílčích metod a postupů sloužících k analýze jakéhokoli textového dokumentu s cílem objasnit jeho význam, identifikovat jeho stylistické a syntaktické zvláštnosti, případně určit jeho strukturu.“*

Cíl práce

Cílem této diplomové práce je zjistit, jak jsou v české odborné literatuře výzkumně reflektovány rodinné konference.

Přínos práce

Přínosem této práce je získání uceleného obrazu o dostupných zdrojích a zvýšení povědomí o tomto přístupu čili snaha o propagaci rodinných konferencí v České republice.

Hlavní výzkumná otázka

Na základě definování cíle diplomové práce byla stanovena hlavní výzkumná otázka.

Jak jsou rodinné konference v české odborné literatuře výzkumně reflektovány?

Dílčí výzkumné otázky

Dílčí výzkumné otázky představují hlavní oblasti výzkumné reflexe a slouží jako podnět k vytvoření kritérií.

- 1. V čem je vnímán přínos rodinných konferencí?**
- 2. Jaké nedostatky neboli překážky jsou spatřovány v přípravě a realizaci rodinných konferencí?**
- 3. Jaké zkušenosti s přípravou a realizací rodinných konferencí popisuje odborná veřejnost i samotné rodiny?**
- 4. Jaká doporučení jsou navrhována ze strany odborné veřejnosti i ze strany rodin pro rozvoj rodinných konferencí?**

Na základě dílčích výzkumných otázek byla vymezena kritéria analýzy zdrojů. Kritéria analýzy uvádíme níže:

- 1. Přínos RK**
- 2. Nedostatky/překážky RK**
- 3. Zkušenosti s přípravou a realizací RK**
- 4. Doporučení**

Kritéria lze označit za výsledek tzv. **otevřeného kódování** textu. Jde o nastínění základních témat pro analýzu dat. Témata „*mají vztah k položeným výzkumným otázkám, k přečtené literatuře, k pojmům používaným účastníky nebo jde o nové myšlenky vznikající, jak výzkumník proniká k textu.*“ (Hendl, 2005, s. 247).

Limity výzkumu

1. Určité zdroje mohou být veřejnosti nedostupné, např. závěrečné práce, které jsou dostupné pouze pro autentizované zaměstnance a studenty dané školy.
2. Výsledky výzkumů v závěrečných pracích mohou být zavádějící z důvodu zaměření výzkumů na určitou cílovou skupinu, například na pracovníky OSPOD.
3. Nalezených zdrojů je příliš málo na to, abychom objektivně a celoplošně analyzovali současnou situaci této metody v České republice.

Časové rozhraní

Z časového hlediska je omezena dolní hranice výběru zdrojů. Jedná se o zdroje datující se od roku 2015. V tomto roce vzniknul projekt Ministerstva práce a sociálních věcí, který je v oblasti rodinných konferencí důležitým mezníkem. Projekt se výrazně zasadil o rozvoj tohoto přístupu v České republice a zvýšil tak povědomí o rodinných konferencích. Časové omezení je zvoleno proto, aby situace tohoto přístupu byla co nejvíce aktuální.

Metodika

Vyhledané zdroje jsou rozděleny na závěrečné práce, odborné články a dokumenty organizací, které se zabývají rodinnými konferencemi. Autorka práce byla členem výzkumného týmu projektu IGA, kooperace mezi členy byla patrná především v oblasti poskytování informací ohledně zdrojů. Vzhledem k tématu diplomové práce se zaměřujeme pouze na **české zdroje** týkající se rodinných konferencí. Zdroje byly pomocí klíčových slov „**rodinné konference**“ a „**rodinná konference**“ vyhledány v dostupných databázích. Klíčová slova jsou uvedena v uvozovkách, aby vyhledávání bylo co nejpřesnější. Některé databáze jsou k dispozici v e-zdrojích Univerzity Palackého. Na vyžádání byla poskytnuta rešerše literatury v tématu rodinné konference **Národní knihovnou České republiky v Praze**. V tabulce č. 1 je uveden seznam databází a počet vyhledaných zdrojů, v tabulce č. 2 je seznam databází, které jsou k dispozici na portále elektronických informačních zdrojů Univerzity Palackého v Olomouci.

Tabulka č. 1: Seznam databází.

Databáze	Počet zdrojů
Anopress	7
ANL (Výběr článků v českých novinách, časopisech a sbornících)	0
Časopis Sociální práce/Sociálna práca	6
NKC/SKC (Online katalog Národní knihovny ČR/Souborný katalog ČR)	5
Google Scholar	75/5
Jib.cz	8
Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského	1
STAG UPOL	4/4

Theses.cz	147/11
Digitální repozitář Univerzity Karlovy	2

Tabulka č. 2: Seznam databází z portálu elektronických informačních zdrojů Univerzity Palackého.

Databáze	Počet zdrojů
C.E.E.O.L. (Central and EasternEuropean Online Library)	0
Cambridge Core	0
CNB (Česká národní bibliografie)	5
eBookCollection (EBSCO host)	0
EBSCO Discovery Service	89/58/19
EBSCOhost	1
Open Dissertations (EBSCO host)	0
ProQuest	1
SCOPUS	0
WOS (Web of science)	0

Závěrečné práce

Rešerše

Závěrečné práce byly vyhledávány především v databázích *theses.cz* a na portále *stag.upol.cz*. Dvě závěrečné práce z Univerzity Karlovy poskytl *Digitální repozitář Univerzity Karlovy* na stránce *dspace.cuni.cz*. Zdroje byly vyhledány pomocí klíčového slova „rodinné konference“ nebo „rodinná konference.“ Podle Mareše (2013) se v posledních letech prosazuje definování kritérií pro vytváření přehledových studií. Pro upřesnění výběru zdrojů uvádíme kritéria pro závěrečné práce:

- Pouze české závěrečné práce;
- Závěrečné práce zabývající se popisem a hodnocením rodinných konferencí nebo rodinných skupinových konferencí.

Na portále *Theses.cz* se tímto měřítkem počet prací zredukoval z čísla **147** na číslo **11**, na portále *stag.upol.cz* na číslo čtyři. Závěrečné práce obsažené na portále *stag.upol.cz* jsou zároveň k dispozici přes vyhledávač *Theses.cz*. Přes *Digitální repozitář Univerzity Karlovy* byly vyhledány **dvě** závěrečné práce. Celkem tak bylo nalezeno **13 závěrečných prací zabývajících se rodinnými konferencemi**, z toho jedna není veřejnosti dostupná. V tabulce č. 3 je uveden seznam závěrečných prací.

Tabulka č. 3: Přehled závěrečných prací.

Název práce	Rok	Jméno autora	Typ práce	Metoda výzkumu	Cíl práce
Sanace rodin prostřednictvím rodinných konferencí	2015	Bc. Pavla Formanková, DiS	Výzkumná	Kvantitativní výzkum (dotazníky)	„ <i>Jaká je příčina nízkého využití rodinných konferencí v České republice, z pohledu sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí?</i> “ (Formanková, 2015)
Rodinné konference v kontextu České republiky	2015	Mgr. Martinovská Šárka	Výzkumná	Kvalitativní výzkum (rozhovory s pracovníky OSPOD)	„ <i>Hledání a objasňování fenoménu metody sociální práce – rodinné konference v ČR.</i> “ (Martinovská, 2015)
Rodinná konference a její přínos pro sociální práci	2016	Mgr. Kateřina Halamová	Výzkumná	Kvalitativní výzkum (polostrukturované rozhovory)	„ <i>Zhodnocení přínosů metody rodinných konferencí pro sociální práci.</i> “ (Halamová Kateřina, 2016)
Rodinné konference jako nástroj podporující funkci rodiny	2016	Mgr. Jana Kratochvílová	Výzkumná	Kvalitativní výzkum (studium dokumentů + rozhovory se čtyřmi romskými a čtyřmi neromskými rodinami)	„ <i>Zmapovat, jaký je vývoj, praxe a výhled realizace rodinných konferencí na Novém Zélandu, v Nizozemsku a v České republice.</i> “ (Kratochvílová, 2016)
Principy smírného řešení	2016	JUDr. Ing. Romana	Teoretická		„ <i>Najít společné rysy různých způsobů práce s</i>

rodičovských konfliktů a jejich aplikace v právní praxi		Rogalewiczová			<i>rodinou a řešení rodičovských konfliktů vedoucích ke smírnému vyřešení problému a z nich pak odvodit obecné principy smírného řešení rodičovských konfliktů.</i> “ (Rogalewiczová, 2016)
Rodinné konference	2017	Mgr. Veronika Smejkalová	Teoretická		<i>„Zmapovat současný stav využití rodinných konferencí v České republice a srovnat jej se stavem využití přístupu ve vybraných evropských zemích - Nizozemsku, Slovensku, Polsku a Maďarsku.“</i> (Smejkalová, 2017)
Rodinné konference v kontextu činnosti Probační a mediační služby České republiky	2017	Bc. Kristýna Zinráková	Výzkumná	Kvantitativní	<i>„Popsat způsob, jakým se Rodinné skupinové konference uplatňují v českém systému“.</i> (Zinráková, 2017)
Případové a rodinné konference a jejich aplikace v praxi sociálně-právní ochrany dětí	2018	Mgr. Denisa Machálková	Výzkumná	Kvalitativní výzkum (rozbor případových studií)	Pozn. práce není veřejnosti dostupná
Rodinné konference	2018	Bc. Vlasta Přidalová	Výzkumná	Kvantitativní výzkum (anonymní dotazníky)	<i>“Zjistit, v jaké míře je v praxi pracovníků sociálně-právní ochrany dětí v Olomouckém kraji využíváno nového nástroje sociální práce s rodinou, rodinných konferencí, a jak tento nástroj hodnotí.”</i>

					(Přidalová, 2018)
Moderní metody sociální práce s migranty mimo rámec registrované sociální služby v ČR, Case study: Rodinné konference	2018	Mgr. Markéta Fišarová	Výzkumná	Kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu	<i>“Popsat realitu práce sociálních pracovníků mimo registrované služby a zmapování jejich geografické a jazykové dostupnosti”</i> (Fišarová, 2018)
Rodinné konference jako nástroj sociálně-právní ochrany dětí v Olomouckém kraji	2018	Mgr. Nicol Homolková	Výzkumná	Kvalitativní výzkum (polostrukturované rozhovory) + rozbor dvou případových studií	<i>“Zhodnotit, zda je nástroj rodinných konferencí efektivní metodou využitelnou v práci s ohroženou rodinou v sociálně-právní ochraně dětí.”</i> (Homolková, 2018)
Identifikace a mobilizace podpory primární rodiny ze strany širší rodiny skrze rodinné konference	2019	Mgr. Jiří Rameš	Výzkumná	Kvantitativní (dotazníky) + kvalitativní výzkum (standardizovaný otevřený rozhovor)	<i>„Zda je současná situace dostatečná, zda používané případové konference zapojují širší rodinu a zda je současný stav pozitivní z hlediska pracovníků, i rodin, a tedy bude nižší pravděpodobnost implementace rodinné konference, kde hraje širší rodina zásadní roli v hledání řešení problémů primární rodiny“</i> (Rameš, 2019)
Rodinné konference	2019	Mgr. Zdeňka Pajerová	Výzkumná	Kvalitativní (polostrukturovaný rozhovor s pracovníky OSPOD)	<i>„Zjistit, jaký postoj zastávají sociální pracovníci OSPOD k využití rodinných konferencí v praxi“</i> (Pajerová, 2019)

Analýza

Nejprve jsme si stanovili kritéria analýzy, tj. přínosy, nedostatky, zkušenosti a doporučení pro rozvoj rodinných konferencí. Na základě těchto kritérií byly **metodou kódování** (Hendl, 2005; Miovský, 2006) analyzovány závěrečné práce. Informace o metodách výzkumu jsou čerpány především od autorů Hendl (2005) a Miovský (2006). Metodu kódování charakterizuje zkráceně Hendl (2005, s. 246) jako „rozkrutí témat v textu.“ Podle Miovského (2006) jde o přiřazování určitých částí textu k jednotlivým kategoriím, v našem případě ke kritériím. Závěrečné práce byly zpracovány do formy **záznamových archů**. Pomocí těchto archů jsme postupně vytvářeli souvislý text. Konkrétní přínosy, nedostatky, zkušenosti a doporučení byly zpřehledněny v tabulkách a rozvedeny dále v textu. Pro lepší strukturu textu byly některé výroky seskupeny do kategorií v rámci **metody vytváření trsů**. (Miovský, 2006). Autor charakterizuje tuto metodu následovně: „*Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejich zařazení do dané skupiny (trsů) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd.*“ (Miovský, 2006 s. 221).

Články

Rešerše

Prvotní rešerše byla realizována v období říjen – listopad 2019, kdy se jednalo o počáteční vzhled do tématu rodinných konferencí. Na základě rozhovoru s dalšími členy výzkumného týmu IGA hledala autorka odborné články především v archivu časopisu *Sociální práce/Sociálna práca*. Významným dokumentem pro celou tuto diplomovou práci včetně teoretické části je příloha druhého čísla z roku 2015 s názvem *Transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny*. V této příloze je rodinným konferencím věnován jeden příspěvek. V archivu časopisu byl dále nalezen jeden článek o rodinných skupinových konferencích z roku 2013. Autorka dále použila *Google* vyhledávač a v rámci klíčového slova „rodinné konference“ získala informace o rodinných konferencích z informačních portálů *socialninovinky.cz* a *nicmz.cz*.

Další rešerše proběhla v období leden – únor 2020, kdy autorka vyhledala články v archivu časopisu *Sociální práce/Sociálna práca* z roku 2019. Nicméně tyto články nejsou součástí tištěného vydání časopisu a jsou k dispozici pouze online v prakticko-publicistické části časopisu, kde mají přístup jen předplatitelé časopisu. Z tohoto důvodu byla kontaktována knihovna Cyrilometodějské fakulty Univerzity Palackého a následně oddělení bibliograficko-informační služby ve Zbrojnici Univerzity Palackého. Na základě rozhovoru se zaměstnanci

knihovny vyšla najevo skutečnost, že ústřední knihovna Univerzity Palackého nemá přístup do online prakticko-publicistické části časopisu. Tyto publicistické články jsou zpřístupněny širší veřejnosti cca s ročním zpožděním.

Dále se autorka zaměřila na vyhledávač *Google Scholar*. Po zadání klíčového slova „rodinné konference“ nebo „rodinná konference“ se vyhledalo **75 zdrojů**. Zdroje byly selektovány na základě míry relevance k tématu práce. Pro účely této práce bylo vybráno **pět článků**. Podstatnou většinu zdrojů však v *Google Scholar* tvořily závěrečné práce. Nicméně tyto práce se dotýkaly rodinné konference pouze okrajově. V některých případech se termín „rodinné konference“ pouze vyskytoval v textu jako např. jeden z nových nástrojů sociální práce s rodinou. Rodinná konference se pak objevovala v závěrečných pracích v souvislosti s činnostmi organizací Amalthea, z. s. nebo Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. Někteří autoři chápali rodinnou konferenci jako společné setkání rodiny a odborníků, kde všichni společně řeší danou situaci. Rodinnou konferenci tak ztotožňovali s případovou konferencí. Rodinná konference byla dále zmíněna jako model řešení rodinné situace v paliativní péči, v nemocničním prostředí nebo v rodině se členem s demencí, s Alzheimerovou chorobou. Rodinná konference se také objevovala jako vhodná metoda v rodině, kde měli rodiče potíže s alkoholem nebo v rodině, kde řešili rodiče problém ve vzájemné komunikaci. Metoda se v jednom případě vyskytla v souvislosti s pojmem participace, rodinná skupinová konference byla často uváděna jako vhodný nástroj v oblasti restorativní justice.

Monografie, manuály či metodiky jsou k dispozici na stránce *jib.cz* nebo v databázi *CNB*. Články zde k dispozici nejsou.

Na portále elektronických informačních zdrojů Univerzity Palackého v Olomouci byly zdroje vyhledány v databázích zmíněných v tabulce č. 2. Výběr databází se zakládal na míře relevance k tématu práce, šlo tak především o sociální nebo humanitní oblasti. Vzhledem k minimálnímu počtu zdrojů v databázích jsme využili i rozsáhlou platformu *EBSCO Discovery Service*. Celkově bylo nalezeno **89 zdrojů**. Po odstranění přesných duplicit ze strany vyhledávače se počet snížil na **58**. Nakonec bylo vybráno **19 zdrojů**. V ostatních databázích na portále elektronických zdrojů UPOL se literatura ohledně rodinných konferencí vůbec nevyskytovala nebo šlo pouze o jeden zdroj, viz tabulka č. 2.

Autorka dále oslovila rešeršní služby Národní knihovny v Praze. Rešerše byla poskytnuta z databází *NKC/SKC*, *ANL*, *Anopress*, *Google Scholar*, *Theses.cz*, dále zdroje z *Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského*, z časopisu *Sociální*

práce/Sociální práce, zdroje z online literatury a jedna kniha v anglickém jazyce dostupná v České republice.

Na tomto místě je nutné podotknout, že zdroje se v databázích často opakovaly. Rozdělení článků a jejich výsledný počet uvádíme v další kapitole. Shrnutím lze říci, i z pohledu zaměstnanců Národní knihovny v Praze, že v České republice existuje jen minimální množství odborné literatury týkající se rodinných konferencí.

Analýza

Články byly zpřehledněny podle určitých parametrů do tabulek. Analyzovány byly na základě kritérií do *záznamových archů*, postupně se pak vytvářel souvislý text. Na rozdíl od závěrečných prací nejsou u článků zpracovány tabulky s výroky konkrétních přínosů, nedostatků, zkušeností a doporučení vzhledem k menšímu množství dat. Ze stejného důvodu nebyla využita metoda vytváření trsů.

Dokumenty organizací

Rešerše

Organizace byly vyhledávány v první vlně v období říjen – listopad 2019. Šlo o počáteční rešerši na *Googlu* s klíčovým slovem „rodinné konference.“ Jednalo se pouze o prvotní vhléd do tematiky rodinných konferencí. V tomto termínu byl kontaktován pracovník MPSV s žádostí o seznam organizací, nicméně přehled organizací nebyl ze strany MSPV zpracován. Další rešerše proběhla v období únor – březen 2020. Na základě získaného přehledu organizací byla zpracována analýza výročních zpráv nebo zpráv o činnosti.

Analýza

Dokumenty organizací tvořily výroční zprávy nebo zprávy o činnosti dostupné na internetových stránkách jednotlivých institucí. V těchto zprávách jsme se zaměřovali na informace ohledně počtu uspořádaných rodinných konferencí za daný rok. Přínosy a zkušenosti ohledně realizace rodinné konference ve výroční zprávě uvádí pouze jedna organizace.

5 Výzkumná reflexe rodinných konferencí v českém odborném diskursu

V této kapitole budeme postupně zjišťovat, jak je rodinná konference v České republice výzkumně reflektována. Text kapitoly je členěn na reflexi závěrečných prací, článků a dokumentů organizací. Uvedeme si, v čem je vnímán přínos rodinných konferencí nebo s jakými nedostatky se u této metody můžeme setkat. Zabývat se budeme dále praktickými zkušenostmi účastníků konference. Poslední část tvoří souhrn doporučení, která by mohla podpořit rozvoj tohoto přístupu v České republice.

5.1 Závěrečné práce

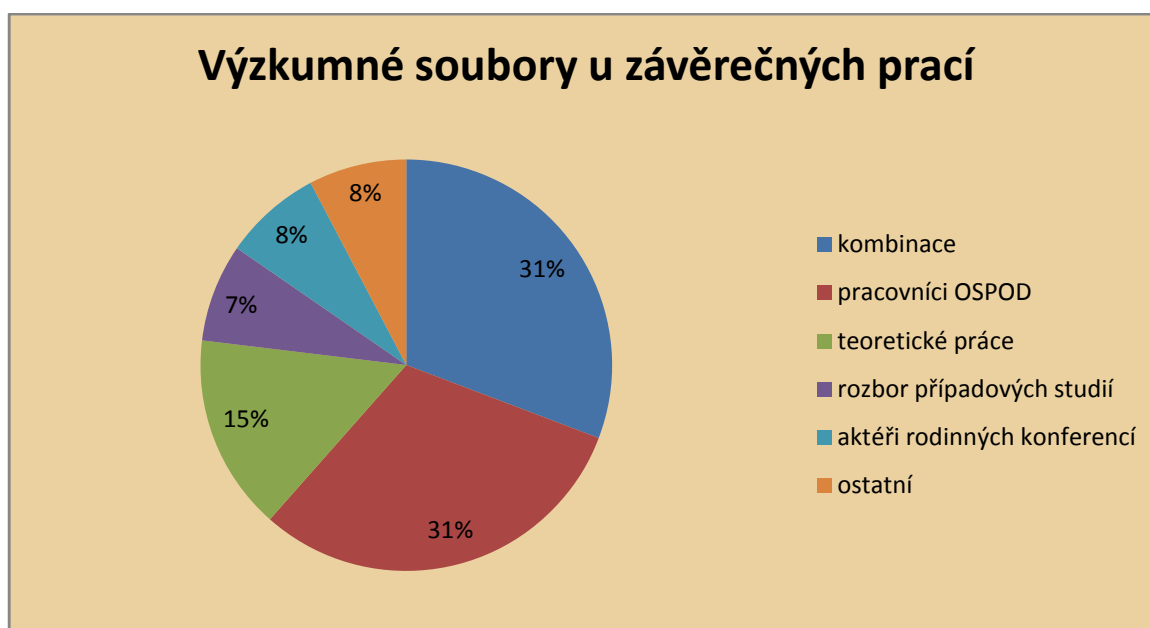
Celkem bylo výzkumně reflektováno **13 závěrečných prací**. **11** prací bylo vybráno z celkového vzorku **147** závěrečných prací na portále *Theses.cz*. Dvě závěrečné práce jsou vyhledány přes *Digitální repozitář Univerzity Karlovy*.

Pro snazší orientaci v souboru závěrečných prací si v následujících tabulkách a grafech uvedeme, jaké výzkumné vzorky, druhy a metody výzkumů autoři ve svých pracích použili nebo v kterých letech práce vznikaly. V druhém sloupci tabulek je vždy uveden počet prací. Pro vizuální zobrazení tabulek jsou vytvořeny grafy.

Tabulka č. 4: Výzkumné soubory u závěrečných prací.

Výzkumný vzorek	Počet závěrečných prací
Pracovníci OSPOD	4
Kombinace	4
Teoretické práce	2
Rozbor případových studií	1
Aktéři rodinných konferencí	1
Ostatní	1
Celkem	13

Graf č. 1: Výzkumné soubory u závěrečných prací.

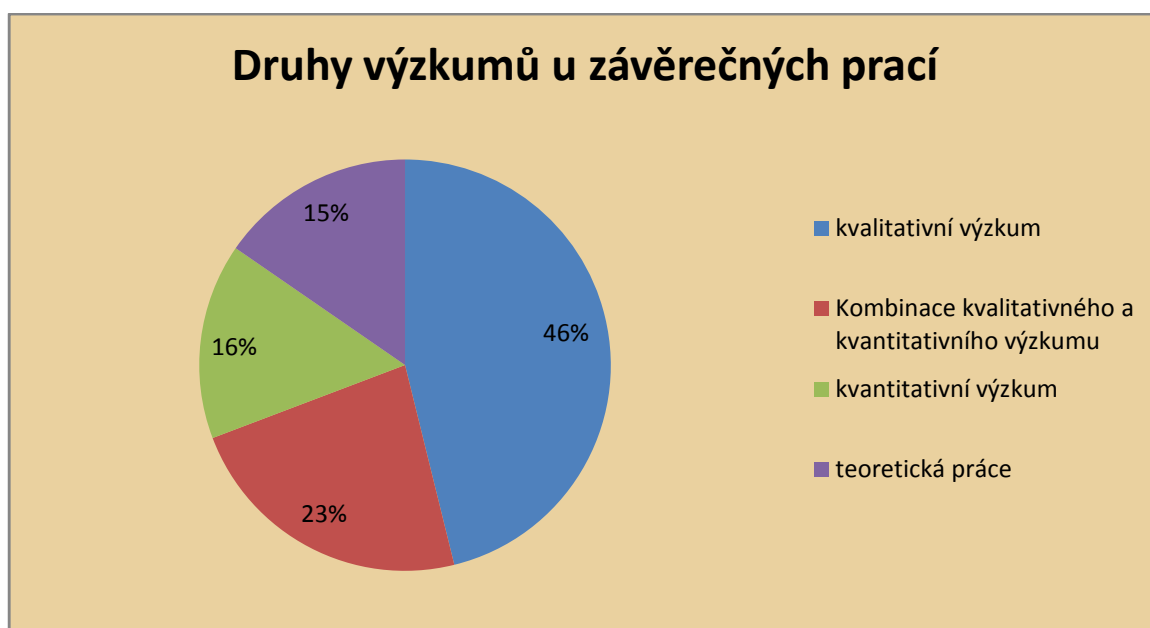

Z grafu lze poznat, že zhruba třetina prací je orientovaná na pracovníky OSPOD. Nutno dodat, že druhá třetina autorů ve své práci zahrnuje více než jednu cílovou skupinu. Z této třetiny, tzn., ze čtyř autorů dva autoři provedli výzkum mimo jiné respondenty i s pracovníky OSPOD. V jednom případě byli dalšími respondenty vedle pracovníků OSPOD sociální pracovníci neziskových organizací a odborníci zajišťující realizaci rodinných konferencí. V dalším případě se jednalo mimo pracovníky OSPOD o rozhovor s rodinami. Šest prací ze 13 tak zahrnovalo ve svém výzkumném procesu pracovníky OSPOD. Dvě práce jsou teoretické, v jedné práci bylo výzkumné šetření zaměřeno na aktéry rodinných konferencí, v další práci šlo o rozbor případových studií a legenda *ostatní* zahrnuje práci, zabývající se projektem „*Na správnou cestu*“.

Tabulka č. 5: Druhy výzkumů u závěrečných prací.

Druh výzkumu	Počet prací
Kvalitativní výzkum	6
Kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu	3
Kvantitativní výzkum	2
Teoretická práce	2
Celkem	13

Graf č. 2: Druhy výzkumů u závěrečných prací.

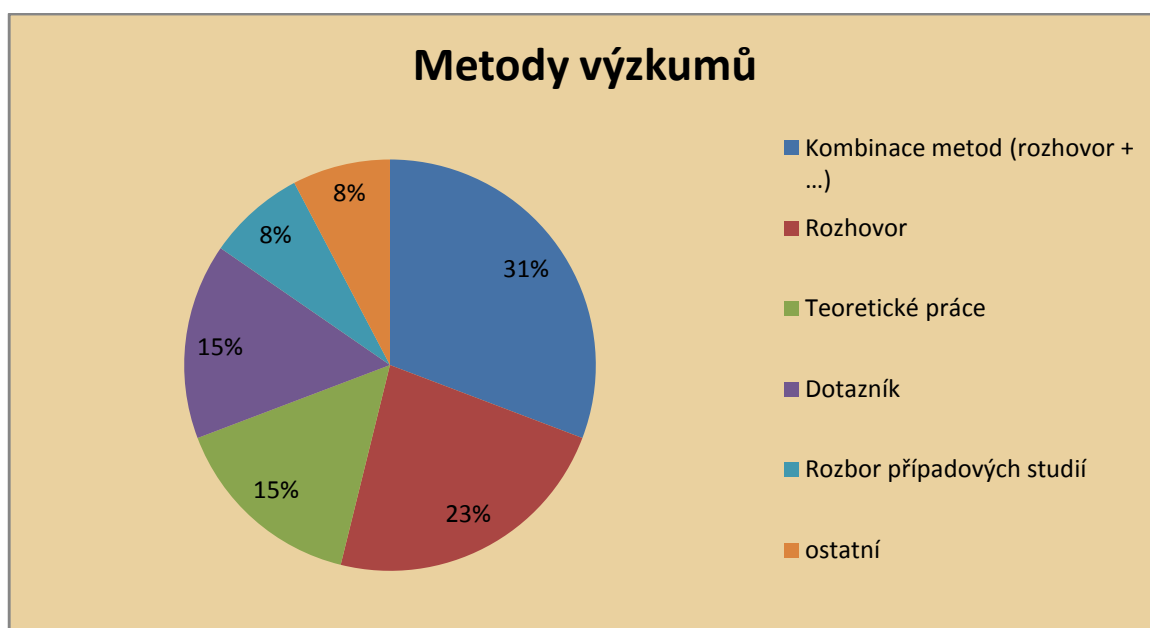

Z grafu vyplývá, že skoro polovina autorů použila kvalitativní výzkum. 23% autorů vsadilo na kombinaci kvalitativního a kvantitativního výzkumu, dva se věnovali kvantitativnímu výzkumu a jak už bylo zmíněno, dvě práce jsou teoretické.

Tabulka č. 6: Metody výzkumů.

Metoda výzkumu	Počet prací
Kombinace metod (rozhovor + ...)	4
Rozhovor	3
Teoretické práce	2
Dotazník	2
Ostatní	1
Rozbor případových studií	1
Celkem	13

Graf č. 3: Metody výzkumů.

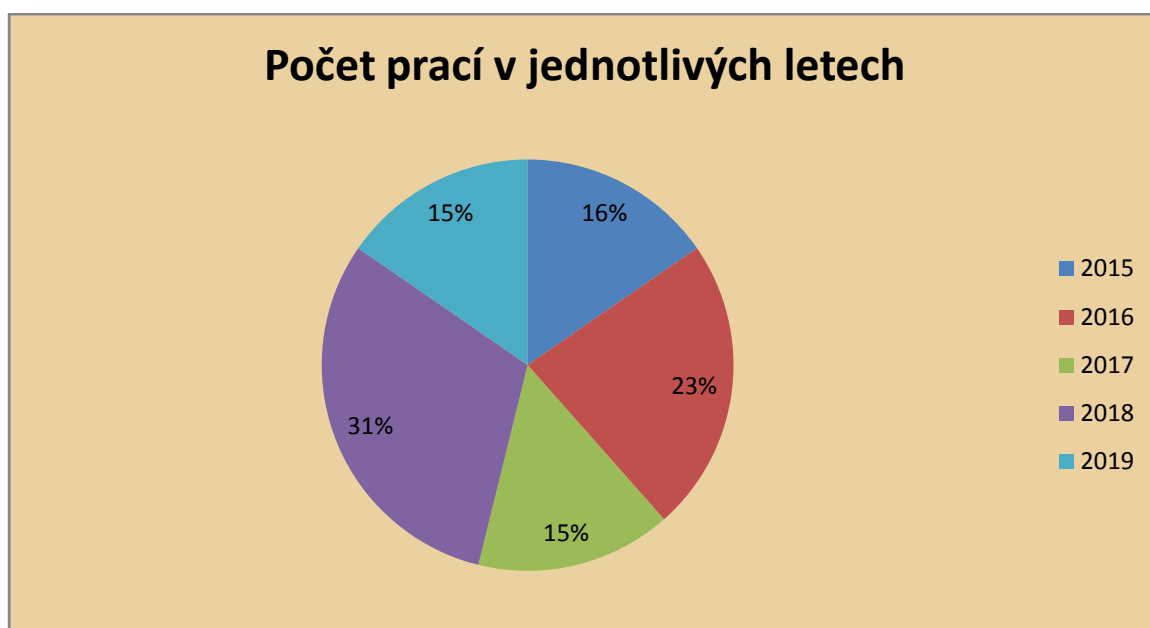

Graf názorně ukazuje, že více jak polovina autorů použila ve své závěrečné práci metodu rozhovoru. Zhruba třetina autorů rozhovor použila v kombinaci s jinou metodou, ve dvou případech šlo o dotazníky, v dalších dvou případech šlo o studium dokumentů. Dva autoři aplikovali ve své práci kvantitativní metodu dotazníku. Další dvě práce jsou zmíněny již v grafu č. 1.

Tabulka č. 7: Počet prací v jednotlivých letech.

Rok	Počet prací
2015	2
2016	3
2017	2
2018	4
2019	2
Celkem	13

Graf č. 4: Počet prací v jednotlivých letech.

Počet prací s ubíhajícími roky nijak zvlášť neroste. Nejvyšší počet prací můžeme zaznamenat v roce 2018, v ostatních letech se počty prací příliš neliší. Pozitivní poznatek shledáváme v tom, že o rodinných konferencích se stále píše a do budoucna se dá očekávat nárůst závěrečných prací či jiných zdrojů.

Další část práce zaměříme na **kritéria analýzy**, která jsou stanovena na základě dílčích výzkumných otázek. Tato kritéria určují hlavní oblasti výzkumu. Pro zpracování závěrečných prací jsme použili *záznamové archy*, kde se výzkumné části prací podrobily *kódováním*. Všechny výroky, které se objevily ve výzkumech jednotlivých závěrečných prací, jsou uvedeny dále v textu a zpřehledněny v tabulce.

Přínos rodinných konferencí

Nyní se zaměříme na to, v čem je vnímán přínos rodinných konferencí. V tabulce je zpřehledněn kompletní seznam přínosů. V pravém sloupci je uvedeno, v kolika závěrečných pracích se daný výrok vyskytl. Totéž platí u dalších tabulek v následujícím textu.

Tabulka č. 8: Konkrétní přínosy rodinných konferencí.

Přínos	Počet prací
Přenechání odpovědnosti za řešení situace rodině	8
RK jako efektivní nástroj při práci s rodinou	6

Rodina si hledá řešení sama	5
Zapojení širší rodiny	5
Vyšší motivace rodiny k plnění rodinného plánu	4
Zapojení širší rodiny	4
Využití zdrojů rodiny	4
Přínos i pro sociální pracovníky (jiný pohled na rodinu, možnost seznámení s širší rodinou)	3
Aktivizace rodin	3
Upozadění role sociálního pracovníka	3
Nový pohled na danou situaci rodiny	2
Zlepšení vztahů mezi členy rodiny	2
Úspěšnost metody	2
Návrat některých funkcí rodině	2
Návrat důvěry v role rodiče	2
Zplnomocnění rodiny	2
Obnovení komunikace v rodině	1 i dále
Široké využití metody	
Podpora silných stránek rodiny	
Samotné setkání rodiny	
Rychlé řešení situace	
Výsledná opatření RK mají dlouhodobý účinek	
RSK – většina obětí se po konferenci cítila lépe, změna názoru na pachatele	
RK jako prevence pro odebrání dítěte z rodiny	
Zlepšení vztahu mezi rodinou a sociálním pracovníkem	
Lepší psychický stav dítěte	
Pozitivní vliv na rodinu, i když není RK ukončena	

Abychom vytvořili strukturovaný text, spojíme dohromady výroky, které spolu úzce souvisí, a utvoříme obecnější kategorie. Zvolíme tak **metodu vytváření trsů** (Miovský, 2006).

Rodina jako odborník při řešení vlastní situace

Ve většině závěrečných prací je respondenty zmíněno, že v rámci rodinné konference je **přenechána odpovědnost za situaci rodině**. Výzkum s aktéry rodinných konferencí, kteří byli proškoleni v rámci pilotního projektu MPSV provedla Halamová (2016). Autorka označuje za nejdůležitější přínos rodinných konferencí „*navrácení moci, rozhodování a odpovědnosti rodině*.“ Jeden z respondentů uvádí: „...*velice silná stránka je, že tu moc, tu kompetenci rozhodovat o věcech, který se týkají té rodiny vracíme té rodině zpátky*.“ (Halamová, 2016). Jiný respondent vnímá silnou stránku rodinných konferencí podobně: „*No určitě v tom, že se ta zodpovědnost přenáší na rodinu, že si to rodina může pořešit z vlastních zdrojů a vlastními silami*.“ (Halamová, 2016). Rogalewiczová (2016) se své práci zabývá způsoby smírného řešení rodičovského konfliktu. Jedním z těchto způsobů, jak uvádí autorka je i rodinná konference. Jednotlivé metody smírného řešení rodičovských konfliktů mezi sebou autorka porovnává a takto se vyjadřuje k přínosu rodinné konference: „*V porovnání s ostatními metodami řešení rodičovských konfliktů klade rodinná konference největší důraz na odpovědnost rodiny za vyřešení vlastní situace. Funkce zapojených subjektů je výhradně podpůrná a poradenská*.“ Přidalová (2018) se ve výzkumu formou anonymních dotazníků táže pracovníků OSPOD, zda je rodina schopna najít řešení své situace sama a zda je schopna převzít za svůj plán řešení zodpovědnost. Třicet respondentů z 35 reaguje kladnou odpovědí. Pracovníci OSPOD si tedy myslí, že rodiny jsou schopny najít řešení svých problémů a přijmout za toto řešení odpovědnost. (Přidalová, 2018).

Dalším zmíněným přínosem je skutečnost, že **rodina si řešení hledá sama**. V kvantitativním výzkumu 34% ze 74 pracovníků OSPOD uvedlo, že přínos rodinných konferencí spatřují v tom, že sama rodina je autorem plánu řešení své situace. (Formanková, 2015). Z jiného výzkumu vyplývá, že většina pracovníků OSPOD se domnívá, že přínosem rodinných konferencí je „*aktivizace vlastní síly rodiny, kdy rodina hledá řešení sama za pomoci odborníků*.“ (Přidalová, 2018). Pajerová (2019) ve svém výzkumném šetření, ve kterém proběhly rozhovory s pracovníky OSPOD, zmiňuje jako jeden z přínosů rodinné konference utváření rodinného plánu bez pomoci pracovníků OSPOD. Přínosem, který souvisí s tvorbou rodinného plánu, je **vyšší motivace rodiny** plnit úkony, které si stanovila sama. Sociální pracovníci OSPOD v rámci nestrukturovaných rozhovorů sdělili, že vidí přínos pro rodiny v „*pravděpodobnějším přijetí vlastního plánu než toho cizího*.“ (Martinovská, 2015). V rámci dalšího výzkumu jsou pracovníci OSPOD toho názoru, že „*dohodnuté výsledky RK mohou být pro rodinu více zavazující jak dohodnuté kroky se státní organizací*.“ (Homolková, 2018). „*Vyšší motivaci rodiny k plnění stanovených cílů aj.*“ zmiňují

respondenti ve výzkumu Pajerové (2019). Přidalová (2018) uvádí, že po rodinné konferenci rodina lépe přijímá dohodnutá opatření. Jeden z aktérů rodinných konferencí se vyjadřuje k motivaci rodiny takto: „... *A samozřejmě ta rodina, ale to už bylo řečeno, si to sama nastaví, tak si myslím, že je motivována k tomu si to plnit, takže tam jako kdyby nevyžaduje to tolik mít dopředu ty sankce, že má sama zájem na tom ta rodina to pořešit.*“ (Halamová, 2016).

V rámci rodinné konference se využívá **vlastních zdrojů rodiny** (Kratochvílová, 2016; Pajerová, 2019; Smejkalová, 2017; Halamová, 2016) a **působení sociálních pracovníků při řešení nepříznivé situace rodiny je tak upozaděno**. „*Na uživatele se hledáčkem rodinné konference nehledí jako na příjemce rozhodnutí odborného pracovníka, ale dává se jemu a celé jeho sociální síti možnost, rozhodnout o svých problémech a v tomto rozhodnutí ho podpořit*“ zmiňuje Martinovská (2015), která provedla ve svém výzkumu rozhovory s pracovníky OSPOD. Přidalová (2018) dodává, že přínos rodinných konferencí vidí v tom, že „*sociální pracovník není klíčovou osobou při hledání řešení situace v rodině a dále spatřuje pozitivní „skutečnost, že při rodinné konferenci je autoritativní rozhodnutí institucí upozaděno.*“ Pracovník neziskové organizace se zmiňuje o vhodnosti podporujícího a dobrovolného přístupu k rodinám: „*Celkově je mi bližší přístup, při kterém se rodina podporuje, jsou jí nabízeny možnosti, nikoliv dávány příkazy a myslím, že dnes je již prokázáno, že represivní přístup, zastrasování a výhrůžky rodinám rozhodně nepomáhají stabilizovat svoji situaci, naopak často přivedou rodinu k selhání*“ (Homolková, 2018).

Dále si uvedeme další výrazný přínos rodinné konference a to **zapojení širší rodiny**. Jeden z aktérů rodinné konference zmiňuje: „*...ten pocit tý komunity prostě. Že to jako není omezený na tu rodinu nejbližší, ale obecně, jakože člověk tu není sám ve světě, že má nakonec jako nějakou podporu. Jako nahrazení toho individualismu.*“ (Halamová, 2016). Sociální pracovníci ve výzkumu Martinovské (2015) vidí jako jeden z přínosů rodinné konference „*zapojení blízkých*“. Zapojení širší rodiny zmiňuje ve své práci i Pajerová (2019); Kratochvílová (2016). V rámci rozboru případové studie rodiny, která se účastnila rodinné konference, vyplynulo zásadní zjištění klienta, že disponuje oporou i v širší rodině. (Homolková, 2018).

Profil rodinné konference

Někteří odborníci vnímají rodinnou konferenci jako **efektivní nástroj pro práci s rodinou**. 16% ze 74 dotázaných pracovníků OSPOD tvrdí, že přínosem přístupu je

efektivita neboli účinnost rodinných konferencí (Formanková, 2015). „*Efektivní nástroj tzn., že vyvolává žádoucí, předem očekávané účinky.*“ (Formanková, 2015). V jiném kvalitativním výzkumu vnímají rodinnou konferenci jako efektivní dvě ze sedmi sociálních pracovníků OSPOD, tři ze tří sociálních pracovníků neziskových organizací a čtyři ze čtyř odborníků zabývající se metodickou podporou rodinných konferencí. Sociální pracovníci OSPOD uvádí, že rodinná konference je efektivní nástroj především pro podpoření síly vlastní rodiny. Pracovnice OSPOD zmiňuje: „*rodina si přijde na řešení problému sama, vzájemně se také podporuje v plnění jednotlivých úkolů, rodina zná nejlépe své možnosti...*“ (Homolková, 2018). Sociální pracovníci neziskových organizací označily rodinnou konferenci jako velmi efektivní nástroj při práci s rodinou. Odborníci zajišťující metodickou podporu RK jsou stejného názoru a uvádí, že přístup je efektivní. Jeden z odborníků zmiňuje, že rodinné konference mohou změnit myšlení sociálních pracovníků i veřejnosti. Díky snaze navrátit rodinám zodpovědnost za vyřešení své situace se stávají z klientů běžní občané, tzn., své problémy si řeší sami. (Homolková, 2018). Další výzkum se týká pracovníků OSPOD, respondenti byli osloveni formou anonymního dotazníku. Autorka položila uzavřenou otázku, zda si pracovníci OSPOD myslí, že rodinná konference vede k efektivní pomoci pro ohrožené děti. 26 respondentů z 35 uvedlo, že ano. (Přidalová, 2018). V jiné závěrečné práci se Halamová (2016) zabývá podmínkami efektivity při využívání rodinných konferencí. Autorka uvádí, že podmínky efektivity při realizaci tohoto přístupu jsou zájem neboli angažovanost sociálních pracovníků a uspořádání rodinné konference v počátku spolupráce s klientem. Za těchto uvedených podmínek lze efektivně využít rodinnou konferenci. (Halamová, 2016). Smejkalová (2017) dodává, že rodinná konference představuje „*efektivní způsob práce mající velký potenciál a budoucnost.*“ Z výzkumného šetření v rámci rozhovorů s pracovníky OSPOD vyplývá, že „*rodinné konference jsou velmi efektivním nástrojem, který by se měl dostávat do širšího povědomí.*“ (Pajerová, 2019).

Rodinná konference je v některých případech uváděna jako **úspěšná metoda**. Při hodnocení projektu „*Na správnou cestu*“, který se zasadil o rozvoj rodinných skupinových konferencí v oblasti restorativní justice v České republice, bylo zjištěno, že metoda byla v 75% úspěšná. Výstupem rodinných skupinových konferencí byla tak ve většině případů dohoda mezi pachatelem a obětí. (Zinráková, 2017). Rameš (2019) uvádí, že všichni respondenti, tj., pracovníci OSPOD, kteří realizovali rodinnou konferenci, ji vnímají jako „*prospěšnou*“.

Někteří respondenti zmínili ve výzkumu, že rodinnou konferenci chápou jako **prevenci proti odebrání dětí z rodiny**. „*Dá se předejít soudnímu umístění dítěte do náhradní rodinné rodinné či ústavní péče nebo alespoň nalézt vhodný pěstoun z řad rodinných příslušníků*“ (Homolková, 2018).

V jednom případě se setkáváme s názorem, že rodinná konference „*má velmi široké využití. Lze říci, že k jeho využití může dojít všude tam, kde se řeší otázka související s osudem rodiny.*“ (Smejkalová, 2017). V dalším případě může být rodinná konference charakterizována jako **zdroj silných stránek rodiny**. (Pajerová, 2019).

Rodina může rodinnou konferenci vnímat pouze jako **příjemné setkání**. „*Jednotliví členové se mohou po dlouhé době vidět, a tak berou setkání jako příjemnou událost.*“ (Pajerová, 2019). Autorka (tamtéž) uvádí, že přínosem je „*samotné setkání rodiny v neutrálním prostředí.*“ Na tomto příkladu lze vidět, že rodinná konference může přínosem už pouze tím, že se rodina sejde.

Pozitivní dopady rodinných konferencí

Rodinné konference jsou nástrojem k **zplnomocnění rodiny**, jak uvádí jeden z pracovníků OSPOD. Respondent tvrdí, že dopadem rodinné konference je „*zplnomocnění rodiny, která si nakonec své problémy vyřeší za pomoci rozdělení úkolů mezi více lidí.*“ (Homolková, 2018). V rámci rodinné skupinové konference si pachatel uvědomuje pocit viny. Je schopný se za tuto vinu omluvit a nést za své činy odpovědnost. (Zinráková, 2017).

V mnoha výzkumech se objevovalo zjištění, že přínos rodinných konferencí je spatřován v **obohacení sociálních pracovníků** a v **umožnění nového pohledu na danou situaci rodiny**. Pracovník OSPOD uvádí: „*...Jedná se o přínos a pomoc i pro zainteresované pracovníky OSPOD, kteří se vymaní z role osoby, která říká, jak by se to mělo dělat, ale která přijme (je-li vhodné) řešení nabízené rodinou a toto poté kontroluje.*“ (Homolková, 2018). Dalším přínosem pro sociální pracovníky je možnost poznat další členy rodiny a tím tak získat hlubší vhled do problematiky vzájemných vztahů v rodině. (Pajerová, 2019). Jeden ze sociálních pracovníků, který byl zapojen do projektu MPSV se zmiňuje o pozitivním dopadu rodinné konference na práci sociálních pracovníků: „*Úplně jiný pohled na rodinu, na fungování rodiny, možnost vlastně sledovat interakci dětí ve skupině známých...těch, co jsou pro ně známí a možnost vlastně ty děti vidět, jak se pohybují, chovají, důležitý prostor se s nima o tom pobavit...*“ (Halamová, 2016).

Dalším pozitivním dopadem rodinné konference je **zlepšení vztahů mezi členy rodiny** (Pajerová, 2019). Homolková (2018) zmiňuje přínos rodinných konferencí ve „*stmelení rodiny a znovuoobnovení rodinných vztahů*.“ Autorka se své práci zabývala rozbohem případové studie rodiny, která prošla rodinnou konferencí. U rodiny došlo po konferenci ke zlepšení vztahů v rodině, konkrétně mezi drogově závislou klientkou a její matkou. Obecně rodina hodnotila rodinnou konferenci velmi pozitivně. Přidalová (2018) vnímá přínos rodinných konferencí v „*obnovení a posílení komunikace v rámci rodiny*“. Zkvalitnění vztahu dochází také **mezi sociálním pracovníkem a rodinou**. (Homolková, 2018). Jeden z respondentů uvádí: ... „*Dále upevnění vztahu mezi pracovníkem OSPOD a rodinou, může se změnit pohled rodiny na OSPOD a mohou ho jinak vnímat*“ (Homolková, 2018).

Důsledkem účasti klientů na rodinné konferenci se rodiny **aktivizují, neboli mobilizují**. „*Aktivizaci rodiny při rozhodování a využívání přirozených vazeb rodiny*“ uvádí mezi přínosy rodinných konferencí Přidalová (2018). Aktivizaci rodin zmiňuje ve své závěrečné práci i Kratochvílová (2016) a Homolková (2018).

Při úspěšné realizaci rodinné konference se **posiluje důvěra v role rodiče**. Fišarová (2018) zabývající se ve své práci sociální prací s migranty tvrdí, že „*členové rodiny znovu získávají důvěru, jak ve své roli rodiče, tak v roli migranta, kterému se podařilo překonat nastalé obtíže vlastními silami*.“ Přidalová (2018) zmiňuje, že přínosem rodinné konference je „*posílení rodičovských kompetencí*.“

Z dalších významných dopadů úspěšně ukončené rodinné konference lze zmínit **dlouhodobý účinek přijatých opatření**. (Přidalová, 2018), **rychlé řešení situace** (Přidalová, 2018) či **lepší psychický stav dítěte a zklidnění situace v rodině**. (Homolková, 2018). Autorka shrnuje názory respondentů ohledně situace dítěte v rodině po rodinné konferenci takto: „*Mezi další nepřímé dopady respondentky zahrnují zlepšení psychiky dítěte, které může díky RK zažívat pocit důležitosti, kdy se kvůli němu schází široká rodina. Dále zmiňují zklidnění situace v rodině a zjištění rodiny, že jsou tu lidé či známí, kteří jsou ochotni participovat na řešení problémů v rodině*.“ (Homolková, 2018).

Nelze opomenout, že rodinné konference **navrací některé funkce zpátky rodině**. Pracovník OSPOD popisuje rodinnou konferenci jako „*návrat ke kořenům, jelikož v minulosti si rodiny vždy řešily veškeré problémy samy ve svém přirozeném prostředí*.“ (Pajerová, 2019).

Smejkalová (2017) zmiňuje, že „*rodinné konference jsou přístupem, který může rodině navrátit některé její funkce.*“

Na závěr přínosů doplňujeme, že respondenti, kteří mají praktickou zkušenost s rodinnou konferencí, uvedli, že metoda měla **pozitivní vliv na rodinu i přesto, že nebyla ukončena.** (Přidalová, 2018).

Shrnutí

Shrnutím této části textu lze vyvodit závěr, že rodinná konference disponuje značným množstvím silných stránek. Přínosy se často v závěrečných pracích opakovaly. Nejčastěji se ve výzkumech vyskytovalo zjištění, že v rámci rodinné konference je rodinám přenechána odpovědnost za jejich vlastní situaci. Rodinná konference je některými odborníky vnímána jako efektivní nástroj při řešení nepříznivé situace rodiny. V několika výzkumech se objevil názor, že rodina si díky této metodě hledá řešení sama za použití svých vlastních zdrojů včetně zapojení širší rodiny. Respondenti vyjadřovali i takové myšlenky, že rodinná konference představuje rychlé vyřešení situace nebo že realizace metody dokáže zkvalitnit vztah mezi sociálním pracovníkem a rodinou.

Z výše uvedených přínosů spatřujeme, že rodinná konference funguje na principech, o které se má opírat současná sociální práce. V teoretické části se zmiňujeme především o participaci klientů a přenechání odpovědnosti za situaci. Povaha rodinné konference tak odpovídá představě současného charakteru sociální práce.

Pajerová (2019) ve své práci uvádí, že nikdo z respondentů se nezmínil o tématu participace dětí při řešení rodinné situace. V rámci výzkumné reflexe závěrečných prací nebylo o tomto tématu rovněž ze strany žádného respondenta hovořeno. V teoretické části zmiňujeme, že odborníci řadí participaci dětí mezi významné principy inovativních přístupů při práci s rodinami. Z výzkumu je však patrné, že participace dětí není zatím v českém prostředí příliš rozšířené a běžně diskutované téma mezi sociálními pracovníky.

Je třeba brát v potaz, že výzkumný vzorek není tak rozsáhlý, abychom mohli formulovat obecnější závěry názorů pracovníků s rodinami. Část respondentů zahrnuje odborníky, kteří byli v metodě proškoleni nebo ji chtějí propagovat, tím pádem mají k rodinným konferencím spíše kladný vztah. V několika výzkumech se uvádí, že část respondentů nemá vůbec zkušenosti s rodinnými konferencemi. Respondenti tak principy

metody nemusí správně pochopit a jejich názory mohou pramenit z pouhých teoretických poznatků o rodinných konferencích.

Nedostatky rodinných konferencí

V další části diplomové práce si představíme konkrétní nedostatky neboli překážky v procesu rodinných konferencí.

Tabulka č. 9: Seznam nedostatků rodinné konference.

Nedostatek	Počet prací
Nedostatečné informace o přístupu	9
Časová náročnost	5
Neochota zavádět nové metody ze strany OSPOD	4
Finanční náročnost přístupu	3
Neochota rodin účastnit se RK	3
Absence ústřední organizace zajišťující jednotu v realizaci RK	3
Ne všichni klienti OSPOD jsou pro RK vhodní	3
RK není účinná metoda	3
Nízká podpora vedení u pracovníků OSPOD	2
Nedostatek odborné literatury	2
Nedostatečná propagace RK	2
Nepřítomnost pracovníka OSPOD na soukromém jednání rodiny	2
Pracovní přetíženost sociálních pracovníků	2
Špatná zkušenost kolegy	1 i dále
Pořádání spíše případové konference v rámci OSPOD	
Obava z nové metody	
Nedůvěra pracovníků OSPOD v sílu rodiny	
Roztříštěnost systému	
Rodina nepřijde na setkání, neplní úkoly rodinného plánu	
Nereálné představy rodin	
Chybí prvek interdisciplinarity	
RK není vhodná pro otevřené rodičovské konflikty	
Často není zvaná širší rodina, přátelé nebo děti	
Náročnost funkce koordinátora	

Chybí výzkum a monitoring situace RK v České republice	
RK je vnímána jako pomoc, ale i jako kontrola	
Pracovníci OSPOD mají tendenci situaci rodiny vyřešit hned	
Problém nalézt vhodný prostor pro pořádání RK	

Pro přehlednější strukturu textu jsme si dané výroky opět seskupily do obecnějších skupin.

Přístup odborníků

Překážkou při rozvoji rodinných konferencí může být určitý přístup daného odborníka, především sociálního pracovníka OSPOD. Sociální pracovník se může **obávat nové metody**. (Homolková, 2018). U pracovníků OSPOD se zároveň setkáváme s **neochotou při zavádění nových metod pro práci s rodinou**. (Homolková, 2018). Pracovníci OSPOD v rámci dotazníkového šetření uvedli jako jedno z největších negativ rodinné konference „*nezájem odborníků*“. (Rameš, 2019). Příčinou těchto obav a neochoty mohou být **nedostatečné zkušenosti s tímto nástrojem a absence zkušeností také u kolegů**. (Homolková, 2018). Ve většině závěrečných prací sociální pracovníci uvádí, že **nemají dostatek informací o metodě**, tím pádem se potýkají s **nepochopením principů rodinné konference**. (Homolková, 2018). Nedostatečná informovanost o přístupu je nejčastěji zmiňovanou překážkou v oblasti využívání rodinných konferencí. Někteří pracovníci však považují rodinnou konferenci za **neefektivní nebo neúčinnou**. Pracovnice OSPOD sděluje: „... *sama osobně rodinné konference nepořádám a nejsem jejich příznivcem z důvodu neefektivnosti*.“ (Pajerová, 2019). 22% pracovníků OSPOD z celkového počtu 74 uvedlo, že žádný přínos v rodinné konferenci nevidí. (Formanková, 2015). Jiný pracovník OSPOD uvedl, že žádný z kolegů rodinnou konferenci nerealizuje, tudíž on taky ne. Rodinnou konferenci vnímá jako neúčinnou metodu při řešení problémů. (Homolková, 2018).

Jedním z limitů rodinné konference je **obecně postoj sociálních pracovníků**, jak uvádí Martinovská (2015). Autorka tvrdí, že sociální pracovníci OSPOD „*jsou navykli pracovat určitým způsobem a pohlížet na uživatele většinou jako na pasivního příjemce služeb*.“ Nezávislí odborníci ve výzkumu Halamové (2016) zmiňovali, že vnímali sociální pracovníky v průběhu rodinné konference spíše jako prvky kontroly než pomoci. V jednom případě šlo o podezření, že rodina měla od pracovníka OSPOD rodinnou konferenci nařízenou, jak tvrdí odborníci. Respondenti také uváděli, že cítili určitý tlak ze strany

OSPOD na rychlé vyřešení situace: „*Taky možná tam hraje roli to, že sociální pracovnice má nějaké představy, že to chce nějak posunout a ta rodinná konference to neposouvá...ona dělá takové drobné krůčky a ona by si představovala, že najednou to se celé vyřeší a bude to.*“ (Halamová, 2016).

S tímto názorem souvisí skutečnost, že někteří **pracovníci OSPOD nedůvěřují rodině**, že by si dokázala poradit sama bez zásahu zvenčí. (Homolková, 2018). Na tomto místě je nutno doplnit, že pracovníci neziskových organizací mají ohledně přístupu k rodinám opačný názor. „*Všechny respondentky se shodovaly v tom, že dle jejich názorů má každá rodina potenciál si pomoci sama.*“ (Homolková, 2018). Pracovníci neziskových organizací tak zmiňovali, že překážkou při realizaci rodinné konference vnímají právě „*předsudky a stereotypy pracovníků OSPOD.*“ (Homolková, 2018). Nezávislý odborník dodává: „*Myslím, že spousta pracovníků nepochopilo, nebo možná ani nechce pochopit, nějaký ten smysl. Že dělat na tom OSPODu třeba dlouho a neviděj v tom smysl, že by si rodina dokázala takhle pomoci sama. Je potřeba změna myšlení...to je velkej problém.*“ (Halamová, 2016). Nicméně i v řadách pracovníků OSPOD existují výjimky, jak lze demonstrovat na tomto příkladu: „*...neexistuje rodina a problém, který by se nedal řešit v rámci rodinného setkání. Rodinná konference se podle mě dá zrealizovat na každou situaci.*“ (Pajerová, 2019).

Pracovníci OSPOD v dotazníkovém šetření uvedli, že v rámci jejich klientely **chybí vhodná rodina pro rodinnou konferenci**. (Přidalová, 2018). 26% ze 74 pracovníků OSPOD si myslí, že „*rodinná konference není vhodnou technikou pro práci s veškerou klientelou OSPOD.*“ (Formanková, 2015). Skutečnost, že rodinná konference není využitelná pro všechny typy klientů, zmiňuje i jeden z aktérů rodinné konference, jenž byl proškolen v rámci pilotního projektu MPSV: „*...tahle metoda není vhodná pro rodiny, kde jsou dlouhodobé rozvrácené konflikty, kde probíhá třeba soudní spor, který je vleklý, dlouhý, je to v podstatě na bázi právních bitek.*“ (Halamová, 2016). Rogalewiczová (2016) uvádí, že pokud mezi rodiči panuje otevřený konflikt, pravděpodobně nebudou chtít svolávat širší rodinu a své přátelé. Autorka dodává, že „*rodinná konference ve své původní podobě je tedy na rodičovské konflikty v praxi velmi obtížně aplikovatelná.*“

Jako další překážku v rámci šíření rodinné konference lze zmínit **příliš vysoký počet pořádaných případových konferencí ze strany OSPOD**. (Homolková, 2018). Pro doplnění tématu zmíníme poznatky vycházející z rozhovorů s rodinami, které se účastnily případových konferencí. Z výzkumu vyplývá, že rodiny vnímají případové konference spíše

negativně, berou je jako výsledek či soud. „*Rodiny se případové konference obávají, necítí se při jejím průběhu dobře a nezajímají se o ni.*“ (Rameš, 2019). Autor však dodává, že „*rodiny i pracovníci OSPOD vidí v případové konferenci smysl.*“

Přístup rodin

Některé překážky v pořádání rodinných konferencí lze shledat i ze strany samotných rodin. „*Nezájem rodin*“ uvádí jako jeden z největších nedostatků rodinné konference respondenti ve výzkumu Rameše (2019). Ze strany OSPOD byla v rámci dotazníkového šetření zjištěna skutečnost, že se pracovníci obávají nedůvěry rodin vůči novým metodám sociální práce. (Přidalová, 2018). Neochotu rodin účastnit se rodinné konference zmiňuje ve své práci i Pajerová (2019). U rodin se můžeme v průběhu rodinné konference setkat s tím, že **na samotné setkání členové rodiny nepřijdou**. (Pajerová, 2019). Další překážku shledáváme v tom, že **rodina nemusí plnit úkoly plynoucí z rodinného plánu** nebo mohou mít naprosto **nereálné představy**. (tamtéž). Rameš (2019) zmiňuje, že občas **není zvaná na konferenci širší rodina, přátelé nebo děti**.

Základní charakter rodinné konference

Některé nedostatky vychází ze samotné povahy této metody. Značná část pracovníků OSPOD vnímá překážku při realizaci rodinných konferencí v **časové náročnosti** celého procesu. (Homolková, 2018; Pajerová, 2019; Formánková, 2015; Rameš, 2019; Přidalová, 2018). Nutno dodat, že u výpovědí pracovníků neziskových organizací nebyla časová náročnost jako překážka vůbec zmíněna.

Nedostatek rodinné konference je dále spatřován v **nepřítomnosti sociálního pracovníka při soukromé rodinné poradě**. Dle názoru jednoho pracovníka OSPOD „*se mohly položené otázky v průběhu řešení poměňovat a ona díky své neúčasti na jednání, ztratila možnost pružně reagovat v potřebnou chvíli. Vyjadřuje tedy myšlenku, že by bylo lepší, kdyby mohla jednání přihlížet a vyjádřit se v případě, když by si to okolnost žádala. Považuje to za lepší variantu, než již „uzavřenou“ záležitost řešit na konci setkání, čím se mimo jiné zvyšuje časová náročnost setkání*“ (Pajerová, 2019). Tento nedostatek uvádí ve své práci i Rogalewiczová (2016), která označuje za nevýhodu rodinné konference skutečnost, že se setkání účastní pouze rodiče s dítětem a jejich blízcí. Podle autorky chybí u rodinné konference „*prvek interdisciplinarity*.“

Jeden z respondentů ve výzkumu Halamové (2016) zmiňuje jako nedostatek rodinné konference **náročnost funkce koordinátora**: „vzniká velkej nárok, což je slabina si myslím, na to, že koordinátor zároveň má bejt laik, člověk z ulice, kterej o systému OSPODu nebo sociální práce neví nic....to je strašně těžký, jo, protože co si budeme povídat, většinou to bude zajímat lidi, který nějak v kontaktu se sociálním systémem jsou.... Druhá věc je, že chceme, aby měli nějaký zaměstnání, aby se pro ně koordinování rodinných konferencí nestalo výdělkem, což by tu laickost vlastně bořilo, to by se z nich stávali profesionálové. Jenže to sebou obnáší to, že člověk má teda nějakou pracovní dobu a v tu chvíli, kdy přichází poptávka po konferenci a je potřeba relativně rychle a relativně hodně se tomu začít věnovat...“

Systémové překážky

Určité překážky skýtá i současné nastavení systému péče o ohrožené děti. V teorii se dozvídáme, že pracovníci OSPOD se potýkají s přílišnou byrokracií a nemají dostatek času na přímou práci s klienty. Podle Homolkové (2018) jsou pracovníci OSPOD **pracovně přetížení**. Tento názor zastávají jak pracovníci OSPOD, tak pracovníci neziskových organizací. Překážku dále shledáváme v **legislativním neukotvení přístupu** (Pajerová, 2019), tím pádem se odborníci a rodiny potýkají s **finanční náročností** rodinné konference (Pajerová, 2019; Homolková, 2018; Halamová, 2016). Výrazným nedostatkem je **roztříštěnost systému péče o ohrožené děti**. Tuto překážku zmiňuje pouze Homolková (2018).

Problém shledáváme i v **nedostatečné propagaci** přístupu (Halamová, 2016). Mezi respondenty se objevuje názor, že **neexistuje organizace**, která by zajišťovala jednotu v realizaci rodinných konferencí. Také **chybí výzkum a monitoring tohoto nástroje**. (Martinovská, 2015). Pajerová (2019) zmiňuje, že jeden z nedostatků je „*chybějící vedení, které by na rodinné konferenci dohlíželo...*“ Limit lze spatřovat i v **nedostatku odborné literatury**. (Halamová, 2016). „*V České republice existují jen minimální zdroje o RK.*“ (Martinovská, 2015).

Pracovníci OSPOD se potýkají s **nízkou podporou vedení v rámci rodinných konferencí**. 36% sociálních pracovníků ze 74 pocítilo nejistotu ohledně podpory vedení při přípravě a realizaci rodinných konferencí. (Formánková, 2015). Přidalová (2018) uvádí, že „*důvodem pro nevyužívání RK u pracovníků je absence motivace a podpory ze strany vedení.*“

Shrnutí

Nejvýraznější překážkou se jeví nedostatečná informovanost o rodinných konferencích. Z tohoto nedostatku vychází spousta dalších jako například nepochopení metody, nedostatečná propagace nebo nedostatek zkušeností. Nízká informovanost o rodinných konferencích je jedním z důvodů, proč vzniká tato diplomová práce, která bude sloužit jako určitá forma propagace tohoto přístupu.

Z výzkumu vyplývá, že sledujeme rozdíl ve vnímání určitých nedostatků ze strany většiny pracovníků OSPOD a ze strany pracovníků neziskových organizací. Odlišnost spatřujeme například v přístupu k rodinám nebo ve vnímání časové náročnosti rodinné konference. Jde o komplexní změnu myšlení..., jak popisuje jeden nezávislý odborník: „*Současně stále bohužel na území ČR přetrvává na OSPOD spíše represivní a mocenské řešení rodinných situací. OSPOD rodinám nevěří, že by byly schopny vytvořit plán a sami jej plnit. Pracovníci OSPOD zjišťují, že rodinné konference jim práci nezlehčují a stále musí s rodinou sociálně pracovat, tudíž nevnímají tuto metodu jako odlehčení své práce*“ (Homolková, 2018).

Z výše uvedených poznatků spatřujeme, že někteří sociální pracovníci se stále ke vztahu ke klientům považují za experty a klienty staví do pasivní pozice. Nicméně současným trendem je vnímat klienta jako odborníka na svou vlastní situaci. Klienty chápeme jako běžné občany, kteří mají právo si o svém životě rozhodovat sami. Autorka práce působí v sociální službě Podpora samostatného bydlení a inspiraci čerpá právě z principů této organizace. Služba se zakládá na tom, aby podporovaní lidé žili co nejvíce samostatně a mohli fungovat jako všichni ostatní. Podobně jako rodinné konference staví své zásady na participaci klientů a přenechání odpovědnosti za vlastní život.

Zkušenosti

Následující část se zabývá konkrétními zkušenostmi odborníků a rodin v průběhu přípravy a realizace rodinných konferencí.

Tabulka č. 10: Konkrétní zkušenosti odborníků a rodin.

Zkušenost	Počet prací
Nedostatek zkušeností s RK	5
RK je spíše nástroj pro neziskové organizace	2

Příklady vhodných/nevhodných typů situací pro RK	2
RK je často využívána u rodin, kde hrozí odebrání dítěte z rodiny	2
RK je využívána v počátečním stádiu problému	2
Rodiny neoslovují širší rodinu	2
RK jako první volba při řešení problému	1 i dále
RK byla využita v pozdní fázi situace, proto nebyla zrealizována	
RK je využívána především v Pardubickém a Královehradeckém kraji	
Doba trvání k souhlasu rodiny je 1 – 30 dní	
Doba přípravy RK je 18 – 30 dní	
Doba trvání rodinného setkání je 2,5 – 6 hodin	
Rodinné plány se kontrolují po 14 dnech – 2 měsíce	
Příklady dopadů na dítě po rodinné konferenci	
Obsah rodinného plánu	
Zadavatelem RK je nejčastěji pracovník OSPOD	
Pokud by zadavatelem RK byla rodina, RK by pravděpodobně byla úspěšnější	
Rodiny dávají přednost řešením problémů vlastními silami před zásahem instituce	
Rodiny metodu příliš neznají	
Meziroční nárůst RK	
Zavádění RK je v ČR „běh na dlouhou trať“	
Dodržování metodiky je podmínkou úspěšné RK	
Příčinou nevyužití RK mohou být špatné vztahy v rodině, velká vzdálenost rodinných příslušníků nebo špatně zvolená situace rodiny vhodná pro RK	

Vzhledem k tomu, že dané výroky nelze zobecňovat, následný text je rozdělen na část zabývající se zkušenostmi odborníků a část zahrnující zkušenosti rodin.

Než se začneme zabývat konkrétními zkušenostmi odborníků nebo rodin v rámci účasti na rodinných konferencích, je potřeba zmínit, že v mnoha případech **praktická zkušenost s metodou chybí**. Z výzkumného zjištění týkající se pracovníků OSPOD vyplývá, že pouze pět respondentů z 35 má praktickou zkušenost s realizací rodinné konference. (Přidalová, 2018). V dalším výzkumu mají dva ze sedmi pracovníků OSPOD zkušenost s rodinnou konferencí a jeden ze tří pracovníků neziskových organizací. (Homolková, 2018).

Ze 74 dotázaných pracovníků OSPOD neměl žádný z nich praktickou zkušenost. (Formanková, 2015). Rameš (2019) uvádí, že „v současnosti se metoda rodinných konferencí používá velmi zřídka.“

Podle Rameše (2019) je rodinná konference využívána v České republice zejména v Pardubickém a Královéhradeckém kraji, kde působí organizace Amalthea, z. s. Autor uvádí, že pojetí rodinné konference organizací Amalthea, z. s. je jiné než původní podoba metody v rámci projektu MPSV.

Zkušenosti odborníků

Příčinou nevyužití rodinné konference mohou špatné vztahy v rodinách, velká vzdálenost rodinných příslušníků nebo špatně zvolená situace rodiny vhodná k uspořádání rodinné konference. V jednom případě nebyla rodinná konference zrealizována, protože se s přípravou začalo v době, kdy situace rodiny byla už poměrně vyhrocená. (Homolková, 2018).

Respondenti uvádí různé příklady **vhodných a nevhodných typů situací pro rodinnou konferenci**. Příklady vhodných situací jsou následující: „*Pečující matka odchází do VTOS (výkon trestu odnětí svobody, pozn. autorky), příbuzný si chce z ústavní výchovy převzít děti do své péče a je třeba vypomoci širší rodinou, výchovné problémy dítěte, hrozící odebrání dítěte z rodiny, zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo rodinu, ekonomické a bytové problémy rodiny, školní obtíže dítěte, odstěhování jednoho z rodičů, hospitalizace jednoho z rodičů, děti v náhradní rodinné péči a situace s tím spojené.*“ (Homolková, 2018). Rodinná konference se mnohdy využívá v situaci, kdy hrozí odebrání dítěte z rodiny, jak uvádí Fišarová (2018): „*Využívání metody je v praxi nejvíce využíváno u dětí, kde hrozí jejich odebrání z rodin, ať jsou RK doporučenou součástí právního procesu či nikoliv.*“

Pracovníci OSPOD volí rodinnou konferenci tehdy, ... „*když třeba vnímáme, že úplně klasická běžná případová konference, pro tu rodinu není úplně vhodná a ta rodinná konference by byla pro rodinu přínosnější.*“ (Pajerová, 2019). Nevhodná situace pro realizaci rodinné konference je podle jednoho z odborníků taková, kdy je „*rodina v dlouholetém a velice konfliktním rozvodovém řízení, tzv. „válka právníků.*“ (Homolková, 2018).

Dle zkušeností odborníků by měla být rodinná konference využita jako **první volba**. „*Myslím si, že by to měla být první možnost, kterou rodina dostane, pokud řeší nějaký*

problém.“...uvádí jeden z respondentů. Odborníci tvrdí, že je nevhodné použít rodinnou konferenci jako variantu poslední. (Homolková, 2018).

Zadavatelem rodinné konference je podle Fišarové (2018) nejčastěji **pracovník OSPOD**. Tato skutečnost koresponduje se zdroji uvedenými v teoretické části. Autorka byla proškolená tématem rodinných konferencí v rámci projektu MPSV a má zkušenost i se **zadáním ze strany rodiny**. Autorka zmiňuje, že *„v případě zadání rodičem (rodinou) je předpoklad úspěšné konference pravděpodobnější. Rodič tak aktivně spolupracuje, koordinátor nemusí vynaložit tolik času a energie pro navazování důvěry při získávání informací o rodině a při žádostech o kontakty na další účastníky konference.“* (Fišarová, 2018). Autorka dodává, že v případě zadání rodinné konference ze strany rodiny jsou náklady konference hrazeny samotnými účastníky. Pokud je zadavatelem konference pracovník OSPOD, hradí se náklady z rozpočtu sociálního odboru na výkon SPOD a pro rodiny je tak rodinná konference bezplatná.

Ze zkušeností pracovníků OSPOD vyplývá, že doba trvání k získání souhlasu rodiny k uspořádání rodinné konference se pohybuje v rozmezí jednoho dne až 30 dnů. Období přípravy rodinné konference trvá 18 až 30 dní a doba samotného rodinného setkání se pohybuje od 2, 5 hodiny až šest hodin. Rodinné plány kontrolují pracovníci OSPOD po 14 dnech až po dvou měsících. (Přidalová, 2018). Z těchto výzkumných závěrů je patrné, že každé setkání je jedinečné a unikátní. Rozmezí je poměrně široké, záleží vždy na konkrétní rodině a všech zúčastněných.

Zkušenosti odborníků se týkaly také **rodinného plánu a jeho obsahu**. V jednom případě obsahoval rodinný plán tipy na bydlení, pracovní možnosti klienta a opatření, která by mohla vyřešit závislost klienta na návykových látkách. Rodinný plán byl po konferenci rodinou dodržován. V případě zrealizované rodinné konference v rámci závěrečné práce Fišarové (2018) se vietnamská rodina s dvěma dětmi sešla a rovněž sestavila i s pomocí příbuzných rodinný plán. Tento plán byl zaměřen především na péči o děti, jejich výchovu a na finanční podporu rodiny.

Situaci po konferenci zmiňovaly ve své práci dvě autorky. Konkrétní dopady rodinné konference na situaci dítěte uvádí Přidalová (2018): *„V jednom případě respondent uvedl, že dítě mohlo po uspořádání rodinné konference zůstat doma, ve svém přirozeném prostředí, taktéž po jednom případě se dítě mohlo vrátit z náhradní rodinné péče domů, došlo k obnovení nebo zachování kontaktu dítěte s rodičem žijícím mimo rodinu a došlo ke zlepšení*

vztahů a snížení napětí v rodině v době rozvodu/rozchodu rodičů. Dva respondenti uvedli, že po uspořádání rodinné konference dítě převzal do péče prarodič, jiný rodinný příslušník nebo osoba rodině blízká.“ V jiném případě došlo po rodinné konferenci k navrácení syna do péče matky a k obnově a udržení vztahu mezi dvěma členy rodiny. Po roce došlo v rodině ke zrušení dohledu OSPOD. (Homolková, 2018). Jediným negativním dopadem rodinné konference podle pracovníka OSPOD může být v případě nedostatečné domluvy mezi členy rodiny - „vyhrocení situace, výčitky, hádky či zhoršení situace.“ (Homolková, 2018).

Rodinná konference je prozatím v České republice využívána v **počátečním stádiu problému** rodiny, jak potvrzuje Kratochvílová (2016): „V České republice máme zatím zkušenost, že RK je vhodná k řešení problému v počátečním stadiu, oproti Nizozemsku a Novému Zélandu, kde se RK využívá pro řešení téměř všech obtížných situací v rodině.“ Halamová (2016) vnímá realizaci rodinné konference v počátku problému jako jednu z podmínek efektivity této metody, jak jsme již zmiňovali v přínosech. Nicméně podle respondentů se rodiny často na OSPOD dostávají až při vážnější formě problému. Sociální pracovníce uvádí: „No, úplně ideálně samozřejmě určitě na začátek. Jo, když prostě oni sem přijdou...blbý je to, v uvozovkách, že prostě když přijdou už na OSPOD, tak většinou už se tam děje něco jakoby trošku závažnějšího nebo hodně závažného, je tam jakoby velké problém...nechodí moc preventivně se radit.“ (Halamová, 2016). Tuto zkušenost lze demonstrovat na příkladu rodiny, kdy nebyla rodinná konference zrealizovaná z důvodu pozdní řešení situace. Nicméně podle některých odborníků rodinná konference využita být mohla, zejména pro podpoření rodiny ze strany příbuzných. (Homolková, 2018).

Někteří respondenti vyjadřovali myšlenku, že **rodinné konference budou pořádány spíše neziskovými organizacemi**, jeden z odborníků uvádí: „...Že to bude jeden z nástrojů sociálně aktivizačních služeb neziskového sektoru. Nehledě na to, že ty neziskovky mají i víceméně u sebe tu klientelu, která je v počátcích těch problémů, kdežto na sociálce už je to hodně rozjeté,... „ (Halamová, 2016). Dvě pracovníce OSPOD jsou téhož názoru, jedna z nich zmiňuje: „Vnímám RK spíše jako nástroj při spolupráci SAS RD a rodiny, jelikož někdo musí rodině nastavit hranice, případně pohrozit, což děláme my jako OSPOD, zatímco SAS RD pracuje s rodinami na bázi dobrovolnosti a rodiny je berou jinak“ . (Homolková, 2018).

Respondenti ve výzkumném šetření Halamové (2016) uvedli, že **metodika rodinných konferencí je dobře nastavena pro praxi**. „Dodržování metodiky je pro úspěšnost metody zásadní, ...jedinou problematickou oblastí je funkce koordinátora,“ viz text výše.

Podle administrátora rodinné konference lze zaznamenat v České republice „*meziroční nárůst využívání metody.*“ (Smejkalová, 2017).

Zkušenosti rodin

Názory samotných rodin na přípravu i průběh rodinné konference nejsou zatím v České republice příliš zmonitorovány. Sehnat respondenty v tomto případě je obtížné. Zatím neexistuje výzkum, který by se věnoval pouze samotným rodinám a jejich pohledu na rodinnou konferenci. Pro rozšíření výzkumného materiálu použijeme pár poznatků z *Evaluační analýzy* (Jirásek, Ženíšková, Pavlíková, 2015), kde je názor rodin zahrnut do celkového hodnocení projektu MPSV.

Rodiny často nechtějí oslovit své příbuzné, protože se obávají jejich reakcí. Z rozhovorů s rodinami vyplývá, že „*některé rodiny záměrně členy širší rodiny o pomoc nežádají, neboť mají obavu z jejich reakce nebo z toho, že jim budou vnucovat svoje řešení.*“ (Kratochvílová, 2016). Zinráková (2017) uvádí, „*...že rodiny nemají zájem o přítomnost dalších osob, které by mohly mít také zájem podílet se na rozhodování v Rodinných skupinových konferencích. Nechtějí své problémy řešit s osobami širšího okruhu zvláště z pocitu studu.*“

Rodiny mnohdy nechtějí pomoc zvenčí, **dávají přednost řešením problému uvnitř rodiny**. Kratochvílová (2016) provedla rozhovor s osmi rodinami na téma, jak řeší složité situace. Autorka uvádí, že „*rodiny dávají přednost řešení situace vlastními silami, pouze jedna rodina by si přála intervenci zvenčí.*“

Rodiny příliš neznají přístup rodinných konferencí. „*Rodiny jsou překvapeny nabídkou takového způsobu řešení problémové situace.*“ (Kratochvílová, 2016). Rodiny mají navíc **strach z nového přístupu**, jak uvádí jedna z účastnic rodinné konference: „*Měla jsem z toho obavy. Nevěděla jsem, o co půjde a co to pro mě znamená. Taky jsem nechtěla, aby někdo další věděl o našem problému. Bych se pak styděla. Je to přeci jen náš problém.*“ (Jirásek, Ženíšková, Pavlíková, 2015).

Rodinné konference pomáhají rodinám v obnově komunikace. „*Pro rodiny zapojené do projektu byl proces RK přínosný především v obnovení komunikace v rámci rodinného kruhu a blízkého okolí rodiny.*“ (Jirásek, Ženíšková, Pavlíková, 2015). Z rozboru případové studie rodiny vyplývá, že rodina hodnotila rodinnou konferenci **pozitivně**. Došlo

k obnově komunikace, zlepšení vztahu mezi členy rodiny. Díky rodinné konferenci klient zjistil, že může hledat oporu i v širší rodině. (Homolková, 2018).

Shrnutí

Z výzkumu je patrné, že v České republice se s přístupem rodinných konferencí setkalo v praxi pouze minimum odborníků. Respondenti s vlastní zkušeností se vyjadřovali k vhodným či nevhodným situacím pro rodinnou konferenci, k budoucímu využívání metody či jejím dopadu na situaci v rodině. Výzkum zaměřený na pohled samotných rodin na rodinnou konferenci se v českém prostředí zatím nerealizoval. Někteří autoři v závěrech svých prací doporučovali, aby se další výzkum ohledně rodinných konferencí zaměřil právě na názory rodin.

Realizování rodinných konferencí je v České republice tzv. „běh na dlouhou trať.“ Halamová (2016) uvádí, že „zavedení metody bude vyžadovat čas.“ Nelze očekávat, že se ihned změní myšlení odborníků a nastavení systému. Je potřeba trpělivosti a systematických kroků, které povedou k rozvoji rodinných konferencí v České republice. Velkou nadějí na postupnou proměnu skýtají zejména začínající sociální pracovníci. Jde například o studenty, kteří jsou otevřenější vůči změnám a inovacím a jsou ochotni zavádět nové metody do způsobů práce s klienty.

Doporučení pro rozvoj rodinných konferencí

Další část textu se věnuje konkrétním doporučením odborníků pro rozvoj rodinných konferencí v České republice. Odborníci navrhnou opatření vedoucí k rozšíření metody mezi odbornou i širší veřejnost.

Tabulka č. 11: Seznam doporučení pro rozvoj rodinných konferencí.

Doporučení	Počet prací
Podpora a poskytování informací o RK pro pracovníky OSPOD i pro veřejnost	5
Vzdělávání odborníků	4
Příklady dobré praxe, i zahraniční	3
(Ne)ukotvení metody v zákoně	3
Učení o RK na školách	2
Koordinátoři z etnických menšin	2
Vytvořit síť místních organizací	

Doporučení samotným rodinám, aby žádaly o RK	
Úprava časové náročnosti	
Rozšíření cílové skupiny	
Rozšířit možnosti, jak zažádat o RK	
Společné setkávání odborníků	

Vzhledem k menšímu množství dat nelze výpovědi respondentů shrnout do obecnějších celků.

Respondenti ve výzkumech zmiňovali, že je potřeba **vyšší informovanosti o rodinné konferenci** mezi odborníky i mezi širší veřejností. *„Velmi potřebná je informovanost, počínaje rodinami, ale též potenciálními zadavateli, jimiž jsou pracovníci OSPOD, ale i dalších organizací pracujících s rodinami.“* (Kratochvílová, 2016). Rameš (2019) dodává: *„je velká pravděpodobnost, že v případě další podpory, či dalších informací by mohly být rodinné konference ze strany pracovníků OSPOD pořádány.“* Podle Halamové (2016) je potřeba propagovat rodinné konference mezi odborníky i v rámci veřejnosti. Informovanost uvádí ve své práci i Martinovská (2015); Pajerová (2019). O rodinných konferencích je možno vyučovat v rámci **předmětů či kurzů na školách**. (Homolková, 2018; Zinráková, 2017). Dalším důležitým doporučením je **vzdělávání odborníků, zejména sociálních pracovníků**. (Homolková, 2018; Halamová, 2016). Martinovská (2015) doporučuje vzdělávat sociální pracovníky v oblasti rodinných konferencí a *„v přenášení kompetencí na uživatele, podpory přirozené sociální sítě rodin a v jejich aktivním využívání bez závislosti na institucích, které by měly sehrávat především roli podpůrnou.“* Pajerová (2019) dodává, že je zapotřebí *„různá školení, semináře, aktuality formou emailu aj. a vyhledávali by je pouze ti, kteří je potřebují, případně o ně stojí.“* K rozvoji rodinných konferencí lze přispět také **sdílením dobré (i zahraniční) praxe**. (Homolková, 2018; Kratochvílová, 2016; Martinovská, 2015).

Ukotvení v zákoně je podle některých respondentů další forma pomoci k rozvoji rodinných konferencí v České republice. (Pajerová, 2019). Smejkalová (2017) navrhuje konkrétní znění zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb.) a zákona o Probační a mediační službě. (zákon č. 257/2000 Sb.). Podle autorky by určité části zákona o sociálně-právní ochraně dětí mohly vypadat takto:

„§ 10 odst. (3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen (...) „f) umožnit rodině vytvoření vlastního plánu pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin.“

K vytvoření plánu může dojít ve spolupráci se širší rodinou, odborníky a dalšími přizvanými osobami. ...g) schválit plán vytvořený podle písmene f), který není v rozporu se zákonem, a dohlížet na jeho plnění; schválený plán se stává součástí individuálního plánu ochrany dítěte podle písmene d).“

„§ 9a za odstavec 2. Navrhované znění: „Při práci s ohroženými dětmi musí být přednostně použita opatření, která využívají schopností a vlastních zdrojů rodiny ohroženého dítěte.“

Návrh na zakotvení rodinné skupinové konference v rámci § 4 zákona o Probační a mediační službě by podle Smejkalové (2017) zněl následovně: *„Je-li to možné a jeví-li se to jako účelné, Probační a mediační služba při své činnosti podle odstavce 1 přednostně používá způsoby práce, které využívají vlastních zdrojů a schopností obviněného, a vedou obviněného k tomu, aby sám navrhl způsob řešení následků spáchaného trestného činu.“*

I přes potenciální zakotvení metody v právním řádu Smejkalová (2017) poukazuje na významnost principu dobrovolnosti u rodinných konferencí. Zinráková (2017) taktéž vyjadřuje myšlenku dobrovolnosti, nicméně ohledně právní ukotvenosti rodinných konferencí v zákoně zastává jiný názor: *„I když tato metoda není zakotvena v právním řádu, podle již proběhlých konferencí ani není příliš nutná, protože rodina většinou má zájem na jejím průběhu, bez dobrovolnosti by se konference nemohly konat.“*

Respondenti ve výzkumu Halamové (2016) doporučují, aby se **rozšířila cílová skupina** nebo aby se **rozšířil okruh možností, jak o rodinnou konferenci zažádat**. Respondenti uvádí, že přístup rodinných konferencí se nemusí omezit jenom na problematiku ohroženého dítěte v rodině. Může jít o rodiny s členem se zdravotním postižením, se ztrátou zaměstnání, s dlouhodobou nemocí nebo s jedincem po úrazu. Další doporučení se týká žadatelů o rodinnou konferenci. Odborníci apelují na školy nebo na „*lidi z ulice*“, aby žádali o realizaci konference. Rameš (2019) vyzývá samotné rodiny, aby vyžadovaly uspořádání rodinné konference.

Někteří pracovníci OSPOD zmiňují, že by přivítali **úpravu časového vymezení rodinné konference**. *„Rodinné konference bývají uskutečňovány nejčastěji o víkendech, případně v odpoledních hodinách a sociální pracovníci OSPOD se tak účastní rodinných konferencí při svém osobním volnu, nehledě na to, že účast na rodinné konferenci musí mít*

nařízenou jako práci přes čas, a to právě z důvodu časových možností, setkání o víkendu aj.“ (Pajerová, 2019).

Respondenti v rámci výzkumu Halamové (2016) navrhovali **společné setkávání pracovníků OSPOD a pracovníků neziskových organizací**. Rameš (2019) doporučuje, *„aby byla vytvořena síť místních organizací, které se budou věnovat metodické práci, sdružovat administrátory a koordinátory a budou informovat jak rodiny, pro které by měla být rodinná konference vhodná, tak pracovníky OSPOD.“*

Poslední doporučení se týká role **koordinátora**. Fišarová (2018) tvrdí, že v České republice zatím existuje většina koordinátorů z majoritní společnosti. Při rozšíření metody se dá očekávat, že roli koordinátora rodinné konference budou zastávat i migranti. Martinovská (2015) doporučuje sociálním pracovníkům *„vyvíjet iniciativy, které podpoří koordinátory z etnických menšin v naší společnosti.“*

Shrnutí

Odborníci doporučují zejména zvýšení informovanosti o přístupu, a to v rámci školení a vzdělávání sociálních pracovníků nebo prostřednictvím výuky na školách. Potřebná je dále podpora sociálních pracovníků či sdílení dobré praxe. Odborníci také zmiňují, že by uvítali legislativní ukotvení metody nebo úpravu doby konání konference. Současná situace je taková, že se rodinné konference pořádají především o víkendu nebo v odpoledních hodinách v pracovních dnech. Je to doba, kdy má většina lidí volno. Pokud by se rodinná konference konala v pracovní dny, lidé by si například museli vzít volno ze zaměstnání apod. Úprava časového vymezení setkání by tak mohla mít vliv na počet účastníků na rodinné konferenci. Je na zvážení, zda na úkor pracovnímu odlehčení odborníků snížit naději na co nejvyšší účast rodinných členů a dalších osob na konferenci.

Ve výzkumech výše uvedených prací nejsou ze strany odborníků navržena žádná opatření týkající se náročnosti role koordinátora. Funkce koordinátora je však v procesu rodinných konferencí klíčová. Koordinátor se snaží o změnu přesvědčení u všech členů rodiny, což je velmi obtížné. Je potřeba vzdělávat nejen odborníky, ale i nezávislé koordinátory. Nelze zapomínat na psychickou podporu, která je velmi důležitým a aktuálním tématem zejména u pomáhajících profesí.

Z výše uvedených doporučení sledujeme, že pro rozvoj rodinných konferencí můžeme učinit leccos. Myšlenka rodinných konferencí přináší bezpochyby nový rozměr

sociální práce, nicméně existují překážky, s kterými se při pořádání konference musí počítat a nějakým způsobem se s nimi vypořádat.

Celkové shrnutí výzkumné reflexe závěrečných prací

Z výzkumu vyplývá, že existuje celá řada přínosů rodinné konference, ale zároveň i značné množství překážek. Souhrnem všech poznatků můžeme konstatovat, že nejvíce informací bylo získáno v oblasti přínosů. Nelze opomenout fakt, že řada respondentů měla k rodinné konferenci spíše kladný vztah. Očekává se tak, že tito respondenti mohou hodnotit metodu z větší části kladně. Vystává otázka, jak budou rodinné konference hodnoceny ze strany odborné veřejnosti v dalších výzkumech, kde se například mohou reflektovat dlouhodobější dopady metody u rodin. Další otázka směřuje k tomu, jaké závěry vyplynou z výzkumů při obsáhlejší počtu respondentů.

Přidalová (2018) závěrem dodává, že respondenti, kteří mají praktickou zkušenost, hodnotí rodinnou konferenci kladně. Zatímco respondenti, kteří tuto zkušenost nemají, hodnotí metodu spíše negativně. Na tomto příkladu lze demonstrovat, že nejlepší cestou pro šíření rodinných konferencí je zprostředkovávat odborníkům praktické zkušenosti.

Ve výzkumných zjištěních se objevuje tvrzení, že se liší přístup pracovníků OSPOD od přístupu pracovníků neziskových organizací, například v práci Homolkové (2018). Pracovníci OSPOD zastávají spíše represivní přístup a rodinným konferencím příliš nedůvěřují. U pracovníků neziskových organizací jde spíše o podporu a pomoc, rodinným konferencím jsou tak více nakloněni. Do budoucna je tak dosti pravděpodobné, že rodinné konference budou spíše v „rukou“ neziskových organizací.

Výroky respondentů dále dokazují, že rodinné konference reagují na nedostatky současného systému péče o ohrožené děti. Jak uvádíme v teoretické části, příkladem nedostatku systému je v některých případech stále přetrvávající pasivní pozice klienta. Rodinné konference jsou nástrojem k transformaci systému, tzn., že vytváří z klienta odborníka na svou vlastní situaci a sociální pracovník je v tomto případě pouhým průvodcem neboli podporou.

5.2 Odborné články

Články byly vyhledány především v databázích *Google Scholar*, kde z celkového počtu 75 zdrojů bylo vybráno pět zdrojů. Z platformy *EBSCO DiscoveryService* bylo z počtu

89 získáno 19 zdrojů. Z archivu časopisu *Sociální práce/Sociálna práca* bylo použito šest článků. Nutno zmínit, že zdroje se v databázích opakovaly.

V rámci rešerše bylo získáno celkem **23 článků**. Protože odborných článků ohledně rodinných konferencí existuje v České republice jen minimální množství, zahrnujeme do výzkumu i články na informačních portálech nebo na zpravodajských serverech. **Nutno dodat, že z 23 článků je obsah šesti článků nedostupný. Ve dvou zdrojích je rodinná konference pouze zmíněna.** Dále je nutno říci, že dva články jsou mimo časové vymezení 2015 – doposud, tj., z roku 2013 a 2014. Vzhledem k malému množství článků zařazujeme do výzkumu i tyto zdroje. **Celkově bylo analyzováno 15 článků – z toho deset článků z odborných časopisů a pět článků ze zpravodajských serverů.** Pro přehlednost jsou výše uvedené údaje zaznamenány v tabulkách.

Tabulka č. 12: Přehled článků.

Stav článku	Počet
RK je v článku pouze zmíněna	2
Nedostupný obsah článku	6
Analyzované články	15
Celkem	23

Tabulka č. 13: Typy článků.

Typ článku	Počet
Článek v odborném časopisu	10
Článek v médiích	11
Příspěvek ve sborníku	2
Celkem	23

Tabulka č. 14: Odborné časopisy.

Odborný časopis	Počet článků
Sociální práce/Sociálna práca	6
Fórum sociální práce	1
Media4u Magazine	1
Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské	1

pracovníky	
Časopis Gender a výzkum / Gender and Research	1
Celkem	10

Tabulka č. 15: Rok vydání článků.

Rok vydání	Počet článků
2013	1
2014	1
2015	8
2016	7
2017	2
2018	2
2019	2
Celkem	23

Z tabulky vyplývá, že nejvíce článků vznikalo v roce 2015 a 2016. Tedy poté, co skončil projekt Ministerstva práce a sociálních věcí a byl zároveň ukončen pilotní výzkum zaměřen na rodinné konference. Další roky články vznikaly, ale v minimálním množství.

Nyní si opět články analyzujeme podle kritérií, které jsme si stanovili v úvodu výzkumu. Vzhledem k nízkému počtu dat nebudeme zpracovávat dílčí shrnutí, zaměříme se až na celkové shrnutí. Kvůli stejnému důvodu nejsou vytvořeny tabulky se seznamem jednotlivých výroků.

Přínos rodinných konferencí

Rodinná skupinová konference je vhodná především pro pachatele z řad mládeže, „neboť projednání trestného činu v širším plénu má výchovný dopad, zároveň je však přítomností rodinných příslušníků vytvořeno bezpečné a podporující prostředí.“ Urbanová, Rusinková, Holas (2017) pojmají rodinné skupinové konference jako **model založený na komunikaci** a jako **alternativní řešení konfliktů**, kde figuruje mládež. Jurtíková (2013) uvádí **základní cíle** rodinné skupinové konference: „*Uvědomění si svého negativního jednání a učit se ze svých chyb; Najít praktický způsob, jak by mohl mladistvý dát věci do pořádku; Sledovat důvody, proč mladistvý spáchal trestný čin, a najít způsoby, které by mu pomohly*

změnit jeho vlastní život. To může obsahovat i programy, které napomáhají rozvíjet kompetence pro život, najít si zaměstnání, dokončit vzdělání, či pěstovat volnočasovou týmovou aktivitu.“ Autorka dodává, že „rodinná skupinová konference má potenciál přivést relevantní partnery ke stolu, a to způsobem, který představuje důkladnost, teoreticky řízenou kvalitu praxe, která napomůže k rozvoji sociální spravedlnosti a výkonu lidských práv.“ (Jurtíková, 2013). Projekty zabývající se rodinnými skupinovými konferencemi v České republice se nazývají **Křehká šance** a **Na správnou cestu**. Jedná se o projekty Probační a mediační služby. Projekt Na správnou cestu se zaměřuje na inovativní způsoby řešení kriminality mládeže a projekt Křehká šance rozvíjí současnou praxi pro podmíněně propuštění z věznic. (Probační a mediační služba, 2016).

Rodinná konference je ve dvou případech v časopisu Sociální práce/Sociálna práca uvedena jako **inspirace** pro praxi sociálních pracovníků. V publicistickém textu z roku 2019 je rodinná konference zmíněna jako jeden z inovativních nástrojů sociálně-právní ochrany dětí, jehož síla tkví v „posílení přirozených zdrojů rodiny a navrácení zodpovědnosti do jejich rukou.“ (Rodinné konference – nástroj, který umožňuje vyslyšet hlas dětí, 2019¹). Inspirativní roli mají rodinné konference také v příloze časopisu 2. čísla z roku 2015. Celá příloha je věnována transformaci péče o ohrožené děti. Joklová (2015) v článku s názvem *Rodinné konference – nový přístup pro práci s rodinou* popisuje proces a účastníky rodinných konferencí a předkládá záznam praktické zkušenosti jednoho z koordinátorů. Koordinátor závěrem uvádí: „*Ono to funguje, řekl jsem si v duchu, rodinný kruh má velkou moc.*“ (Joklová, 2015). Jůzová Kotalová (2015) v rámci této přílohy shrnuje nástroje sociálně-právní ochrany dětí v praxi. Jedním z nástrojů je právě rodinná konference. Autorka přístup stručně popisuje a dodává, že rodinné konference nejsou upraveny zákonem. Informace o této metodě můžeme podle autorky nalézt na stránce pravonadestvi.cz.

Další publicistický text z roku 2019² časopisu Sociální práce/Sociálna práca představuje rodinnou konferenci jako **nástroj participace a aktivizace rodin**. Článek se věnuje tématu posilování zodpovědnosti klientů v sociální práci. Je zde popisováno, že nejde pouze o zapojení klienta do určitých činností, ale i do rozhodování o jeho životě. O tom, zda se bude chtít řídit radou odborníka či nikoli. Článek poukazuje na to, že profesionálem jsme i my sami. (Rodinné konference jako nástroj participace a aktivizace rodin, 2019). V rodinné konferenci se stává profesionálem sama rodina, jak uvádí Pavlíková (2015): „*Rodinné*

¹ Plný text bude k dispozici 1. 7. 2021

² Plný text bude k dispozici 30. 9. 2021

konference ve srovnání s více známými případovými konferencemi potlačují roli odborníků a hlavním expertem na řešení své situace se stává rodina. Z partnerské úrovně je rodina povýšena do role výlučného odborníka na svůj život.“

Jako **účinnou metodu, která zlepšuje vzájemné soužití a předchází krajním situacím v rodině**, popisuje rodinnou konferenci Žáková (2015) za sdružení Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. *„Cílem není změnit chování příslušníků, ale nastavit komunikaci mezi nimi, obnovit zpřetrhané rodinné vazby a zejména pomoci tomu, aby se setkali a začali si vypořádávat.“* O účinnosti rodinných konferencí nepochybuje ani Lejla Abbasová, známá jako moderátorka, tanečnice, modelka nebo herečka. Kromě zmíněných rolí je Lejla vyškolená koordinátorka rodinných konferencí. Lejla uvádí: *„Rodinná konference vrací zodpovědnost zpátky rodině, vychází se z oprávněného předpokladu, že sama ví nejlépe, jak funguje či nefunguje. Což sociální pracovníci, bez urážky, nemají často šanci vůbec rozklíčovat.“* (Jandová, 2016). Známa koordinátorka stála u zrodu Asociace rodinných konferencí: *„...A tak se nás, několik proškolených nadšenců, rozhodlo metodu nenechat zapadnout a vznikla Asociace rodinných konferencí. Máme za úkol šířit tuhle myšlenku dál, udržovat holandskou metodiku a sdružovat koordinátory a neziskovky, které chtějí rodinné konference pořádat. Takže se mi přece jen poštěstilo se k sociální práci dostat.“* (Jandová, 2016).

Nový pohled přináší Janebová (2015), která zmiňuje rodinnou konferenci jako příklad metody transnacionální feministické sociální práce v mezinárodním kontextu. Autorka uvádí: *„Tato metoda může napomoci najít porozumění mezi standardy péče o děti prosazovanými majoritou a kulturními specifiky, takže nemusí být využitelná pouze při hledání kulturně specifických plánů řešení, ale již při samotné formulaci cílů práce s rodinou.“*

Nedostatky neboli překážky rodinných konferencí

Pavlíková (2015) uvádí **neochotu pracovníků OSPOD** při realizaci rodinných konferencí nebo také **nízkou podporu ze strany vedení OSPOD**. Autorka se zmiňuje také o tom, že pokud rodina nemá s pracovníkem OSPOD dobré vztahy, často pomoc odborníků odmítá. Koordinátor rodinných konferencí v článku Joklové (2015) podotýká, že prvotní překážkou ze strany klienta byla **nedostatečná informovanost o metodě** a zklamání ze současného systému, který mu dle jeho názoru neposkytl dostatečnou pomoc. Z výzkumu Adamčíkové, Bernoldové a Strnadové (2018), kde probíhaly ohniskové skupiny s pracovníky OSPOD a pracovníky neziskových organizací vyplývá, že **pracovníci mají minimální**

zkušenosti s rodinnými konferencemi. V praxi využívají spíše případové konference vzhledem k povinnosti podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí. (Zákon č. 359/1999 Sb.) Výzkum se zaměřoval na způsoby podpory rodičů s mentálním postižením. Účastníci výzkumu uvedli, že *„tento nástroj vzhledem k často přetřhaným či nefungujícím rodinným vazbám nelze plošně využít u všech rodičů.“* (Adamčíková, Bernoldová, Strnadová, 2018).

Situaci ohledně rodinných skupinových konferencí hodnotí Jurtíková (2013) takto: *„dosavadní uchopení je nedostatečné a nekonzistentní, a tedy spíše znesnadňující její rozvoj.“*

Zkušenosti

Praktické zkušenosti z realizování rodinných konferencí jsou k dispozici z článků, jejichž autoři, resp. autorky jsou pracovnice neziskových organizací Amalthea, z. s., RK centrum a Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. Dále je k dispozici zkušenost jednoho koordinátora a výsledky výzkumu zaměřené na podporu rodičů s mentálním postižením.

Rodinné konference jsou vhodné pro **každou rodinu**, která chce řešit svůj problém nejprve vlastní silou, tvrdí Kotyková (2017). Autorka dále uvádí, že na konferenci se vždy řeší situace dítěte, např. *„když je dítě ohroženo na vývoji nedostatečnou péčí, když rodina řeší bytové a ekonomické problémy, když např. onemocní pečující osoba nebo se stane obětí závislosti na alkoholu či drogách. Rodiny se schází, aby řešily záškoláctví dětí, školní a výchovné problémy nebo v případě, že dětem hrozí odchod z rodiny nebo jsou umístěné v dětském domově nebo u přechodných pěstounů.“* Pavlíková (2015) mimo tyto jmenované situace zmiňuje příklad rodiny, kde je dítě umístěno v náhradní rodinné péči a nabízí se tak vhodná podpora v kontaktu s biologickou rodinou.

Zkušenosti pracovnic neziskových organizací Amalthea, z. s. a poté samostatného RK centra dokazují, že **rodiny jsou schopny a ochotny účastnit se rodinné konference a vypracovat samostatně rodinný plán.** (Pavlíková, 2015; Dvořáková, 2015). Kotyková (2017) uvádí: *„Ukazuje se, že rodiny dokáží vymyslet pro své děti dobrá řešení, jen k tomu potřebují dostat příležitost.“* Pracovnice RK centra doplňuje, že nejčastější otázkou na konferenci je: *„Jak zajistit péči o konkrétní dítě?“*

Zkušenost ohledně **přípravy rodinné konference** uvádí Pavlíková (2015): *Ověřili jsme si, že osobní návštěva koordinátora zvyšuje naději na účast oslovených na konferenci,“* Kotyková (2017) doplňuje, že při přípravě se uskuteční většinou jedna schůzka s každým členem rodiny plus opakované schůzky s dítětem a jeho pečující osobou. Významnost

osobního kontaktu s dítětem uvádí i jeden z koordinátorů: „*Důležitá byla návštěva dcery ve výchovném ústavu...*“ (Joklová, 2015). Přípravná fáze trvá v průměru 4-6 týdnů, v případě naléhavé situace lze zvládnout přípravu i za 14 dní. (Kotyková, 2017). Pavlíková (2015) uvádí, že organizace rodinné konference se může v přípravné fázi zastavit. Nicméně i tak se dají zaznamenat pozitivní změny. Mezi členy širší rodiny se zkvalitní komunikace a rodiče se více zaměřují na pocity dítěte. Při přípravě rodinné konference se sociální pracovník se členy rodiny domlouvá, kde bude rodinné setkání probíhat. Většinou se jedná o rodinné či mateřské centrum. Konference se může také uskutečnit v prostorách neziskových organizací, v kulturním domě, v sokolovně nebo na faře. (Kotyková, 2017). Autorka dodává, že každá rodina vnímá konferenci trochu jinak. Rodina může pojmout rodinnou konferenci například jako narozeninovou oslavu.

Pro vyhodnocování procesu rodinné konference využívají pracovníci neziskové organizace Amalthea, z. s. dotazníky. Pavlíková (2015) uvádí, že ve většině případů byla rodinná konference účastníky hodnocena kladně. Některé rodiny si naplánovaly další setkání, v průměru asi za pět měsíců. Kotyková (2017) zmiňuje, že „*za úspěch považujeme, když se členové rodiny dohodnou tak, že dítě nemusí žít v ústavním zařízení, ale najde se někdo ze širší rodiny, kdo se rozhodne, že o dítě bude pečovat.*“

Důležitým tématem v rámci rodinných konferencí je **účast dětí**. Maňková (2016) se zabývá ve svém příspěvku pohledem dětí na rodinnou konferenci. Celý text práce není k dispozici, nicméně autorka v příspěvku odkazuje na zahraniční výzkumy. Tyto výzkumy poukazují na to, že se děti ve velké míře konferencí účastní. Z výzkumů vyplývá, že děti se chvílemi cítily nepříjemně, zároveň však pro ně bylo významné, že měly možnost vyjádřit svůj názor. Pro děti bylo také důležité, že si mohly vybrat, kdo se bude setkání účastnit. Autorka závěrem příspěvku uvádí: „*Přirozenou součástí rodinných konferencí jsou také děti, ale jejich vhodnost jejich přítomnosti a zapojení může být předmětem diskusí mezi odborníky.*“ Podle Pavlíkové (2015) je přítomnost dětí na konferenci v České republice často ze strany odborníků problematizována. Autorka tvrdí, že „*stále není běžnou praxí s dětmi o jejich situaci hovořit nebo se to naopak děje nevhodným způsobem, který není přizpůsoben jejich věku.*“

Doporučení pro rozvoj rodinných konferencí

Jedním z doporučení vyplývajících i z výzkumu závěrečných prací je **rozšíření cílové skupiny**. Účastníky rodinných konferencí mohou být také **rodiče s mentálním postižením**.

Někteří respondenti ve výzkumu Adamčíkové, Bernoldové, Strnadové (2018) uvedli jako možný nástroj podpory rodičů s mentálním postižením rodinné konference. Na tomto příkladu můžeme vidět, že rodinné konference se nemusí omezovat pouze na rodiny z oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Myšlenku vracení odpovědnosti do rukou klientů lze aplikovat např. u lidí se zdravotním postižením, v tomto případě s mentálním hendikepem.

Pracovnice organizace Amalthea, z. s. (Pavlíková, 2015; Dvořáková, 2015) uvádí, že pro šíření rodinných konferencí je zásadní **přístup sociálního pracovníka OSPOD**. Dvořáková (2015) tvrdí: *„K úspěšné realizaci je nezbytné, aby klíčový pracovník (sociální pracovník orgánu sociálně právní ochrany dětí) vytvořený plán respektoval, důvěřoval rodině ve schopnost převzetí zodpovědnosti a podporoval rodinu v jeho naplňování. Tyto kroky jsou zásadním úkolem nutným k úspěšnému rozšíření rodinných konferencí tak, aby se staly běžně využívaným přístupem.“* Neméně důležitým aktérem je také **koordinátor rodinné konference**. Jurtíková (2013) uvádí, že *„klíčovým aspektem úspěšné aplikace modelu je nezávislý koordinátor, na jehož zodpovědnosti je určit silné stránky a potřeby rodiny.“* Podle výpovědi jednoho z koordinátorů je zásadní první setkání v rodině a srozumitelné podání informací o metodě. (Joklová, 2015). V případě účasti etnicky odlišné rodiny na konferenci, by měl roli koordinátora zastávat jedinec ze stejného kulturního prostředí nebo *„tzv. interkulturní mediátor, jenž vlastní klíčové interkulturní kompetence a je tzv. kulturně senzitivní.“* (Jurtíková, 2013).

Ze strany odborníků se doporučuje použít rodinnou konferenci jako **první možnost** při práci s rodinou, (Pavlíková, 2015) nebo **využít rodinnou konferenci co nejdříve**. (Adamčíková, Bernoldová, Strnadová, 2018).

Aby se **rodinné skupinové konference** staly účinným nástrojem při řešení situace rodiny, *„je důležitá součinnost orgánů činných v trestním řízení a ostatních orgánů, neboť až po analýze komplexních informací můžeme navrhnout a uplatňovat nejvhodnější postupy řešení. Vytváříme tzv. multidisciplinární týmy, protože v kontextu sociální práce se ve většině jejich oblastí uplatňuje institucionální síť organizací a nástrojů, jež napomáhají řešení svízelné situace klientů, sledující různé cíle, ale vždy směrem v pozitivní nasměrování.“* Podle autorky je dále důležitá **angažovanost rodiny a všech účastníků** v procesu rodinné skupinové konference. Dále je podle autorky zásadní *„...snažit se o nápravu, obnovení vztahů, nežli směřovat na základě retributivní justice.“* (Jurtíková, 2013).

Shrnutí

Výzkumná reflexe článků poskytuje obdobné výsledky jako závěry výzkumů kvalifikačních prací. Názory odborníků se mnohdy opakují. Oproti výsledkům ze závěrečných prací je ve dvou člancích zmínka o participaci dětí na rodinné konferenci. Vzhledem k nízkému počtu dat nelze vyvodit závěr, zda odborníci vnímají účast dětí na rodinné konferenci za přínos či nikoli.

Nutno dodat, že se v této výzkumné reflexi odráží především názory pracovníků neziskových organizací. Tito sociální pracovníci se snaží metodu v České republice rozšířit a propagovat. Existuje tak vysoká pravděpodobnost, že jejich hodnocení bude převážně kladného charakteru.

Z výzkumu vyplývá, že o rodinných konferencích občasná zmínka je, nicméně v současné době nevychází téměř žádné odborné články na toto téma.

Jaké jsou tedy důvody nízkého počtu zdrojů o rodinných konferencích a nízkého počtu realizovaných konferencí? Důvodem se jeví legislativní neukotvení metody nebo nedostatek financí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Problém sledujeme i v nedostatečné zaměřenosti na prevenci. V teoretické části uvádíme, že finančně jsou zajištěny pouze činnosti ze zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochrany dětí, nikoli preventivní činnosti. Ty se řeší dotačním řízením. Dále je v teorii uvedeno, že pracovníci OSPOD jsou dnes velmi zahlceni byrokracií a v současné době často přímou práci s klienty suplují neziskové organizace. Opět se zde můžeme setkat s myšlenkou, že rodinné konference budou nejspíš patřit do činností neziskových organizací nežli do praxe pracovníků OSPOD.

Zapotřebí je neustále vzdělávat odborníky, poptávat koordinátory, tzn. laiky a apelovat na profesionály, aby více vnímali klienty jako „normální“ osoby mající právo žít podle svého.

5.3 Dokumenty organizací

V první řadě si uvedeme, které organizace v České republice pořádají rodinné konference. Podle Pavlíkové (2019) existuje v současné době v České republice asi deset organizací zabývajících se rodinnými konferencemi, nicméně tyto organizace pořádají cca jednu až dvě konference za rok.

Kompletní přehled organizací v České republice není k dispozici. Ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí není tento seznam zpracován, autorka práce byla pracovníkem MPSV odkázána na seznamy proškolených administrátorů a koordinátorů rodinných konferencí na portále pravonadetsvi.cz.

Jediný dostupný seznam organizací byl získán z kvalifikační práce Markéty Fišarové (2018). Autorka byla proškolená v metodě rodinných konferencí v rámci projektu MPSV v roce 2015 a začala tuto metodu uplatňovat v praxi. Autorka uvádí seznam 14 organizací, jenž byl vytvořen účastníky 2. metodického setkání k rodinným konferencím ze dne 21. 9. 2017 v Pardubicích.

Tabulka č. 16: Seznam organizací **z roku 2017**, jenž nabízí ve svých službách realizaci rodinné konference.

Organizace
Centrum pro rodinu a sociální péči Hodonín, z. s.
Dobrá rodina o.p.s.
IQ Roma servis, z. s.
Jihočeská rozvojová o.p.s.
Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú.
LECCOS, z. s.
Náruč dětem, z. s.
Radka, z. s.
RK centrum
Rodina u nás, z. s.
Rodinná poradna – Centrum sociálních služeb Ostrava o.p.s.
Sedmikráska Žatec, z. s.
TREMEDIAS
Trialog, z. s.

Zdroj: Fišarová (2018).

Mimo tyto zmíněné organizace našla autorka práce přes vyhledávač *Google* organizace **Náhradním rodinám o.p.s.** a **spolek Maková**. Organizace nabízí na svých internetových stránkách v rubrice *Služby* možnost uspořádání rodinné konference. Nicméně ve zprávách o činnosti nebyl nalezen záznam o zrealizování jediné z nich.

Výše uvedené organizace ve svých službách nabízí možnost uspořádání rodinné konference. Nicméně ve většině výročních zpráv nebo ve zprávách o činnosti jednotlivých organizací není záznam o počtu zrealizovaných rodinných konferencí za daný rok. U pěti

organizací byly nalezeny informace o počtu zahájených či uskutečněných rodinných konferencí. Například v organizaci **LECCOS, z. s.** se věnují rodinným konferencím od roku 2017. V tomto roce byla zahájena příprava čtyř rodinných konferencí (LECCOS, z. s., 2018), v roce 2018 se jednalo o zahájení tří rodinných konferencí. (LECCOS, z. s., 2018). V organizaci s názvem **Náruč dětem, z. s.** byly uspořádány v roce 2016 dvě rodinné konference. Organizaci se v tomtéž roce podařilo navázat kontakty s koordinátory rodinných konferencí. (Náruč dětem, z. s., 2017). Ve výroční zprávě za rok 2017 i 2018 není rodinná konference zmíněna. Zapsaný spolek **Radka, z. s.** se věnuje rodinným konferencím od roku 2017. V rámci sociálního centra proběhla v roce 2017 jedna rodinná konference (Radka, z. s.), v roce 2018 se uskutečnily dvě rodinné konference. (Radka, z. s.). Společnost **IQ Roma servis, z. s.** se zaměřuje primárně na Romy ohrožené sociálním vyloučením. (IQ Roma servis, z. s., 2012). Spolek pracuje formou rodinných konferencí od roku 2018. V tomto roce byly zrealizovány dvě rodinné konference. (IQ Roma servis, z. s.).

Jednou ze služeb neziskové organizace **Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú.** je nabídka rodinných konferencí v rámci Centra rodinných konferencí. Organizace zrealizovala dvě rodinné konference už v roce 2015. V tomto roce byl vyškolen administrátor rodinných konferencí z řad zaměstnanců Lata podle metodiky MPSV. (Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú.). Ve výroční zprávě z roku 2016 a 2017 není zmínka o počtu zrealizovaných rodinných konferencí. Výroční zpráva roku 2018 nabízí podrobnější informace o tomto přístupu. V rámci rodinných konferencí se řeší témata jako *„nastavení systému péče o děti, dohody při rozvodu nebo rozchodu rodičů, udržování kontaktu se členy rodiny a výchovné problémy dítěte.“* Dále se v tomto dokumentu uvádí, že nejčastěji se konference účastní 11 osob. Ve zprávě jsou zmíněny i přínosy pro rodiny a pro sociální pracovníky. Pro rodiny je rodinná konference přínosná z těchto důvodů: *„Rodina se aktivně zapojila do řešení, informace mezi členy jsou sdíleny, rodina projevila snahu a zájem situaci řešit, rodina projevila schopnost spolupracovat.“* Přínosy pro pracovníky jsou následující: *„Máme příležitost pozorovat vztahy a vazby uvnitř rodiny, získáváme informace o dalších členech rodiny, výsledek můžeme použít podklad pro další jednání, využíváme všech dostupných možností aktivizace rodiny.“* V rámci rodinné konference bylo podpořeno devět rodin. Významným poznatkem je, že **78% účastníků považuje rodinnou konferenci za přínosnou.** (Lata – programy pro mládež a pro rodinu, z. ú.).

Organizace TREMEDIAS realizovala v letech 2015 - 2016 a následně i v roce 2017 projekt **„Rodinné kruhy na Vysočině.“** O dalším projektu v následujících letech není

záznam. Projekt tak nejspíš skončil roku 2017 a dále už realizován nebyl. O rodinných kruzích se psalo také v časopisu Sociální práce/Sociálna práca. Jedná se o publicistický text k číslu 2/2016. Metodu rodinných kruhů charakterizuje Vlčková (2016) takto: *„Je to nový nástroj přímé práce s rodinami, který posiluje kompetence členů rodiny k řešení nepříznivé životní situace, a tím je činí méně závislými na systému sociální péče.“*

Nejvýraznější organizací v rámci rodinných konferencí je **RK centrum**. Centrum vzniklo v roce 2017 rámci společného projektu organizace **Amalthea, z. s.** a **Energiea, o. p. s.** Na svých stránkách zmiňují: *„Naším hlavním cílem je propagovat myšlenku a vizi rodinných konferencí a usilovat o rozvoj tohoto přístupu v celé ČR.“* (Amalthea, z. s., 2016).

„Nabízíme spolupráci organizacím a institucím státní správy, ale i dalším organizacím v oblasti péče o děti a rodiny. RK centrum šíří povědomí o rodinných konferencích formou besed, přednášek, metodických setkání, vzdělávacích seminářů a odborných konferencí. Rodinné konference organizujeme v Pardubickém a Královéhradeckém kraji, dále v části kraje Vysočina a části Středočeského kraje. Tato setkání mohou využít rodiny, které chtějí svoji obtížnou situaci týkající se dětí řešit vlastními silami.“ (RK centrum).

Vedoucí RK centra je Gabriela Pavlíková, jejíž příspěvky jsou zmíněny v textu této práce v rámci teoretické i praktické části. Pavlíková (2018) uvedla, že v rámci této organizace bylo uspořádáno už přes 70 rodinných konferencí. RK centrum realizuje nejvíce rodinných konferencí v České republice. (Pavlíková, 2019). Nutno poznamenat, že organizace Amalthea, z. s. se s rodinnými konferencemi seznámila už v roce 2010 návštěvou Skotska. V roce 2012 vydává organizace metodiku rodinných konferencí a od roku 2013 začíná tuto metodu uplatňovat v praxi v rámci projektu „Pomozte dětem.“ (Pavlíková, 2019). V roce 2014 se Amalthea, z. s. zapojila do projektu MPSV a po jeho ukončení byla vypracována Evaluační analýza MPSV a metodické materiály koordinátory, administrátory a pracovníky OSPOD. (Pavlíková, 2018).

Shrnutí

Závěrem lze říci, že většina organizací se rodinným konferencím věnují spíše okrajově. Z výsledků analýzy výročních zpráv nebo ze zpráv o činnosti daných organizací vyplývá, že instituce pořádají rodinné konference minimálně. Více se věnuje metodě **organizace Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú.**, jenž nabízí toto setkání v rámci

Centra rodinných konferencí. Konkrétně se na rodinné konference specializuje **RK centrum**. Obecně lze dodat, že se rodinné konference pořádají zejména v Pardubickém, Královéhradeckém kraji a také ve Středočeském kraji, kde tyto organizace působí.

Limit sledujeme v tom, že u některých organizací nejsou na stránkách volně ke stažení výroční zprávy. Není tak známo, kolik rodinných organizací pořádají a zda se jimi vůbec zabývají.

Z výše uvedených poznatků můžeme opět dodat, že rodinné konference nejsou v České republice příliš rozšířeny.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak jsou v českém prostředí výzkumně reflektovány rodinné konference. Konkrétně jsme se v této práci zaměřovali na přínosy, překážky, zkušenosti a doporučení pro rozvoj rodinných konferencí. Cílem této diplomové práce bylo také zpřehlednit zdroje, které se zaměřují na rodinné konference. Jednalo o závěrečné práce, články a dokumenty organizací. Z výše uvedených poznatků lze konstatovat, že o rodinných konferencích existuje v České republice jen minimální množství dat. Rodinné konference jsou stále poměrně málo diskutovaným tématem v sociální práci s rodinami.

V teoretické části jsme se zabývali proměnou rodiny a následně reakcí sociální práce na měnící se společnost. Dnešním výrazným charakteristickým rysem společnosti je proces individualizace. Současná sociální práce reaguje na tento proces tím, že se snaží o přenechání odpovědnosti klientů za vlastní situaci, vyzdvihuje práva a zájmy dětí a zdůrazňuje participaci. Sociální práce vnímá rodinu jako systém, momentálně se tak setkáváme s inovativní myšlenkou zapojovat otce do intervence sociální práce. Druhá kapitola se zaměřuje na transformaci péče o ohrožené děti. V rámci transformace probíhal projekt Ministerstva práce a sociálních věcí. Jednou z činností projektu bylo pilotní ověření rodinných konferencí. V kapitole se zabýváme současnou situací systému a tím, jak by měl systém v budoucnu fungovat. Rodinné konference jsou příkladem toho, jak má vypadat aktuální nastavení systému péče o ohrožené děti. Teoretická část je zakončena podrobnou charakteristikou rodinných konferencí. Zmínujeme fáze, účastníky rodinné konference a také současnou situaci tohoto přístupu v České republice.

Empirická část je zaměřena na výzkumnou reflexi vybraných zdrojů zaměřených na rodinné konference. Ve výzkumu se setkáváme s rozdílnými názory na tento inovativní přístup. Někteří respondenti vnímají rodinnou konferenci jako účinný nástroj při práci s rodinou, nicméně existují i takové názory z řad sociálních pracovníků, že rodinné konference jsou neefektivní a neúčinný nástroj v sociální práci s rodinou.

Z výzkumu je patrné, že mezi největší přínosy rodinných konferencí patří přenechání odpovědnosti za situaci rodině, využití vlastních zdrojů rodiny a zmocnění rodiny. Mezi nejvýraznější překážky rodinných konferencí patří nedostatečná informovanost, časová náročnost metody či přístup odborníků i rodin. Z výzkumu je dále zřejmé, že řada odborníků nemá s rodinnou konferencí žádnou zkušenost. Ti co zkušenost mají, hodnotí přístup většinou kladně. Doporučení pro rozvoj rodinných konferencí se týká zejména poskytování podpory a

informací o přístupu či vzdělávání odborníků. Dokumenty organizací dokládají skutečnost, že rodinné konference se pořádají ze strany většiny organizací jen minimálně. Za výrazné organizace, které se snaží o rozvoj rodinných konferencí v České republice lze označit RK centrum nebo organizaci Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú.

V rámci této diplomové práce jsme se přesvědčili o tom, že určité zdroje o rodinných konferencích v českém prostředí existují. Nicméně počet těchto zdrojů je velmi nízký a nelze tak objektivně posoudit, jak jsou rodinné konference v české společnosti vnímány. Do budoucna se dá očekávat, že zdrojů bude přibývat v podobě výzkumných prací nebo vydáním odborné literatury, která prozatím není v naší zemi k dispozici.

Bibliografie

Internetové zdroje

COOPER, H. M., 1984. *The integrative research review: A systematic approach*. Applied social research methods series (Vol. 2). Beverly Hills, CA: Sage.

České noviny, 2019. *Helsinský výbor: Naplňování práv dětí se v ČR příliš nezlepšuje* [online]. Praha. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/helsinsky-vybor-naplnovani-prav-deti-se-v-cr-prilis-nezlepsuje/1803657>

DUNOVSKÁ, Kateřina, 2012. *Metodika rodinných konferencí*. Rodina je odborníkem na svůj život, je na čase ji přizvat. [online]. Vyd. 1. Amalthea o. s. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.amalthea.cz/metodiky/>

Family Group Conferences in child protection NSPCC factsheet August 2009. In: DUNOVSKÁ, Kateřina, 2012. *Metodika rodinných konferencí*. Rodina je odborníkem na svůj život, je na čase ji přizvat. [online]. Vyd. 1. Amalthea o. s. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.amalthea.cz/metodiky/>

GŘUNDĚLOVÁ, Barbora, 2020. Faktory ovlivňující zapojení otců v sociální práci s rodinou. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work* [online]. **20**(2), s. 79-98 [cit. 5. 5. 2020]. ISSN 12136204. Dostupné také z: https://scholar.google.com/scholar?hl=cs&as_sdt=0%2C5&q=Faktory+ovliv%C5%88uj%C3%ADc%C3%AD+zapojen%C3%AD+otc%C5%AF+v+soci%C3%A1ln%C3%AD+pr%C3%A1ci+s+rodinou.&btnG=

HORST, Hannie van de, JOANKNECHT, Lineke, PAQEE, Rob van, 2010. *Rodinná skupinová konference*. Příručka pro koordinátory rodinné skupinové konference. [online]. Centrála Eigen Kracht. Přeložila Vertaalbureau Svava. [cit. 11. 2. 2020]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Rodinne-konference_prirucka-pro-koordinatory.pdf

INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. *Analýza inovativních postupů a služeb pro rodiny s dětmi v ČR*. [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 11. 11. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Analyza_inovativnich_postupu_a_sluzeb_pro_rodiny_a_deti_v_Ceske_republice_2017_.pdf/c8ed1afa-46a2-a4dc-98d1-05420fe8aca8

JŮZOVÁ KOTALOVÁ, Kristýna, POLÁKOVÁ, Jana, HOUŠKA, Pavel, edd., 2019. *Inovace v práci s ohroženými dětmi a rodinami*. [online]. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 21. 11. 2019]. ISBN 978-80-7421-199-7 Dostupné z:

<http://www.pravonadetstvi.cz/aktuality/zajima-vas-dobra-praxe-v-systemu-pomoci-rodinam-s-detmi-a-jakou-podporu-by-potrebovaly-samotne-deti-predstavujeme-publikaci-inovace-v-praci-s-ohrozenymi-detmi-a-rodinami.html>

KOLEKTIV AUTORŮ, 2015. *Účelová neperiodická publikace Příběhy rodinných konferencí*. [online]. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 11. 2. 2020].

Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/RK/Pribehy-RK.pdf>

KOUBOVÁ, Michaela, 2017. MPSV chce sjednotit péči o ohrožené děti pod sebe a zakázat ústavní péči u nejmenších. Odborníci se bouří. In: *Zdravotnický deník.cz* [online]. [cit. 11. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.zdravotnickydenik.cz/2017/07/mpsv-chce-sjednotit-peci-ohrozene-deti-sebe-zakazat-ustavni-peci-u-nejmensich-odbornici-se-bouri/>

KUCHAŘOVÁ, Věra a kol., 2017. *Zpráva o rodině*. [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/578124/Zprava_o_rodine.pdf/7e790f82-3a57-f621-09b5-80e52aa59c31

LUMOS. O nás. [online]. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z:

<https://www.wearelumos.org/czechrepublic/about/>

MACELA, Miloslav, 2012. Reforma systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **12** (3), s. 45-48 [cit. 11. 11. 2019]. ISSN 12136204. Dostupné z:

http://www.socialniprace.cz/soubory/cas_vol12_iss3-141113102704.pdf

MARKSOVÁ, Michaela, 2015. Úvodní slovo ministryně. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **15** (2), s. 2-3 [cit. 11. 10. 2019]. Příloha. ISSN 12136204. Dostupné z:

http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

MEIJER, Ellen, SCHOUT, Gert & ABMA, Tineke, 2019. *Family Group Conferences in coercive psychiatry: understanding relational dynamics by plugging in Bourdieu, European*

Journal of Social Work. [online]. In: EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK. [cit. 11. 10. 2019].

MERTOVIÁ, Johana, 2019. Metody vyhodnocování ochranných a rizikových faktorů v sociálně-právní ochraně dětí. Metodický návod. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **19** (6) [cit. 27. 2. 2020]. Publicistické texty. ISSN 12136204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=1238#_ftn2

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2012. *Národní strategie ochrany práv dětí* („Právo na dětství“).

MIRSKY, Laura, 2003. *Family Group Conferencing Worldwide: Part One in a Series*. [online]. International Institute for Restorative Practices. [cit. 2. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.iirp.edu/news/family-group-conferencing-worldwide-part-one-in-a-series>

Navrátil, Pavel, 2005. Role sociální práce v pozdně-moderní společnosti. In: SMUTEK, Martin (ed.) *Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. Hradec Králové: Edice texty k sociální práci. Dostupné z: https://prohuman.cz/files/2005_sbornik_moznosti_socialni_prace_na_pocatku_21_stoleti.pdf#page=53

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, 2015. Jak mohou sociální pracovníci podpořit rozvoj rodinných konferencí? In: *Sociální novinky.cz* [online]. 14. 7. 2015 [cit. 11. 1. 2020]. ISSN 2464-6792. Dostupné z: <http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/503-jak-mohousocialnipracovnici-p.odporit-rozvoj-rodinnych-konferenci>

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, MARTÍNKOVÁ, Kateřina, ŽENÍŠKOVÁ, Jana, 2015. *Metodika rodinných konferencí*. [online]. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 59 s. [cit. 11. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/aktivita-projektu/rodinne-konference/dokumenty-k-rk/>

PRÁVO NA DĚTSTVÍ, 2013. *Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny*. [online]. NET servis s.r.o. © 2020. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/ukoncene-projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/>

PRESSLEROVÁ, Pavla, 2016. Co je rodinná terapie a rodinné poradenství. In: *Šance Dětem.cz* [online]. Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., 25. 1. 2016. Aktualizováno 10. 1. 2019. [cit. 6. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-rodine/rodinna-terapie/co-je-rodinna-terapie-a-rodinne-poradenstvi.shtml>

RACEK, Jindřich, SOLAŘOVÁ, Hana, SVOBODOVÁ, Alena, 2014. *Vyhodnocování potřeb dětí. Praktický průvodce*. Metodika vyhodnocování. [online]. Vyd. 1. Praha: Mezinárodní organizace Lumos Foundation. ISBN 978-80-260-5521-1. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/metodika_vyhodnocovani_-_guide.pdf

RANDOLPH, J. J., 2009. *A guide to writing the dissertation literature review*. [online]. Practical Assessment, Research and Evaluation, **14**(13), s. 1–13. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z <http://pareonline.net/getvn.asp?v=14&n=13>.

SOCIOFACTOR s. r. o., 2015. *Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti*. [online]. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/ukoncene-projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/aktivita-projektu/navrh-optimalizace-rizeni-a-financovani/>

ŠRAJER, Jindřich, CHOCOVÁ, Blanka, 2013. Vybraná problematika etiky sociální práce s rodinou. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **13**(4), s. 102-109 [cit. 16. 2. 2020]. ISSN 12136204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/cas_vol13_iss4-150407093614.pdf

ŠŤASTNÁ, Anna, ed., 2009. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. [online]. Vyd. 1. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. ISBN 978-80-7416-038-7. [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_296.pdf

TOPINKA, D. et al., 2014. *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi* [online]. Ostrava: SocioFactor s.r.o. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17905/analyza.pdf>

TOPINKA, D., 2015. Optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **15**(2), s. 47-52 [cit. 11. 10. 2019]. Příloha. ISSN 12136204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

VAN ALPHEN, Marcus, 2013. *Family Group Conferencing A systemic, socially responsible way to support individuals with problems*. [online]. [cit. 11. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.markusvanalphen.com/wp-content/uploads/2017/06/IRDO-Family-group-conferencing.pdf>

VRABCOVÁ, Dana, 2014. Rodinná mediace: cesta k řešení sporů mezi rozvádějícími se rodiči. In: *Šance Dětem.cz* [online]. Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., 3. 1. 2014. Aktualizováno 10. 1. 2019. [cit. 6. 5. 2020]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-partnerskem-vztahu/rodinna-mediace-cesta-k-reseni-sporu-mezi-rozvadejicimi-se-rodici.shtml>

VYSLOUŽILOVÁ, Alena, NAVRÁTIL, Pavel, 2019. Individualizace v sociální práci s rodinou - obviňování obětí. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. 19(6), s. 142-157 [cit. 5. 5. 2020]. ISSN 12136204. Dostupné také z: <https://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=0&sid=dd35e0c2-ccc1-4c68-801c-1d539a4ab256%40sessionmgr4006&bdata=JkF1dGhUeXBIPWlwLHVybCx1aWQmbGFuZz1jcyZzaXRIPWVkey1saXZl#AN=140998065&db=sih>

Výbor pro práva dítěte, 2011. *Přezkoumání zpráv předložených Státy v souladu s čl. 44 Úmluvy. Závěrečná doporučení: Česká republika* [online]. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

Zápis ze zasedání Výboru pro práva dítěte ze dne 13. Července 2017. [online]. [cit. 11. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Zapis-13--7--2017-VPD.pdf>

Zákony

Standardy kvality sociálních služeb. Příloha č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. [online]. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/standardy-kvality-socialnich-sluzeb>

Úmluva o právech dítěte. Ve znění přijatém v ČR, zveřejněném ve Sbírce zákonů č. 104/1991.[online]. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z:

https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/umluva_o_pravech_dite-plne_zneni.pdf

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě). [online]. [cit. 11. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>

Knižní zdroje

BECHYŇOVÁ, Věra, KONVIČKOVÁ, Marta, 2011. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 151 s. ISBN 978-80-262-0031-4.

FRANTIŠEK, 2016. *Amoris laetitia: Radost z lásky: posynodální apoštolka exhortace o lásce v rodině*. Přeložil Jaroslav BROŽ. Praha: Paulínky, 230 s. ISBN 978-80-7450-225-5.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOLÁ, Lenka, 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 270 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3134-6.

MATOUŠEK, Oldřich, 1993. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 124 s. ISBN 80-901424-7-8.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 380 s. ISBN 80-717-8548-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 351 s. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana, 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 214 s. ISBN 978-80-262-0522-7.

- MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 570 s. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MINUCHIN, Salvador, 2013. *Rodina a rodinná terapie*. Přeložil David VICHNAR. Praha: Portál, 231 s. ISBN 978-80-262-0371-1.
- MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- MOŽNÝ, Ivo, 1999. *Sociologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 251 s. ISBN 8085850753.
- MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 311 s. ISBN 808642958X.
- KOVAŘÍK, Jiří, 2001. Děti a společnost. In: KOVAŘÍK Jiří a kol. *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity – České Budějovice. ISBN 80-7040-531-7.
- KRAUS, Jiří a kol., 2011. *Nový akademický slovník cizích slov*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Academia, 879 s. ISBN 978-80-200-1415-3.
- KUZNÍKOVÁ, Iva et al., 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. Praha: Grada Publishing as., 212 s. ISBN 978-80-247-3676-1.
- SATIR, Virginia, BALDWIN, Michele, 2012. *Terapie rodiny: krok za krokem podle Virginie Satirové*. Přeložil Matěj ČERNÝ. Praha: Portál, 150 s. Praktická příručka. ISBN 978-80-262-0179-3.
- SATIROVÁ, Virginia, HOLUBOVÁ, Olga, 1994. *Kniha o rodině*. Přeložila Jindřiška ŠOLCOVÁ, přeložila Vlasta LIŠKOVÁ, ilustroval Barry IVES. Praha: Práh, 350 s. ISBN 8090132502.
- SINGLY, François de, 1999. *Sociologie současné rodiny*. Přeložila Ludmila ŠAŠKOVÁ, přeložil Stanislav ŠTECH. Praha: Portál, 127 s. ISBN 8071782491.
- SMÉKALOVÁ, Etel, 2008. Supervize v sociální práci I. In: VAŠŤATKOVÁ, Jana, VYHNÁLKOVÁ, Pavla (ed.). *Způsoby evaluace v sociální práci*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, s. 32 – 40. ISBN 978-80-7409-018-9.

ŠANDEROVÁ, Jadwiga, 2005. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: Sociologické nakladatelství, 209 s. ISBN 80-86429-40-7

ŠRAJER, Jindřich, 2008. *Sociálně etický pohled na problematiku současné rodiny*. In: ŠRAJER, Jindřich, MUSIL, Libor ed., 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice: František Šalé – Albert, s. 49 – 61. ISBN 9788073261450.

ŠRAJER, Jindřich, MUSIL, Libor ed., 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice: František Šalé – Albert, 150 s. ISBN 9788073261450.

TOLMAN, Deborah L., BRYDON-MILLER, Mary (ed.), 2001. *From subjects to subjectivities: A handbook of interpretive and participatory methods*. NYU Press.

Kvalifikační práce

FIŠAROVÁ, Markéta, 2018. *Moderní metody sociální práce s migranty mimo rámec registrované sociální služby v ČR, Case study: Rodinné konference*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědecká fakulta.

FORMANKOVÁ, Pavla, 2015. *Sanace rodin prostřednictvím rodinných konferencí*. Olomouc. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická Fakulta.

HALAMOVÁ, Kateřina, 2016. *Rodinná konference a její přínos pro sociální práci*. Hradec Králové. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce.

HOMOLKOVÁ, Nicol, 2018. *Rodinné konference jako nástroj sociálně-právní ochrany dětí v Olomouckém kraji*. Olomouc. Diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, 2016. *Rodinné konference jako nástroj podporující funkci rodiny*. Praha. Diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Filozofická fakulta.

MACHÁLKOVÁ, Denisa, 2018. *Případové a rodinné konference a jejich aplikace v praxi sociálně-právní ochrany dětí*. Ostrava. Diplomová práce (Mgr.). OSTRAVSKÁ UNIVERZITA. Fakulta sociálních studií.

MARTINOVSKÁ, Šárka, 2015. *RODINNÉ KONFERENCE v kontextu ČR*. Praha. Diplomová práce. Pražská vysoká škola psychosociálních studií.

PAJEROVÁ, Zdeňka, 2019. *Rodinné konference*. Hradec Králové. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta.

PŘIDALOVÁ, Vlasta, 2018. *Rodinné konference*. Olomouc. Bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

RAMEŠ, Jiří, 2019. *Identifikace a mobilizace podpory primární rodiny ze strany širší rodiny skrze rodinné konference: Praxe OSPOD na Olomoucku v pořádání případových a rodinných konferencí*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta. Katedra křesťanské sociální práce.

ROGALEWICZOVÁ, Romana, 2016. *Principy smírného řešení rodičovských konfliktů a jejich aplikace v právní praxi*. Olomouc. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta.

SMEJKALOVÁ, Veronika, 2017. *Rodinné konference*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta.

ZINRÁKOVÁ, Kristýna, 2017. *Rodinné konference v kontextu činnosti Probační a mediační služby České republiky*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta.

Články

ADAMČÍKOVÁ, Zdeňka, Jana BERNOLDOVÁ a Iva STRNADOVÁ, 2018. Formální podpora rodičů s mentálním postižením pohledem sociálních pracovníků. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work* [online]. **18**(6), s. 123-142 [cit. 7. 4. 2020]. ISSN 12136204. Dostupné také z: <https://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=22&sid=73f40764-9dfb-4f6e-8c27-5e1712658223%40sessionmgr4008>

DVOŘÁKOVÁ, Tereza, 2015. Rodinná rada pomůže dítěti v ohrožení. In: *chrudimsky.denik.cz* [online]. Chrudimsko: VLTAVA LABE MEDIA a.s., 21. 1. 2015. [cit. 7. 4. 2020]. ISSN edsano. Dostupné z: https://chrudimsky.denik.cz/zpravy_region/rodinna-rada-pomuze-diteti-v-ohrozeni-20150120.html

JANDOVÁ, Lucie, 2016. Lejla Abbasová: Balit chlapy neumím. In: *Novinky.cz* [online]. Seznam.cz a.s., 14. 8. 2016. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/lejla-abbasova-balit-chlapy-neumim-40003990>

JANEBOVÁ, Radka, 2015. INSPIRACE TRANSNACIONÁLNÍHO FEMINISMU PRO TRANSNACIONÁLNÍ FEMINISTICKOU SOCIÁLNÍ PRÁCI. *Gender, Equal Opportunities, Research / Gender, Rovne, Prilezitosti, Vyzkum* [online]. **16(2)**, s. 17-29 [cit. 7. 4. 2020]. DOI: 10.13060/12130028.2015.127.2.217. ISSN 12130028. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/uploads/3c2d9a41deae696259194fabf6382ab39758a0d5_article-janebova.pdf

JOKLOVÁ, Klára, 2015. Rodinné konference – nový přístup v práci s rodinou. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work* [online]. **15(2)**, s. 30– 31. [cit. 5. 3. 2020]. Příloha. ISSN 12136204. Dostupné také z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

JURTÍKOVÁ, Michaela, 2013. Rodinné skupinové konference. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **13(1)**, s. 83-91. [cit. 5. 3. 2020]. ISSN 12136204. Dostupné také z: http://www.socialniprace.cz/soubory/cas_vol13_iss1-150407093434.pdf

JŮZOVÁ KOTALOVÁ, Kristýna, 2015. Nástroje sociálně-právní ochrany dětí v praxi. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **15(2)**, s. 23–27 [cit. 5. 3. 2020]. Příloha. ISSN 12136204. Dostupné také z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

KOTYKOVÁ, Michaela, 2017. *Rodinné konference*. In: *MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA SKUTEČSKO, KOŠUMBERSKO A CHRASTECKO, Z. S.* [online]. 20. 12. 2017 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.masskch.cz/projekty-mas/planovani-rozvoje-socialnich-sluzeb-na-uzemi-mas-skch/aktuality-rodina/rodinne-konference-319cs.html>

MAŇKOVÁ, Sabina, 2016. Pohled dětí na rodinné konference. Jarní škola sociální práce. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference v rámci udržitelnosti projektu*. Rozšíření a rozvoj vědeckovýzkumného týmu Ostravské univerzity, Fakulta sociálních studií. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, s. 46 – 53. ISBN 978-80-7464-842-7.

Probační a mediační služba: Odstartovaly projekty Křehká šance II a Na správnou cestu II, 2016. In: *Parlamentnilisty.cz* [online]. OUR MEDIA a.s., 23. 5. 2016. [cit. 5. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Probacni-a-mediacni-sluzba-Odstartovaly-projekty-Krehka-sance-II-a-Na-spravnu-cestu-II-436839>

Rodinné konference – nástroj, který umožňuje vyslyšet hlas dětí, 2019. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. 19(3) [cit. 5. 3. 2020].

Publicistické texty. Dostupné z:

<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=3&clanek=1179>

Rodinné konference jako nástroj participace a aktivizace rodin, 2019. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. 19(5) [cit. 5. 3. 2020].

Publicistické texty. Dostupné z:

<http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=1222>

URBANOVÁ, Martina, Katarína RUSINKOVÁ a Jan HOLAS, 2017. Mediace a rodinné skupinové konference - řešení konfliktů komunikací (Mediation and Family Group Conferencing - SolvingConflicts by Communication). *Media4u Magazine*, Jan Chromý, 14(2), s. 27-32. ISSN 1214-9187. Dostupné také z:

https://is.muni.cz/publication/1383636/Urbanova_Media.pdf?lang=en;cop=3217670

ŽÁKOVÁ, Markéta, 2015. Rodinná konference: účinná metoda řešení problémů v rodině. In: *Národní informační centrum pro mládež*. [online]. 26. 2. 2015 [cit. 5. 4. 2020]. Dostupné z:

<http://www.nicm.cz/rodinna-konference-ucinna-metoda-reseni-problemu-v-rodine>

Dokumenty organizací

AMALTHEA, z. s., 2016. *Rodinné konference - RK centrum*. [online]. [cit. 7. 4. 2020].

Dostupné z: <http://www.amalthea.cz/rodinne-konference-rk-centrum/>

IQ Roma servis, z. s. *ZPRÁVA O ČINNOSTI 2018*. [online]. Brno: IQ Roma servis. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.iqrs.cz/cs/knihovna/zprava-o-cinnosti-2018>

IQ Roma servis, z. s., 2012. *O IQ ROMA SERVIS, Z.S.* [online]. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.iqrs.cz/cs/iqrs>

Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Praha: Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.lata.cz/wp-content/uploads/2017/10/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-Lata-2015.pdf>

Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. *Výroční zpráva 2018*. [online]. Praha: Lata – programy pro mládež a rodinu, z. ú. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.lata.cz/wp->

content/uploads/2019/06/3MB-V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-Zpr%C3%A1va-Lata-2018.pdf

LECCOS, z. s., 2018. *Výroční zpráva 2017*. [online]. Český Brod: LECCOS, z. s. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://leccos.cz/wp-content/uploads/2018/06/V%C3%9DRO%C4%8CN%C3%8D-ZPR%C3%81VA-2017.pdf>

LECCOS, z. s., 2018. *Výroční zpráva 2018*. [online]. Český Brod: LECCOS, z. s. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: http://leccos.cz/wp-content/uploads/2019/06/Vyrocní_zprava_2018_web_email_mala.pdf

Náruč dětem, z. s., 2017. *VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2016*. [online]. Olomouc: Náruč dětem, z. s. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://narucdetem.cz/images/ruzne2/2017-06-vyrocka-WEB.pdf>

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, 2018. *S důvěrou v rodinu. Rodinné konference v praxi*. [prezentace]. In: *Rk-centrum.cz* [online]. Pardubice: RK centrum, 17. 5. 2018. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.rk-centrum.cz/cz/materialy/prispevky-s-duverou-v-rodinu>

Radka, z. s. *Výroční zpráva 2017*. [online]. Kadaň: Radka, z. s. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://radka.kadan.cz/wp-content/uploads/2019/06/VZ-RADKA-2017.pdf>

Radka, z. s. *Výroční zpráva 2018*. [online]. Kadaň: Radka, z. s. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: https://radka.kadan.cz/wp-content/uploads/2019/06/VZ_2018_WEB-1.pdf

RK CENTRUM. *Úvod*. [online]. Created by CompIT. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.rk-centrum.cz/>

VLČKOVÁ, Tereza, 2016. Rodinné kruhy na Vysočině. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. [online]. **16(2)** Publicistické texty. [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=842>

Další zdroje

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, 2018. *Rodinné konference v ČR – teorie a praxe*. [příspěvek na konferenci]. Olomouc: Rodinné konference jako nový přístup v práci s rodinou. Katedra křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty UP, 6. 11. 2018.

PAVLÍKOVÁ, Gabriela, 2019. *Rodinné konference jako inovace v sociální práci s rodinou*. [příspěvek na konferenci]. Olomouc: Rodinné konference v České republice. Katedra křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty UP, 23. 4. 2019.

MATOUŠEK, Oldřich, 2019. *Restorativní přístup v sociální práci s rodinou*. [příspěvek na konferenci]. Olomouc: Rodinné konference v České republice. Katedra křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty UP, 23. 4. 2019.

SKOUPILOVÁ, Zuzana, 2017. *Rodinné konference vs. Případové konference*. [přednáška]. Olomouc: Teorie sociální práce s rodinami. Katedra křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty UP. 6. 12. 2017.

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSN – Organizace spojených národů

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

RK – Rodinná konference

RSK – Rodinná skupinová konference

UPOL – Univerzita Palackého v Olomouci

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Seznam databází.

Tabulka č. 2: Seznam databází z portálu elektronických informačních zdrojů Univerzity Palackého.

Tabulka č. 3: Přehled závěrečných prací.

Tabulka č. 4: Výzkumné soubory u závěrečných prací.

Tabulka č. 5: Druhy výzkumů u závěrečných prací.

Tabulka č. 6: Metody výzkumů.

Tabulka č. 7: Počet prací v jednotlivých letech.

Tabulka č. 8: Konkrétní přínosy rodinných konferencí.

Tabulka č. 9: Seznam nedostatků rodinné konference.

Tabulka č. 10: Konkrétní zkušenosti odborníků a rodin

Tabulka č. 11: Seznam doporučení pro rozvoj rodinných konferencí.

Tabulka č. 12: Přehled článků.

Tabulka č. 13: Typy článků.

Tabulka č. 14: Odborné časopisy.

Tabulka č. 15: Rok vydání článků.

Tabulka č. 16: Seznam organizací **z roku 2017**, jež nabízí ve svých službách realizaci rodinné konference.

Seznam grafů

Graf č. 1: Výzkumné soubory u závěrečných prací

Graf č. 2: Druhy výzkumů u závěrečných prací.

Graf č. 3: Metody výzkumů.

Graf č. 4: Počet prací v jednotlivých letech.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Znárodnění OSPODU jako ústředního orgánu systému ochrany práv dětí